

**9 - 14 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN
SPORA KATILIM NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
-KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ-**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ömer Orçun KAZAK

KÜTAHYA-2007

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

(Yüksek Lisans Tezi)

9 - 14 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN
SPORA KATILIM NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
-KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ-

DANIŞMAN

YRD.DOÇ.DR. VEYSEL KÜÇÜK

HAZIRLAYAN

Ömer Orçun KAZAK
200492080104

KÜTAHYA -2007

KABUL VE ONAY

Ömer Orçun KAZAK'ın hazırladığı “9 - 14 Yaş Arasındaki Çocukların Spora Katılım Nedenlerinin Değerlendirilmesi -Kütahya İli Örneği-” başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

..... / /2007

Tez Jürisi

Prof. Dr. Arslan KALKAVAN

.....

Yrd.Doç.Dr. Veysel KÜÇÜK (Danışman)

.....

Yrd. Doç. Dr. Çetin ÖZDİLEK

.....

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “9 - 14 Yaş Arasındaki Çocukların Spora Katılım Nedenlerinin Değerlendirilmesi -Kütahya İli Örneği-” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığı ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..... / / 2007

Ömer Orçun KAZAK

ÖZGEÇMİŞ

07.03.1974 yılında Kütahya'da doğdu. İlkokulu Kütahya Gazi Kemal İlkokulunda okudu, ortaokul ve lise öğrenimini Kütahya Ali Gural Anadolu lisesinde tamamladı.İlkokul yıllarında basketbol, ortaokul ve lise yıllarında futbol oynadı Futbolu Çinisor, Belediyespor, Termikspor kulüplerinde oynadı. 1994 yılında Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunu kazandı.

Dört yıllık öğrenim süresi sonunda 1998 yılında B.E.S.Y.O'yu bitirdi. 1998 yılında Kütahya ili merkezi Atatürk İlköğretim Okulunda Beden Eğitimi ve Spor öğretmenliğine başladı. 1999 yılında Tekel Yatılı İlköğretim Okuluna atandı. Halen aynı göreve devam etmektedir.2004 yılında Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı.

Badminton, voleybol ve futbol branşlarından antrenörlük belgelerini aldı. Badminton il temsilciliği yaptı. Halen Belediyespor kulüplerinin kız voleybol takımının alt yapısında antrenörlüğü, Tufad Kütahya Şubesinde yönetim kurulundaki görevini sürdürmektedir.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında yer alan yaşları 9-14 arasında değişen öğrencilerin spora katılım sebeplerini belirlemektir. Çalışmaya Kütahya ilinde 2005-2006 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında okuyan toplam 597 sporcu (238 kız ve 359 erkek öğrenci) oluşturmaktadır.

Verilerin toplanmasında ‘Katılım Motivasyonu Envanteri’ kullanılmıştır. Bu envanter, Gill, Gross, ve Huddleston (1983) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması Oyar; Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2000, 2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde, bağımsız gruplar için t testi ve Pearson korelasyon kullanılmıştır.

Sonuçlar, ‘Yarışmak’ altölçeğinin ortalama puanları açısından kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır. Kız sporcuların ortalama puanlarının erkek sporculara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, yarışma erkek sporcular için daha önemli bir katılım nedenidir.

Bu çalışma sonuçları ayrıca, ‘eğlence’ ve ‘başarı/statü’ altölçeklerinin ortalama puanları açısından bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır. Bireysel spor ile ilgilenen sporcuların ‘eğlence’ ve ‘başarı/statü altölçeği’ ortalama puanlarının takım sporu ile ilgilenen sporculara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu, ‘eğlence’ ve ‘başarı/statü’ nün bireysel sporu ile ilgilenenler için daha önemli olduğu anlamına gelmektedir.

Korelasyon analizi sonuçları, yaş ile spora katılım nedenleri arasında kız ve erkek sporcular açısından pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yine, yaş ile spora katılım nedenleri arasında spor dalları açısından ilişki incelendiğinde, pozitif ve anlamlı ilişki belirlenmiştir.

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine why the primary school students' aged between 9-14 years are engaged in sports. The participants were 597 students (238 girl and 359 boy students) aged 9-14 years (12.15 ± 1.68 ; mean+s) years attending primary schools during the 2005-2006 education year in Kütahya.

“Participation Motivation Questionnaire” were used for gathering the data. This scale (PMQ) was developed by Gill, D. L., Gross, J. B. & Huddleston, S. (1983); and was translated into Turkish by Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2000, 2001). Data were analyzed with independent samples t-test and Pearson product moment correlation.

The results revealed that there was a significant difference in participation motivation between girl and boy students for the average scores of ‘competition’ subscale ($p<.01$). Girl students’ competition scores were higher than boy students’. According to this finding, competition is important to males.

The results of the present study also indicated that there were significant differences in participation motivation between individual sports and team sports for the average scores of ‘fun’ and ‘achievement/statute’ subscales ($p<.05$). The students who participated in individual sports’ fun and achievement/statute scores were lower than the students who participated in team sports’. This mean that fun and achievement/statute is important to individual sports.

According to the Pearson Correlation results, a positive and significant relationship was obtained between students' participation types and age levels for girls and boys. In addition to this, there is a positive and significant relationship between students' participation types and age levels for individual and team sports.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xiv
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALARIN VE SEMBOLLERİN LİSTESİ	xvi
TEZ HAKKINDA	xvii
Giriş.....	xviii
Araştırmanın Önemi.....	xix
Araştırmanın Amacı.....	xix
Problem Cümlesi.....	xix
Alt Problem.....	xx
Hipotezler.....	xx
Araştırmanın Varsayımları	xx
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	xxi

BİRİNCİ BÖLÜM

KAYNAK TARAMASI

1.1.BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR KAVRAMI	3
1.1.1.Beden Eğitimi ve Sporun Eğitimin Bütünlüğü İçindeki Yeri ve Önemi.....	7
1.1.1.1.Fonksiyonel Bir Değer Olarak Eğitim.....	9
1.1.1.2.Eğitim ve Spor İlişkisi.....	9
1.1.1.3.Okullarımızdaki Beden Eğitimi ve Sporun Genel Amaçları.....	10
1.1.1.4.Beden Eğitimi ve Sporun Amacı.....	13
1.1.1.4.1.Kişilik Yönünden.....	13
1.1.1.4.2.Bireysel Yönden.....	13
1.1.1.4.3.Toplumsal Yönden.....	14
1.1.1.4.3.1.Toplumsal Yaşamda Sporun Önemi.....	15
1.1.1.4.4.Beden Eğitimi ve Spor Yönünden.....	18

1.2.ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN ROLÜ.....	19
1.2.1.Bebeklik ve Okul Öncesi Çağı.....	19
1.2.2.Temel Eğitim Çağı.....	20
1.2.2.1.İlköğretim Döneminin Tanımı ve Önemi.....	22
1.2.2.1.1.İlköğretim Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri.....	24
1.2.2.1.2.İlgi ve İhtiyaçları.....	26
1.2.3.Yüksek Öğretim Çağı.....	28
1.2.4.Okul Sporu.....	30
1.2.4.1.Beden Eğitimi ve Spor Çocuğun Hangi Gereksinimini Karşılar.....	38
1.2.4.2.Çocuk Sporunun Özellikleri.....	40
1.2.5.Çocuklarda Psikomotor Gelişimi.....	41
1.2.5.1.Psikomotor Gelişim Dönemleri.....	42
1.2.5.1.1.Refleks Hareketler Dönemi.....	43
1.2.5.1.1.1.Refleks Türleri	44
1.2.5.1.1.1.1.Birincil Refleksler	44
1.2.5.1.1.1.2.Duruşa İlişkin Refleksler	45
1.2.5.1.2.İlkel Hareketler Dönemi.....	46
1.2.5.1.3.Temel Hareketler Dönemi.....	46
1.2.5.1.3.1.Başlangıç Evresi	47
1.2.5.1.3.2.İlk Evre	47
1.2.5.1.3.3.Olgunluk evresi	48
1.2.5.1.4.Spora İlişkin Hareketler Dönemi (7-14 Yaş).....	48
1.2.6.Çocuğun Gelişiminde Beden Eğitiminin Yeri.....	49
1.2.6.1.Beden Eğitimi ve Sporun Fiziksel Gelişimdeki Rolü.....	51
1.2.6.2.Beden Eğitimi ve Sporun Psikomotor Gelişimdeki Rolü.....	53
1.2.6.3.Beden Eğitimi ve Sporun Zihinsel Gelişimdeki Rolü.....	53
1.2.6.4.Beden Eğitimi ve Sporun Duygusal ve Toplumsal Gelişimdeki Rolü.....	54
1.2.7.Çocuk Ve Spora Katılım.....	55
1.2.7.1.Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Rol Oynayan Etmenler.....	57
1.2.7.1.1.Çocuğu Yönlendirmede Ailenin Rolü.....	57
1.2.7.1.1.1. Aile ve Spor.....	59
1.2.7.1.1.1.1. Ailenin Önemi.....	62

1.2.7.1.1.1.2. Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Ailenin Ekonomik Durumunun Etkisi.....	63
1.2.7.1.2.Çocuğu Yönlendirmede Yakın Çevrenin Rolü.....	64
1.2.7.1.2.1.Arkadaş Çevresi.....	64
1.2.7.1.2.2.Yerleşim Yeri ve Sosyal Çevre İlişkisi.....	65
1.2.7.1.3.Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Spor Örgütlerinin Rolü.....	66
1.2.7.1.4.Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Okulun Rolü.....	67
1.2.7.1.4.1. Okuldaki Beden Eğitimi Öğretmeni – Antrenörün Spora Yönelmeye Etkisi.....	67
1.2.7.1.4.2. Okuldaki Tesis ve Malzemenin Spora Yönelmeye Etkisi.....	69
1.3.ÇOCUKLARIN SPORA KATILIMI.....	70
1.3.1.Çocukta Spor Başarısını Etkileyen Faktörler.....	70
1.3.1.1.Gelişim Düzeyi.....	70
1.3.1.1.1.Olgunlaşma Süreçleri.....	72
1.3.1.1.2.Toplumsallaşma Süreçleri.....	72
1.3.1.1.3.Öğrenme ve Alıştırma Süreçleri.....	73
1.3.1.1.4. Özyönlendirme.....	73
1.3.2.Motivasyon.....	74
1.3.2.1.Sporda Motivasyonu Açıklayan Bazı Yaklaşımlar.....	79
1.3.2.1.1.Harter'in Yeterlik Motivasyonu Kuramı.....	79
1.3.2.1.2.Nicholls'un Başarı Hedefi Yaklaşımı.....	80
1.3.2.1.3. Bilişsel Değerlendirme Kuramı.....	85
1.3.2.1.3.1. Katılım ve Kesintili Motivler.....	85
1.3.2.1.3.2. İçsel ve Dışsal Motivler.....	87
1.3.2.1.3.3. İçsel Motivasyon ve Dışsal Ödüller.....	89
1.3.2.2.Sporda Çocuk ve Motivasyonu.....	89
1.3.2.3.Motivasyonu Etkileyen Etkenler.....	93
1.3.3.Çocuğun Spora Katılım Nedenleri.....	95
1.3.3.1.Hareket İhtiyacı ve Rekabet.....	95

1.3.3.2.Kendini Gerçekleştirme.....	97
1.3.3.3.Sosyal İhtiyaçlar.....	97
1.3.3.4. Psikolojik Beklentiler.....	98
1.3.3.5.Zihinsel Beklentiler.....	99
1.3.3.6.Sağlık Beklentisi.....	100
1.3.3.7.Serbest Zaman Değerlendirme Beklentileri.....	102
1.4. ÇOCUKLARIN SPORA KATILIMI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	103

İKİNCİ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. YÖNTEM	108
2.2. ÇALIŞMA EVRENİ	108
2.2.1. Araştırma Grubu.....	108
2.3. ARAŞTIRMA TEKNİĞİ	108
2.4. GENEL PROTOKOL	110
2.5. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İSTATİSTİKSEL İŞLEMLER	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

3.1.ANKETÖRLERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	112
3.2.CİNSİYET, SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?.....	115
3.2.1.Cinsiyete Göre Spora Katılım Nedenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	115
3.2.1.1. Araştırmaya Katılan Kız ve Erkek Sporcuların Alt Ölçeklerden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	115
3.2.2. Cinsiyete Göre Spora Katılım Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	116
3.2.2.1.Beceri Alt Ölçeği.....	116

3.2.2.2.Takım Üyeliği / Ruhu.....	117
3.2.2.3.Yarışmak Alt Ölçeği.....	117
3.2.2.4.Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama Altölçeği.....	118
3.2.2.5.Hareket/Aktif Olma Altölçeği.....	119
3.2.2.6.Arkadaşlık Altölçeği.....	119
3.2.2.7.Eğlence Altölçeği.....	120
3.2.2.8.Başarı/Statü Altölçeği.....	120
3.3. SPOR DALI SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?.....	121
3.3.1 Spor Dalına Göre Spora Katılım Nedenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	121
3.3.1.1. Bireysel Spor ve Takım Sporu İle Uğraşan Sporcuların Alt Ölçeklerden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	121
3.3.2. Spor Dalına Göre Spora Katılım Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	122
3.3.2.1.Beceri Gelişimi Altölçeği.....	122
3.3.2.2.Takım Üyeliği/Ruhu Altölçeği.....	123
3.3.2.3.Yarışmak Altölçeği.....	123
3.3.2.4. Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama Altölçeği.....	124
3.3.2.5. Hareket /Aktif Olma Altölçeği.....	124
3.3.2.6.Arkadaşlık Altölçeği.....	125
3.3.2.7. Eğlence Altölçeği.....	125
3.3.2.8.Başarı/Statü Altölçeği.....	126
3.4.CİNSİYET VE SPOR DALINA GÖRE ,YAŞ İLE SPORA KATILIM NEDENLERİ ARASINDA İLİŞKİ VAR MIDIR?.....	127
3.4.1.Cinsiyete Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasında İlişkinin Değerlendirilmesi.....	127
3.4.1.1. Yaş ve Cinsiyete Bağlı Olarak Altölçeklere Ait Puanların Değerlendirilmesi.....	127
3.4.2. Spor Dalına Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	128
3.4.2.1.Yaş ve Spor Dalına Bağlı Olarak Altölçeklere Ait Puanların Değerlendirilmesi.....	128

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.TARTIŞMA	131
4.1.1.Anketörlerin Genel Özellikleri.....	131
4.1.1.1.Cinsiyet.....	131
4.1.1.2.Spor Dalı.....	131
4.1.1.3.Yaş.....	132
4.1.2.Cinsiyet, spora katılım nedenlerinin farklılaşmasında etken midir?.....	132
4.1.2.1.Anketörlerin Genel Özelliklerinin Değerlendirilmesi	132
4.1.2.2.Cinsiyete Bağlı Olarak Alt Ölçeklerin Değerlendirilmesi.....	132
4.1.3. Spor dalı, spora katılım nedenlerinin farklılaşmasında etken midir?.....	135
4.1.3.1. Anketörlerin Genel Özelliklerinin Değerlendirilmesi	135
4.1.3.2. Spor Dalına Bağlı Olarak Alt Ölçeklerin Değerlendirilmesi.....	135
4.1.4.Cinsiyet ve spor dalına göre, yaş ile spora katılım nedenleri arasında ilişki var mıdır?.....	138
4.1.4.1.Cinsiyete Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasında İlişkinin Değerlendirilmesi.....	138
4.1.4.2.Spor Dalına Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	140
4.2. SONUÇ VE ÖNERİLER	143
4.2.1.Sonuç.....	143
4.2.2.Öneriler.....	145
KAYNAKLAR.....	148
DİZİN.....	161
EKLER.....	164
EK-1. Katılım Motivasyonu Envanteri.....	165
EK-2. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Altölçekler.....	167
EK-3. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Tutarlılık Katsayıları.....	169
EK-4. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Faktör Örüntüleri.....	170

EK-5. Katılım Motivasyonu Envanteri'ne ilişkin Alt Ölçek Puanlarının Elde Edilmesi.....	171
EK-6. Güvenirlik Testi Sonuçları.....	172
EK-7. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS çıktıları.....	180
EK-8. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Yapılan Spor Dalına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS çıktıları.....	182
EK-9. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki Korelasyona İlişkin SPSS çıktısı.....	184
EK-10 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne Dilekçe.....	185
EK-11 Anket Çalışma Dilekçesi.....	186
EK-12 Anket Uygulama İzni.....	187

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Okul Sporunun Psikolojik Boyutları.....	37
---	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Çocuk ve Gençler Oyunu Hangi Niyetle Oynarlar.....	84
Tablo 2. Araştırmaya kız ve erkek sporcuların cinsiyete göre dağılımı.....	112
Tablo 3. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların yaşa göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.....	112
Tablo 4. Araştırmaya katılan sporcuların spor dallarına göre dağılımı.....	113
Tablo 5. Araştırmaya katılan sporcuların bireysel spor ve takım sporu dallarına göre dağılımı.....	114
Tablo 6. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.....	115
Tablo 7. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Beceri gelişimi” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	116
Tablo 8. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	117
Tablo 9. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Yarışmak” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	117
Tablo 10. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	118
Tablo 11. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Hareket/aktif olma” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	119
Tablo 12. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Arkadaşlık” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	119
Tablo 13. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Eğlence” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	120
Tablo 14. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Başarı/statü” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	120

Tablo 15. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu ile uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	121
Tablo 16. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Beceri gelişimi” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	122
Tablo 17. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	123
Tablo 18. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Yarışmak” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	123
Tablo 19. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	124
Tablo 20. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Hareket/aktif olma” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	124
Tablo 21. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Arkadaşlık” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	125
Tablo 22. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Eğlence” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	125
Tablo 23. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Başarı/statü” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu.....	126
Tablo 24. Araştırmaya katılan sporcuların yaş ve cinsiyete bağlı olarak altölçeklere ait puanlarının değerlendirilmesi.....	127
Tablo 25. Araştırmaya katılan sporcuların yaş ve spor dalına bağlı olarak altölçeklere ait puanlarının değerlendirilmesi.....	128

KISALTMALARIN VE SEMBOLLERİN LİSTESİ

PMQ	: Katılım Motivasyonu Envanteri
\bar{X}	: Aritmetik ortalama
Ss	: Standart sapma
%	: Yüzde
n	: Örneklem Sayısı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
r	: Korelasyon katsayısı
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
Akt.	: Aktaran

TEZ HAKKINDA

GİRİŞ

Son zamanlarda motivasyon ile ilgili yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu sosyal-bilişsel kuramlar üzerine odaklanmaktadır. Bu kuramların temel konusu, bireylerin sportif aktivitelere katılımları ve bu katılımı sürdürme nedenleridir.

Spora katılım nedenleri kişiden kişiye değişebilmekte ve kişinin aktivitede kalma süresini etkileyebilmektedir. Bir bireye niçin spor yapıyorsunuz? diye bir soru yönelttiğinizde; size bu konu ile ilgili bir çok neden sayabilir. Eğlence için, arkadaş edinmek için, sağlıklı olma için yada statü kazanmak için gibi. Bireylerin spora katılımlarının temel nedenlerinin belirlenmesi, onların spor aktivitelerindeki devamlılığının sağlanmasında önemli rol oynayabilmektedir.

1980’li yıllardan başlayarak organizeli sporlara katılan genç sporcuların bu sporlara katılmaya yönlendiren temel sebepleri araştırmak da çocuk ve genç sporuna ilgi duyan araştırmacıların odak noktası olmuştur. Özellikle, katılım motivasyonu (participation motivation) kavramı, gençlik sporunda araştırılması, incelenmesi gereken bir kavram olarak belirlenmiştir. Katılım motivasyonu ile ilgili yapılan bu ilk çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli sebepler olduğunu ortaya koymuştur. Katılım motivasyonunda etkili olan diğer etmenler ise şöyle sıralanmaktadır: Yaş, cinsiyet, yarışma yaşantısının bir dikkat harcanarak açıklandığı ve değişik kültürlere özgü sosyo-kültürel etmenler.

Özellikle 9-14 yaş grubu çocuklarında, onları sportif aktivite ortamlarına yönelten nedenlerin belirlenmesi, onların bu temel ihtiyaçlarının karşılanması bağlamında önemlidir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmalarda, katılım motivasyonu kavramı ön plana çıkarılmış ve gençlik sporlarının araştırılması ile bireylerin aktiviteye katılım nedenlerini tanımlama ve sınıflama yoluna gidilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, yaşları 9-14 arasında değişen sporcu-öğrencilerin spora katılımını etkileyen faktörleri belirlemektedir. Özetle,

1. Kız ve erkek öğrencilerin spora katılım nedenlerinin tespit edilmesi.
2. Bireysel ve takım sporu ile uğraşan sporcuların spora katılım nedenlerinin tespit edilmesi.
3. Yaş ile spora katılım nedenleri arasındaki ilişkinin ortaya konması.
4. Spora katılım nedenlerinin belirlenmesi 9-14 yaş arasındaki bireyler için oldukça önem taşımaktadır. Bu faktörlerin belirlenmesiyle, spor eğitmenleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin nelere dikkat etmesi gerektiğine ilişkin ön bilgi sağlanacağı düşünülmektedir.
5. İleride yapılacak benzer konulardaki araştırmalara kaynak teşkil etmek gibi önemleri vardır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında yer alan yaşları 9-14 arasında değişen öğrencilerin spora katılım sebeplerini belirlemektir.

PROBLEM CÜMLESİ

9-14 yaşları arasındaki kız ve erkek sporcuların spora katılım nedenleri farklılaşmaktadır. Bu durum bireysel ve takım sporu ile uğraşan sporcular içinde geçerlidir. Bireysel spor ile ilgilenen öğrencilerin daha çok ‘yarışmak’, ‘başarı/statü’, ‘beceri gelişimi’, ‘fiziksel uygunluk’, ‘aktif olma’ için, takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin daha çok ‘arkadaşlık’, ‘eğlence’, ‘takım üyeliği’ için spora katıldıkları düşünülmektedir. Bunun yanında katılım nedenlerinin yaş ile ilişkilidir. Yaş arttıkça katılım nedenlerinin farklılaşmaktadır.

ALT PROBLEMLER

Araştırmanın alt problemleri, aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- 1- Cinsiyet, spora katılım nedenlerinin farklılaşmasında etken midir?
- 2- Spor dalı, spora katılım nedenlerinin farklılaşmasında etken midir?
- 3- Cinsiyet ve spor dalına göre, yaş ile spora katılım nedenleri arasında ilişki var mıdır?

HİPOTEZLER

Araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda aşağıda belirtilen hipotezler sınanmıştır;

1. Cinsiyet, spora katılımı nedenlerinin farklılaşmasında önemli bir etken değildir.
2. Spor dalı, spora katılımı nedenlerinin farklılaşmasında önemli bir etken değildir.
3. Cinsiyet ve spor dalına göre, yaş ile spora katılım nedenleri arasında ilişki yoktur.

ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmada şu varsayımlardan hareket edilmiştir;

1. Bu araştırmada kaynaklardan ve kurumlardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı kabul edilmiştir.
2. Ele alınan örneklem grubunun, evreni temsil etme yeteneği olduğu kabul edilmiştir.
3. Bu araştırmada literatür taramasından elde edilen bilgiler ile örneklem gruptan sağlanan veriler doğru ve yeterli kabul edilmiştir.

4. Araştırma için geliştirilen anket amaçlanan hedefler için yeterli olduğu ve örneklem gurubuna uygulanan anketin, uzmanların görüşleri işığında geçerli ve güvenli olduğu kabul edilmiştir.

5. Verilere uygulanan istatistiksel teknikler araştırmaya uygun olarak seçilmiştir.

6. Bu araştırmada kullanılan anketin 9 – 14 yaş arasındaki çocukların spora katılım nedenlerinin değerlendirilmesinde yeterli olduğu varsayılmıştır.

7. Tüm deneklerin soruları doğru anladıkları ve cevaplandıkları varsayılmıştır.

ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırmamız Kütahya ili ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma Kütahya ili ilköğretim okullarında başarılı okul takımlarında spor yapan ğrenci-sporcularla sınırlandırılmıştır.

3. Araştırma, Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında okuyan yaşları 9 ile 14 arasında değişen öğrencilerle sınırlıdır.

4. 2005 – 2006 Eğitim-ğretim yılında Kütahya ilinde rasgele yöntemle seçilmiş toplam 597 spor yapan lisanslı öğrencilerle sınırlıdır.

5. Bu araştırma, anket yöntemi uygulanarak yapılan alan çalışması ile sınırlıdır.

TEZ METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM
KAYNAK TARAMASI

1.2.BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR KAVRAMI

Beden eğitimi; Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Oyun, cimnastik ve sportif çalışmalarının tümü ile kişinin bedence sağlam, fikirce uyanık ve ruhen sağlıklı olmasının görüntüsüdür. (Arslan, 1979, s.102)

“Beden eğitimini insan vücudunun eğitimi olduğunu, bu eğitim anlayışında bedensel hareketlerin kendi özünde bir değeri olmayıp araçsal bir değeri olduğunu savunmuştur (Strcmeyer, 1983 s.190).

Beden eğitimi hareket etmeyi öğretmek ve hareket yoluyla öğrenmek biçiminde tanımlayan Tamer; “fiziksel hareketlerin planlı bir gelişme doğrultusunda yaşantıya dönüştürülmesi gerektiğini açıklamıştır (Tamer, 1987, s.6).”

Öztürk Beden eğitimi etkinliklerini, her bireyin kendi fiziksel sağlık ve yeterliliği ölçüsünde katılacağı, kendini ifade edeceği etkinlikler olduğunu, vücudun yapı ve fonksiyonunu geliştirebilmeyi, eklem ve kasların kontrollü ve dengeli bir biçimde didaktik olarak gelişmelerini sağlamayı, okul çağı sonrası iş ve rekreatif faaliyetlerin süresi içinde harcanan fiziki gücü, en ekonomik tarzda kullanmayı, dolayısıyla organların kontrolünü metotlu bir şekilde hareket ettirmesini öğreten faaliyet sistemidir diyerek ifade etmiştir (Öztürk, 1982, s.9).

İnsanın bireysel eğitimine yönelik fiziksel etkinlikleri söz konusu olduğunda, çağdaş okul kuramcıları, beden eğitimi deyimini yerine spor deyimini kullanmaktadırlar. Ne var ki, sporu tek ve kesin bir tanıma sığdırmak olanaksızdır. Çoğu zaman “spor” ile karşılaştırılan ve hatta “spor kavramı içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunanlar olmasına rağmen beden eğitiminin spordan farklı olduğu görüşü yaygındır (Bağırğan, 1992, s.197).

Spor kelimesi etimolojik köken olarak disport (dis ve porture) kelimelerinden türemiş olup işten uzak durmak anlamına gelir. Bir başka deyişle spor; ağır bir iş değil eğlence manasındadır. Çalışmak ile oynama arasındaki tek fark tutumdaki değişikliktir.

Spordaki tutum oyun tutumudur; onu yaşarken duyulan zevktir; sadece elde edilen sonuç söz konusu değildir (Özbaydar, 1983, s.31). Bu nedenle spor özü gereği bir oyundur.

Ancak eski Yunan anlayışından oyun ve spor birbirinden mahiyet itibariyle ayrılıyordu. Bu ayrım en iyi atlet sözcüğünü de dile getirmekteydi. Her çocuk oyun oynar, yorulunca oyunu bırakır. Atlet ise yorulmasına rağmen oyunu sürdürür. Bu bakımdan spor bir oyundur. Fakat her oyun bir spor değildir. Atlet sözcüğü eski Yunanlılarda yarışma anlamına gelen “atlos” ile yarışmanın ödülü anlamına gelen “alton” sözcüklerinden türer. Yarışma anlamına gelen atlosun sıfatı atlios güçlükler içinde acı çeken yarışma sonunda da bitkin düşen anlamına gelir (Erdemli, 1990, s.12).

Son yüzyılda sporun özüyle kullanım biçimi çok farklılaşmış ve değişik ifadelerle yeni tanımları yapılmıştır. “Spor insanın doğasında bulunan saldırganlığa barışçı boşalma olanakları sağlamakta, saldırganlık içgüdüsünün denetim altına alınması için uygun bir yarışma ortamı yaratmaktadır (George, 1979, s.9).

Klasik anlamda spor; bütünüyle hareket ve mücadele esasına dayanan ve bunun içinde gereken bir takım alışılmış idman ve yarışmalardır. Tek başına veya toplu olarak yapılan kendine özgü kuralları olan genelde bir yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yetilerinin gelişmesini sağlayan eğitici ve eğlendirici bir uğraştır (MORPA Ansiklopedisi, 1996, s.216).

“Spor” kelimesi, İngiliz aristokrasisinin konuşma dilinden kaynaklanmıştır. Eğlence, eğlenme, oyalanma anlamına gelmektedir. 18. yüzyıl ortalarından itibaren İngiltere’de fiziksel aktivitelerin o zamana kadar bilinmeyen performans, rekabet ve

rekor prensiplerini kapsayan yeni bir türü ortaya çıkararak gelişmeye başlamış ve İngilizler bunu spor olarak tanımlamışlardır (Bohus, 1986, s.65).

Spor (Sport) kelimesi, İngiliz aristokrasisinin konuşma dilinden olup, anlamı, boş zamanları değerlendirmek için yapılan vücut ve kafa eğitimi ile birlikte eğlence sağlayan hareketlerdir. Bu kelime, Latince “disportare” veya “deportare” dan gelmekte olup anlamı ise hareket halinde olup taşıma ve alıp götürmedir (San, 1990).

Keten'e göre spor; insan ruhundaki mücadele ve başarıya azminin tabiat ve sosyal yapı ile karşılıklı ilişki kurmak suretiyle, sistemli ve adil, belirli kurallar içinde, fizik, moral, toplumsal ve karakter kişiliğinin yarışmaya dönüşmesi veya kişinin beden ve ruh sağlığını sağlayıcı ve yapının dengeli olarak geliştirilmesiyle ilgili olan faaliyetlerin başarıya ve yarışmaya dönüşmüş şeklidir (Keten, 1974).

Erkal'a göre (1982, s 119), "spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur".

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir. Görünürdeki en çarpıcı amacı (beden eğitimi ile birlikte taşıdığı eş amaçlar dışında) yarışmak ve kazanmaktır (Arıcı, 2001).

Sporun temelinde “üstün teknik ve fiziksel iş kapasitesi ile estetiğe ve başarıya ulaşmak” yatmaktadır. Spor, teknolojik ilerlemenin etkisiyle ve bunlara bağlı olarak daha geniş boyutlara ulaşmak, boş zaman etkinliğinden kaynaklanan ve bu şekilde gelişmiş, belli kurallara göre düzenlenmiş, sonunda kaybetme veya kazanma, maddi ve manevi kazanç elde etmek için yapıla gelen toplumsal bir olay görüntüsündedir (Atlı, 1986, s.1).

Arıcı'ya (2001) göre spor;

1) Liderlik, hoşgörü, arkadaşlık, iyiyi, doğruyu ve güzeli takdir etme gibi nitelikler kazandırır.

2) Kendini kontrol etmeyi, başkalarına ve kurallara saygıyı öğretir.

3) Olumlu ve sağlıklı yaşama alışkanlıkları kazandırır.

4) Ölçülü ve planlı bir şekilde çalışmayı ve dinlenmeyi öğretir.

5) Yeni bir gün ve faaliyete istekli ve kuvvetli çalışmayı sağlar.

6) Toplumsal sorumluluğu geliştirir.

7) Birlikte olma, birlikte iş yapma ve bireyin toplumda kendisini belirlemesine olanak verir.

Fişek (1985, s.5-8), spor kavramına ilişkin olarak geliştirilen tanımları beş ana başlıkta toplamaktadır:

Birinci tanıma göre spor, insanın doğasında bulunan saldırganlık dürtüsünün sağlık ve emniyet amaçlı denetim altına alınmasıyla savaşın, barışçı amaçlı bir hazırlığıdır. Bu tanım saldırganlık üstüne kurulmuştur ve en büyük yanlışı insanın doğuştan güdüsel olarak saldırgan olacağıdır. Halbuki saldırganlık doğuştan değil, yaşanılan tarih ve toplumdan kaynaklanmaktadır. İlkel toplumlarda yaşamda kalabilmek için hayvanlara yönelik saldırılar, doğuştan gelen dürtüler değil, özellikle yeme içme ihtiyaçlarından ve sonradan öğrenilen dürtülerdir.

İkinci tanıma göre spor, M.Ö.3000 yıllarında soylu İngiliz ailelerinin çocuklarını disiplin altına almak, bireyin ruh ve beden halini sağlıklı kılmak için günlük yaşamın gerginliğini baskı altında tutan bir araçtır. Bu tanım şüphesiz iyi niyetlidir fakat sadece katılmak ilkesi güden bu tanımda, kazanmak önemli değildir. Günümüzde rekorların kırıldığı bir ortamda kazanmanın çok daha önemli olduğu düşünülürse, bir yerde kitle sporu özelliği taşıyan bu tanımın yarışmacılık ve kazanmak ilkelerini göz ardı etmesi büyük eksikliğidir.

Üçüncü tanıma göre spor, devletlerin kendi politikalarını yaymak ve kail ettirmek, ülke insanlarının her an savaşa hazır olması için yapılan bir itim aracıdır. Burada sporun gerçek amacı insanları savaşa hazırlamak. Bu tanımın en büyük yanlışı sporun özüne ters düşen savaşın, siyasetin ve şovenizmin ön plana çıkarılmasıdır. 1810'larda Ludvvig Jahn tarafının öncülüğü yapılan bu tanım, yıllar sonra üstün ırk mücadelesi başlatan Jolf Hitler görüşünün de hazırlayıcısı gibidir. Günümüz spor tanımının içeriği hiçbir zaman böyle değildir.

Dördüncü tanıma göre spor, kitlelerin afyonu ve suspansuvarlı milliyetçiliktir. Bu tanımın en büyük yanlışı, sporun kitleleri uyutan bir afyon olarak ele alınışı ve ilk insanlardan başlayarak bütün toplumların ilgisinin sürekliliğinin tıpkı bir uyuşturucu bağımlısı gibi algılanışıdır. Günümüzde spor, böyle amaçlar için kullanılmamaktadır.

Son tanıma göre ise spor, oyun ile yarışmanın birleştiği, ağır kas çalışmasının gerektiği, mücadele ederek kazananların ödüllendirildiği ve yetenekli olanların yaptığı sürekli bir uğraştır. Bu tanım sadece fizyolojik ağırdı olup, işin toplumsal boyutunu ele almamıştır, fakat en az eleştiriye açık olanıdır.

1.1.1. Beden Eğitimi ve Sporun Eğitimin Bütünlüğü İçindeki Yeri ve Önemi

Genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi, organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı olarak kişiliğin de eğitimidir. Öğrencinin gelişim özellikleri göz önünden tutularak; onların fert ve toplum yönünden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışları kazanmış fertler olarak yetiştirilmeleri için en önemli araçtır.

Eğitim konusunda ilk filozoflardan sayılan Eflatun eğitimi tanımlarken, "insanda beden ve ruh güzelliğini gerçekleştirmektir" demektedir. Eflatun, insanda

bedensel yapı ile zihinsel, duyuşal yapı arasındaki uyuma, bunun insan için taşıdığı önemi vurgulamıştır.

Beden eğitimi ve spor, insanın bedensel ve ruşsal eğitimine doğrudan olumlu etkilerde bulunurken, kişinin bu eylem içinde kendini tanımaya ve tanıtmaya, toplum yaşamında yerini almasına yardımcı olur.

Antik çağın ünlü düşünürü Platon'un "zihinsel eğitim ve bedensel yetilerini en güzel şekilde bağlayan ve onları en ölçülü şekilde ruhun hizmetine sokan tam eğitilmiş ve uyum sağlamış insandır" görüşü bu günde etkinliğini ve geçerliliğini korumaktadır.

Çağımızın ünlü pedagoglarından Dr.Karl Gaulhofer, "Bedensel eğitim beden yolu ile genel eğitimidir. Beden, bu eğitimin etkinlik yapılan yeridir. Amaç ise; insanın bütünlüğüdür" demektedir.

Eğitim bütünlüğü içinde bireyi ve toplumu eğitimde beden eğilimi ve spor araç olarak kullanılırken amaç olarak da yapılmaktadır. Beden eğitimi ve spor öz varlığımız olan bedensel ve ruşsal sağlığımızı doğrudan etkiler. Zihinsel olarak daha uyanık, disiplinli ve bilinçli olmamızı sağlar. Bedensel olarak daha güçlü, kuvvetli ve dayanıklı, iş verimi daha yüksek, becerili, yaratıcı ve üretken olmamıza yardım eder. Toplumsal olarak kurallara ve yasalara uyan yandaşına ve karşıtına saygı duyan, güzeli doğruyu alkışlayan, başarısızlığı araştıran bilinçli bir toplum oluşturur.

Çocuğun içindeki saldırganlığın ve geçimsizliğin törpülenmesi ya yetişkinin günlük yaşamındaki tek düzeliğin verdiği gerginliğin giderilmesi beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle gerçekleşir, Çocuğun oyun içinde, oyun kurallarına göre hareket etmesini öğrenmesi, yasaları daha kolay tanımaya ve daha uyumlu bir kişi olarak toplumda yerini almasına yardımcı olur. Oyun içinde takım arkadaşlarıyla birlikte ortaklaşa başarı için savaş verilir, taklitler geliştirilir, önlemler alınır. Kendine, takımına, taraftarına ve temsil ettiği kesime zararlı olabilecek davranışları göstermekten kaçınarak özdenetimle disipline olur. Sporda sağladığı üstün başarısı, kişiliği ve oyun zekasıyla arkadaşlarına

sağladığı üstünlük, onun zamanla liderlik özelliğini de ortaya çıkarır (Harmandar, Özdilek ve Göral, 2000).

1.1.1.1. Fonksiyonel Bir Değer Olarak Eğitim

Bir toplumun kalkınmasını yahut da gelişmesini sadece ekonomik açıdan görmek mümkün değildir. Bireyin kendisi kalkınmanın gerçekleşmesinde önemli bir unsurdur. Nitekim son yılların ekonomist ve sosyologları bu görüşte birleşmişlerdir. O halde insan gücü planlanmasında bireyin ve bireyin içinden geldiği örgün eğitimin özelliklerini tanımak gerekmektedir. Ayrıca o toplumda eğitime bağlanan değerlerin yönünü de bilmek insan gücünün planlanmasını kolaylaştırmaktadır. Burada önemli olan o toplumdaki eğitimin fonksiyonel değerde olmasıdır. Böylece eğitim bir sosyal hareketleşmeye zemin hazırlar nitelik kazanmaktadır.

Toplumdaki birçok meslek farklı yetenekleri gerektirmektedir. Bireylerin kendilerine en uygun gelen meslekleri seçmeleri, mesleklere ait bilgilere sahip olmanın yanında kendi yetenekleri ve bunun dışında diğer bazı psikolojik özelliklerini tanımakla mümkün olacaktır. Böylece gerçekçi sınırlar içinde yapılmış meslek seçimleri toplumun ilerideki insan gücünü planlanmasında imkân hazırlamış olacaktır (Uzel, 1978).

1.1.1.2. Eğitim ve Spor İlişkisi

Eğitim geniş anlamda kişinin davranışlarına, ahlak ve estetik ölçülerine, inanç ve yasama anlayışına, sağlık uyumuna yardım eden bir süreç olarak görülebilir. Kişinin uyum sağlaması, söz konusu olan bu değerleri iki seviyede düşünülmesini gerektirir. Kazınılması istenen değerler ve gerçek değerler. Organize eğitim bir taraftan bireyin, toplumun değer normlarına uyum sağlamasına hizmet ederken, diğer taraftan da bireyin arzu ve ideallerini, toplum dinamizmini olumlu etkileyecek şekilde formüle eder (Özmen, 1999).

Bedensel gelişim ile zihinsel, sosyal, duygusal, gelişme arasında hayati bir bağıntı vardır. İlk çocukluk çağında motor faaliyetlerde bulunamayan çocuk, hiddet ve korkuya kapılacak ve bu hususta gelişmiş olan çocuk ise rahatça faaliyette bulunacaktır. Spor çocukların birbiriyle ilişkilerini, zihni faaliyetlerini ve duygusal gerginliklerini etkiler. Keza duygusal durumları, fiziksel gelişimlerini etkileyecektir.

Eğitim faaliyetlerinde bu bağıntıların göz önünde bulundurulması gerekir. Çocuğun beden sağlığı ve gelişimi için yapılan yatırım, aynı zamanda sosyal, zihinsel ve duygusal gelişim için yapılan bir yatırımdır (Thomas,S. ve L. Coarl.1982).

Eğitim fertleri ortak hayatın benzerliklerinden haberdar ederek, fertlere yeterli bir yeknesaklık kazandırmaktadır. Spor eğitimi de fertleri, ortak hayatın benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. Eğitimin gayesi, fertleri duyarlı hale getirmektir. Aslında spor, bir zeka ve ihtimal oyunudur. İşte, spor eğitiminin de gayesi, fertlerin hem fiziki, hem psikolojik gelişmelerini sağlamak hem de onları sosyal hayata hazır ve yaratıcı kılmaktır. Spor eğitimi, diğer eğitim şekilleri gibi ferde hem statü sağlamakta hem de gelir seviyesini yükseltebilmektedir (Erkal,1998).

Eğitimde direk yaşantılar ve dolaylı tecrübeler yoluyla öğrenme sağlanır. Yaşayarak öğrenmenin yanı sıra, soyut düşünceler aracılığıyla da öğrenme gerçekleşir. Yaşayarak öğrenme kolay ve kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır. Eğitim öğretim faaliyetleri sosyal, bedensel ve duygusal gelişmeye ve günlük yasayısın

1.1.1.3. Okullarımızdaki Beden Eğitimi ve Sporun Genel Amaçları

Beden eğitimi ve sporun genel amaçları şöyledir:

1. Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme
2. Bütün organ ve sistemleri seviyesine uygun güçlendirme ve geliştirme
3. Sinir-kas ve eklem, koordinasyonunu geliştirebilme
4. İyi duruş alışkanlığı edinebilme

5. Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme
6. Resim ve müzik eşliğinde hareket yapabilme
7. Halk oyunlarımızla ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları uygulamaya istekli olabilme
8. Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama, törenlere katılmaya istekli olabilme
9. Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme
10. Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme
11. Tabiatı sevmeye, temiz hava ve güneşten faydalanabilme
12. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme
13. Görev ve sorumluluk alma, lidere uyma ve liderlik yapabilme
14. Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme
15. Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme
16. Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıkları edinebilme
17. Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve iyi koruyabilme
18. Spor araç ve tesisleri bilgisi (M.E.B., 1997).

Yukarıda belirtilen genel amaçlara ulaşmak için belirlenen amaçlar programda kişisel yönden, toplumsal ve ekonomik yararlılık açısından ele alınmış ve şöyle belirtilmiştir:

Kişisel yönden:

- 1- Sağlık (bedensel, ruhsal ve toplumsal sağlık)
- 2- Fiziksel uygunluk (bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal uygunluk tüm organizmanın etkili görevliliği)
- 3- Kas-kemik gelişimi, güzel vücut, estetik duruş

4- Sağlık, emniyet eğitimi, is, oyun ve kazalara karşı korunma ve ilk yardım için gerekli bilgi, davranış, alışkanlık ve becerileri kazanma

5- Dengeli esnek kişilik (İyi ahlâk ve karakter sahibi, güvenilir disiplinli heyecansal ve duygusal denge kazanmak)

6- Bedenen eğitilmiş (Sportmenlik) (Bedensel etkinlikler aracılığıyla sağlıklı yaşam ve davranış nitelikleri geliştirmek.)

7- Boş zamanları değerlendirme davranış ve becerileri geliştirme

8- Kültürel estetik zevk ve duyarlılıkları geliştirme

Toplumsal açıdan (Toplumsallaşma – Toplumsal Yararlılık) :

1- Barış ve savaş için gerekli vatandaşlık nitelikleri sağlamak

2- Toplumsal sorumluluk geliştirmek

3- Liderlik nitelikleri geliştirmek

4- Yasalara, kurallara, töre ve geleneklere saygıyı geliştirmek

5- Oyun aracılığıyla sıra ve hak kavramları geliştirerek başkalarının kişiliğine saygılı olmak

6- İşbirliği, biz duygusu, takım ruhu ve kolektif davranışlar oluşturarak aileye, okula ve çevreye uyumu sağlamak

7- Kişiyi toplumun değer yargıları konusunda bilinçlendirmek

Ekonomik yararlılık:

1- Yapıcı, yaratıcı ve üretici yetenekleri geliştirmek

2- İş, görev ve meslek sorumluluğu geliştirmek

3- İş ve çalışmalarında verimli ve başarılı olmak

4- Kamu kaynaklarını korumak ve iyi kullanmak (araç-gereç, alan, tesis v.s.)

5- Milli enerji kaynaklarını korumak

6- Aileye, çevreye ve okula yararlı görev ve sorumluluklar yüklemek

(Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Genel Müdürlüğü, 1973).

1.1.1.4. Beden Eğitimi ve Sporun Amacı

Genel eğitimin önemli bir parçası olan Beden Eğitimi ve Sporun temel amacı, çocukların, fiziksel etkinlikler, yani hareketler yolu ile eğitimini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst düzeyine çıkmasına yardımcı olmaktır. Eğitimde amaçların gerçekleşmesi, öğrencinin zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimi ile olanaklıdır. Beden Eğitimi ve Spor, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Amaçlar, arasında bir paralellik bulunan her iki eğitim, bir bakıma, birbirini tamamlayıcı bir nitelik taşır (Yavaş ve İlhan, 1996).

1.1.1.4.1. Kişilik Yönünden

Sağlıklı ve mutlu yaşayabilmek, verimli olabilmek için bedenlen sahip olması gereken özellikleri ve alışkanlıkları kazanır. Eğitilmiş kişi düşünen kişidir. Bu beden eğitimi ve spor görmüş kişi içinde geçerlidir Bilim, şimdi düşünceye sadece zihinsel bir olay değil, bütün bedeni kapsayan bir olay olarak bakmaktadır. Ruhsal ve zihinsel yönü de buna bağlı olarak gelişir. Öğretmen çocuğun gelişimi sırasında çevresinden aldığı özellikleri öncelikle ve özen göstererek incelemelidir. Onun sağlıklı olması, çalışmalara istek duyması ve çalışmalardan zevk alabilmesi, olumlu bir eğitim için gereklidir. Bu amaçla kişilik; zekâ, karakter ve beden yapısının bir bileşimi olarak düşünülmelidir (Yavaş ve İlhan, 1996).

1.1.1.4.2. Bireysel Yönden

- a) İyi ahlak ve karakter sahibi olmayı,
- b) Sağlığını korumayı, tüm temizlik alışkanlıklarını benimsemeyi,
- c) Kendine güven ve sorumluluk duygusunu kazanmayı,
- d) Boş zamanlarını oyun, yarışma ve buna benzer çalışmalarla değerlendirmeyi, çevresine yararlı olmayı,
- e) Doğadaki canlı cansız varlıkları sevmeyi ve korumayı,

f) Bütün çalışmalarda kendi başarısı ile övünmediği gibi, başkalarının başarısını da küçümsememeyi, tersine övgü ile karşılamayı,

g) Bu tip yararlı aktiviteler sonucu gerekli bilgi, davranış ve becerilerle mutlu olarak hayatını sürdürmeyi amaç edinir (Yavaş ve İlhan, 1996).

1.1.1.4.3. Toplumsal Yönden

a. Vatanına, ulusuna bağlı olmayı, elverişli durumlarda bu değerli varlıkları tanıtmaya çaba göstermeyi,

b. Ailesine öncelikle değer vermeyi, aile bireylerine karşı sevgi, saygı ve hoşgörülüğün temel koşullarından biri olduğuna inanmayı,

c. Evinde, okulunda, tüm çevredekilere karşılık beklemeden yardım etmeyi,

d. Çoğunluk kararlarına saygılı olmayı,

e. Kız ve erkek ilişkilerinde arkadaşlığı ön planda tutmayı amaç edinir.

Beden Eğitimi ve Sporun kişilik yönünden, değişik özelliklerinden yararlanarak bireye kazandırılacak 'Değerler' sırasıyla:

- a. Arkadaşlık
- b. Dostluk
- c. Doğruyu Görüş
- d. Kendine Güven
- e. Kurallara Uyma
- f. Disiplin
- g. Karşılıklı Saygı
- h. İlişkilerde Doğruluk
- ı. Çevreye Yarar
- k. Sağlığı Koruyabilme ve Temizlik
- l. Dostluk İçinde Karşılaşma Yapabilme olacaktır.

Beden Eğitimi ve Sporun kişilik yönünden kazandırdığı davranış değişiklikleri ise:

- a. Günlük yaşayışın gerektirdiği koşma, atlama, sıçrama, tutma, çekme gibi hareketleri yapma.
- b. Hareketler için kas, eklem ve organ gelişimi ile koordinasyon sağlama.
- c. İyi duruş alışkanlığı kazandırma.
- d. Çalışma sonunda temizliğe özen gösterme alışkanlıkları olacaktır (Yavaş ve İlhan, 1996).

1.1.1.4.3.1. Toplumsal Yaşamda Sporun Önemi

Teknolojik gelişimle birlikte insanlar tarafından yapılan birçok iş, makinelerle yapıldığı için hemen her ülkede işsizlerin sayısı hızla artmaktadır. Özellikle lüks denilebilecek tüketim maddelerine eğilim, aşırı harcamalara yol açmaktadır. Köy ve kasabalardan daha büyük kentlere göçün bir türlü önlenememesi, kent kesimindeki doğal yaşam alanlarını ortadan kaldırmakta, merkezde beton yığını apartmanlar ve çevrede gecekonduyla sanki kentler çepeçevre kuşatılmış bulunmaktadır. Bu sağlıksız durum en çok düşünce adamlarının dikkatini çekmiş gözükmektedir.

Brezinka, tekniğin tek yönlü ve oransız bir gelişime neden olduğunu; Gabriel Marcel, teknik gelişimin sürekli yarar (kar) etmeye yöneldiğini insanın bilinçli özgürlüğü ve içsel gerçekliğini yok ederek sürekli mekanik nesnelere bağımlı duruma getireceğini, Dawson ise teknolojik gelişim düzeyinin yükselmesine paralel olarak insanın, sağlanan gelişimin kölesi olacağını ileri sürmektedir. Hızlı teknolojik gelişim, bürokratikleşme ve iş alanlarındaki uzmanlaşma, bir yanda üretilen mal ile işçi; diğer yanda işçi ile işveren arasında bir yabancılaşmaya yol açmaktadır. Böylece, çalışanlar yönünden yapılan işin giderek anlamı kalmamaktadır. Oldendorf'a göre bu durum yalnız yabancılaşma ve izole edilme değil, aynı zamanda anlamsızlık duygusu ve can sıkıntısı da doğurmaktadır.

Eskiden insanlar kendi işlerinde kendi enerjilerini tüketiyorlardı. Şimdi ise, çalışanların meslek olarak seçtikleri işlerin pek çoğunda heyecansal bir tad bulamadıkları görülüyor. Mekanikleşmiş üretim süreci içinde kaybolmuş gözükten insanların, bir dizi belirsizlik ve gerilim altında yabancılaşmadan derin kaygı duydukları kuşkusuzdur.

Teknolojik gelişim insanlar için olağanüstü rahatlık ve kolaylık sağlamaktır. Makinelerin iş yaşamında giderek artan ölçüde yer almasının, insan hareketlerini en az düzeye indirdiği bir gerçektir. Buna bağlı olarak ister istemez vücut kuvveti ve ustalığı, ikinci plana itilmiş olmaktadır. Ağır iş makineleri buldozer ve robotlar; uzun süren ve güçlükle yapılan bedensel işleri üstlenmiş durumdadır. Teknik gelişime bağlı olarak ortaya çıkan hareketsizlik ve insanın özüyle pek uyuşmayan ilerleme; sonuçta insanı rahatsız etmektedir. Oldendorf, Van den Berg, Mead, Horney, Fromm ve diğerlerine göre birçok rahatsızlık veren olay, günlük yaşamda sinir sistemi üzerinde son derece olumsuz etki yapmaktadır. Bu düşünelere göre, bedensel olayların artmasıyla psişik rahatsızlıklar da artmaktadır (Koç, Ş. 1994).

Karşılaşılan bunca sıkıntıların atlatılmasında dernek, kulüp, sendika gibi toplumsal amaçlı kitle örgütlerinin önemli yardımların olacağı kuşkusuzdur. Bir örgütün üyesi olduğunda ki buna spor kulüpleri de girer, kişinin çevresinde olup bitenin anlaşılması, güvensizlik duygularının giderilmesi ve kültür kazanımında önemli yararlar sağlayabilir. Kente yeni gelen insan, bir yandan değişik sıkıntıları göğüslerken öte yandan inançlı bir kanıtlama uğraşısına girer.

Özetle söylemek gerekirse; hızla artan nüfus, iş bulma olanaklarının azalması, çevre sorunları, büyük kentlere akın, gecekondulaşma, bitişik mekânlarda oturan ve birbirlerini tanımayan insanlar, oyun oynama olanakları ve yeşil alanların azalması ve daha sayılabilecek bir dizi olumsuzluklar düşünüldüğünde; spor insanlar arasında iletişim kurmada önemli bir rol oynayabilir. Bir kulübün üyesi olma, seyirci olarak maçları izleme, günlük yaşamın akışı içinde değişik mekanlarda yapılan sporla ilgili konuşmalar. insanlar arasında ilişkilerin güçlendirilmesinde etkili olmaktadır. Bir başka deyişle, çağımız toplumsal yaşamında giderek yalnızlaşan insanlar için radyo,

televizyon, dergi, gazete yayın ve yazıları, kapalı ve açık spor alanlarındaki görüşmeler, en azından insanların belirli bir kesimi için ilişkileri güçlendirici değer taşımaktadır. Belki de toplumsal yaşamda kendini kanıtlayamamış birçok kişi, spor eylemle aracılığıyla kendine uygun düşen bir yaşam biçimi geliştirebileceklerdir.

Madalyonun Diğer Yüzü: “Daha hızlı, daha uzağa, daha yükseğe” Evet ama nereye kadar? Kuşkusuz elde edilen derecenin daha iyisinin yapılması, yarışanlara ve seyircilere tanımlanması güç duygular yaşatır. Spor kamuoyu için ulaşılan sonuçlar yeterli olmamakta, sürekli daha yüksek başarılar beklenmektedir. Her tür etkinlik için insan vücudunun fizyolojik kapasitesinin bir sınırı vardır. Örneğin insanın 100 metreyi 3 saniyede koşması: gülleyi 60m. atması, uzun atlamada 25 metreyi geçmesi düşünülebilir mi? Söz konusu fizyolojik kapasite sınırları içinde bu sonuçlara ulaşılması olanaksızdır.

Denilebilir ki, sporun birçok dalında elde edilen bugünkü sonuç ve dereceler için de “aşılmaz, kırılmaz, yapılamaz” deniliyordu. Evet doğrudur. Başta teknolojik gelişme ve bilimsel çalışmalara bağlı olarak, spor eylemlerinde olağanüstü denilebilecek başarılar görülmekte ve yaşanmaktadır. Yeni, etkili öğrenme ve antrenman yöntemleri, optimal düzeyde beslenme ve psikolojik düzenleme (Psikoregülatif) tekniklerle sportif verim yükseltilebilmektedir. İşin buraya kadar kısmı iyi, güzel, peki bu güzellikler neden doping adı verilen maddeler ve “tıpsal hileler” le gölgeleniyor? Kimler ve niçin bu yola başvuruyorlar? Sporcu kendi özgür iradesi ile mi doğal olmayan yollardan başarısını arttırmak istemektedir? Bu işten kimler kazançlı çıkmaktadır?

Aslında yarışma sporu bir dizi psikolojik ve toplumsal baskılar altında gerçekleşir. Bu baskılara bir de spor ahlakına sığmayan doping maddesi kullanımı gibi yasal olmayan davranışların eklenmesi, sporcunun özgür katılımı ve coşku dolu uğraşlarını ortadan kaldırarak sportif eylem, zevk alınan bir yarışma olmaktan çıkmaktadır. Çok değişik hava koşullarına, gece-gündüz demeden yıllar boyu sürdürülen yüksek verim (meslek) sporunda, sporcu istese de dilediği gibi yaşayamaz. Yemesi, içmesi, yatması, kalkması, eğlenmesi, dinlenmesi sınırlı ve denetim altındadır.

Sporcunun antrenörü, uygulanacak antrenman programı ve kulüp yöneticilerinin beklentileri, sanki sporcunun yaşamını denetleyen gizli müfettişler durumundadır.

Kuşkusuz, rekor kırma ve kazanma isteği anlamlı ve övgüye değer bir istektir. Fakat bu özlem, kişinin canı istediği zaman yapılacak bir eylem türü değildir. Sporcu yaşamının önem bir kısmı; antrenman, öğrenme, yarışma, yeniden gelecekteki yarışmalara hazırlanma gibi etkinliklerle sürer gider. Spor türüne özgü bir dizi kural, ilke, yönetmelik, değişiklik, taktik ve uygulamalar, spor yapan kişinin kendini anlatma, yaratma ve bireysel davranışlarda bulunma özgürlüğünü ortadan kaldırmaktadır. Bu üç günde bir, sonraları gün aşırı yapılan sportif antrenmandan, bugün neredeyse günde iki antrenmanı da az gören bir yaklaşımın mantığını anlamak bize güç gelmektedir.

Demek oluyor ki, yaşadığımız çağda topluma birçok yönden yarar sağlayan spor eylemlerinin bir başka yüzü de bulunmaktadır. Günümüzde; başta fizyoloji, psikoloji, sosyoloji, felsefe, biyomekanik ve antrenman bilimi gibi alanlarda hizmet veren bilim adamlarının, bu konu üzerinde önemle durmaları gerekmektedir (Koç, Ş. 1994).

1.1.1.4.4. Beden Eğitimi ve Spor Yönünden

Çocuğun vücudunun iyi gelişebilmesi için en önemli nokta onun çok yönlü eğitilmesidir. Bunun için beden eğitimi ve spor öğretmenleri iyi bir anatomi ve fizyoloji bilgisine sahip olmalı ve bunlara dayalı olarak uygun yöntemlerle vücut bölgelerini tek tek ele alarak işleyebilmelidirler.

Çocuk, Beden Eğitimi ve Spor ile ilgili etkinlikler içinde, organik sistemlerini daha iyi gelişebilmesi için olanak sağlar. Bu gelişmelerin sonunda çocuklar, olumlu bir fiziksel gelişme ve sağlığa sahip olurlar. Bunun yanında bazı fiziksel sakatlıklarla özellikle ileri yaşlarda görülebilen kalp ve dolaşım sistemi rahatsızlıkları önlenmesi onları iyileştirmesi bakımından Beden Eğitimi ve Spor etkinliklerinin yararları tartışılmaz.

Kazanılan bu beceriler sonucunda çocuktaki davranış değişikliklerini şöyledir: sıralayabiliriz:

- a. Kendini kontrol eder.
- b. Çabuk ve doğru karar verir.
- c. Arkadaşları ile işbirliği sağlar.
- d. Düzenli ve disiplinli çalışır.
- e. Üstün çaba ve yetenek gösterir.

Önemli olan çocuğun tek yönlü gelişimi değildir. Bu nedenle Beden Eğitimi ve Spor dersleri ile çocuğun bedensel olduğu kadar zihinsel gelişimi de sağlanmalıdır. Beden Eğitimi ve Spor hareketlerinin uygulanmasında çocuğun yaş ve cinsiyeti mutlaka göz önüne alınmalıdır. Hareketlerin öğretiminde basamaklamalar yoluyla teknik verilmelidir. Zayıf tekniğe sahip bir çocuğun hareketleri hemen başarabilmesi mümkün değildir. Hareketlerin öğretilmesi sırasında çocuğun sevinç ve kıvanç gibi duygularını dikkatle ele almak performans açısından son derece yararlıdır (Yavaş ve İlhan, 1996).

1.3.ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN ROLÜ

1.2.1. Bebeklik ve Okul Öncesi Çağı

Doğumla birlikte çocuğun emme, yutma, hapşırma, küçük ve büyük tuvaletini yapma gibi gereksinimleri refleks türü devinimlerle karşılanır. Bu çağda çocuk bütünüyle annesinin bakım ve gözetimi altındadır. Sürünme, emekleme, ayağa kalkma ve yürüme gibi devinimlerin yapılmasında yetişkinlerin yardımı gerekmektedir. İnsan, doğumdan sonraki ilk evreleri hatırlayamaz. Bebeğin koklama, dokunma, tatma, hissetme gibi ilk izlenimleri sanki kalıtsal özelliklermiş gibi bellekte saklanırlar. “Hepimiz ya sonuna kadar doğum sonrasındaki birkaç haftada oluşturduğumuz hücreleri kullanır ve her tür beyin etkinliğinde onlardan yararlarız”. Conel’in

araştırmasına göre, üç aydan sonra artık bebeğin beyin hücrelerinde bir artış olmamakta ve hücreler arasında fazla bağlantı görülmemektedir. Bu belirlemeler bize çocuklarımız için özellikle yaşlanlarının ilk yıllarında alınan dış uyaranların nedenli önemli olduğunu göstermektedir. Yaşanılan çevreden alınan zengin uyarımlar ve özellikle vücut deneyimleri zihinsel ve duygusal gelişimde önemli rol oynamaktadır. “Çocuk 4 yaşında başkalarıyla oynamaktan zevk almaya ve grup oyunlarına katılmaya başlar. Bu yaş kesitindeki çocuk zamanın yarısını başkalarıyla oynamaya ayırır. 5 yaşında; çocuğun başkalarıyla yarışma duygusu doruğa erişir”.

Pek çok işlev yönünden belirli olgunluğa erişen okul öncesi çocuğu, artık beden üzerinde denetimini yapabilecek duruma gelmiştir. 6-7 yaşından başlayarak hemen tüm duyu organları gelişmiş olan çocuk, okulda yapılacak eğitim-öğretim etkinliklerini izleyebilecek bir olgunluğa erişmiştir (Koç, Ş. 1994).

1.2.2. Temel Eğitim Çağı

Bu evre, çocuğun hareket deneyimi açısından ilginçlikler gösterir. Vücuttaki organların eşgüdüm içinde çalışması, tepki hızı, güç-kuvvet, denge ve esneklik gibi yönlerden çocuğun gelişiminde hareket ve oyun eğitimi derslerinin büyük katkıları sağlayacağı kuşkusuzdur. Gerek okul öncesi, gerekse temel eğitim çağında oyun, çocuğun yalnız devimsel gelişimi için değil; zihinsel, duygusal, toplumsal gelişimi gibi yönlerden de değerli bir eğitim aracıdır. Ünlü düşünür Kant’ın “elimiz beynimizin uzantısıdır” sözünün benzeri olarak oyun; çocuğun yaşamı süresince kendini gerçekleştirmesinde toplumsal yaşama açılan kapı ve penceresidir.

Denilebilir ki, örgün eğitim kurumlarında ve özellikle temel eğitimde hiçbir ders, hareket ve oyun eğitimi kadar çocuğun kimlik, benlik ve kişilik gelişimine hizmet etmez. Edemez, çünkü bir dizi derste kullanılan kitap, defter, tahta, tebeşir gibi cansız araçlar, insanın başta hareket organları olmak üzere doyasıya kullandığı canlı bir vücudun yerini tutamaz. Çocuk, kaygı, mutluluk, özlem, beklenti ve içsel çatışmalarını değişik devinimler yoluyla ancak hareket ve oyun eğitimi dersinde dışa vurur. Çocuğun

hareketleri kendisini yansıtan bir ayna durumundadır. Oyun, çocuğun söze başvurmadan kendisini anlatabilen ikinci bir dili durumundadır.

Temel eğitim çağının asıl etkinliği oyun üzerine kuruludur. İçinde hız, kuvvet, çeviklik, denge, dayanıklılık çabuk algılama ve hızlı karar verme gibi özellikleri taşıyan çocuk oyunları, bu gelişim çağı çocuğunun gelişimine çok yönlü katkılar sağlayacaktır. Ayrıca bu çağda çocuğun devimsel gelişimini bütünleyen halk oyunları, şarkılı rontlar, yakın ve uzak çevre gezileri ve belirli spor dallarının temel hareket biçimleri oyunsu form içinde öğretilmelidir.

Temel eğitim çağında öngörülen hareket eğitimi kavramının özü şunlara dayanmaktadır:

a) Çocuğa yaptıracağımız hareketlerin hedefi nedir ve ne olmalıdır? Çocuğun doğal yaşamında yaptığı hareketlerin kendisi için anlamı nedir? Biz yetişkin eğiticiler bu konuda ne tür katkılarda bulunabiliriz?

b) Çocuğun gelişimi süresince, hangi yaş kesitinde ne tür hareketler uygulanmalı ve bunlar nasıl zenginleştirilebilir?

c) Hareketler ve oyun aracılığıyla çocuğun “vücut kültürü” ve dolayısıyla dünya görüşüne (çocuğun çevresinde olup bitenleri bir bütün olarak algılayıp, anlamasına) nasıl katkılar sağlanabilir? gibi konular, alanın uzmanlarınca önemle ele alınmalı, doğru sentezlere ulaşıldıktan ‘sonra uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır.

Grössing’in görüşlerinden de yararlanarak hareket eğitimi ve önemini şöyle özetleyebiliriz:

Bugün okullarımızda uyguladığımız beden eğitimi derslerinin; genellikle belirli oyun ve spor becerilerinin öğretilmesi ve bunların yarışma organizasyonları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Oysa, yeni eğitim-öğretim yaklaşımı; çocuğun kendisini ifade etmesine, yeterince oyun oynayarak doyuma ulaşmasına, sağlığını

korumaya ve geliştirmeye, kıyasıya ve ezici nitelikte olmayan sportif yarışmalar içinde, çocuğun kendisini kanıtlamaya dönük olmalıdır (Koç, Ş. 1994).

1.2.2.1. İlköğretim Döneminin Tanımı ve Önemi

İnsan yaşamı boyunca sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. İlköğretim dönemi, belki de bu gelişim sürecinin en önemli dönemini oluşturmaktadır. Çünkü çocukluktan erişkinliğe geçişin meydana geldiği ve bireyde sürekli ve süratli bir değişimin gözlenebildiği dönemdir. İlköğretim döneminin en tipik özelliği, duyu ve motor sisteminin daha büyük organizasyonlara doğru ilerlemesi, boy ve ağırlıktaki artışın sabit ve yavaş olmasıdır. Bu yıllar boyunca beden yapısındaki gelişme oldukça az ve önemsizdir. Bu yılların en önemli özelliği, her ne kadar sabit ve yavaş büyüme olarak biliniyorsa da oyun ve spor performansı da gittikçe daha olgun düzeye ulaşır ve beceriler hızla öğrenilir. Ağırlık ve boyda meydana gelen yavaş büyüme, çocuğun vücuduna alışması için olanak tanır. Çocuğun vücudunu sevmesi ve benimsemesi, motor kontrol ve koordinasyonun gelişiminde etkili bir faktördür. Kemik ve doku gelişimindeki yakın ilişki ve ölçülerde meydana gelen değişme, motor işlemlerin daha yüksek düzeyde başarılmasında önemli bir etmendir. Kız ve erkeklerin büyüme modelleri arasındaki farklılıklar en düşük düzeydedir. Kol ve bacaklardaki uzama gövdeden daha hızlıdır. Erkekler, çocukluk dönemi boyunca kızlardan daha ağır ve daha uzun kol ve bacağına sahip olma eğilimindedirler. Kızların ise, kalça genişlikleri daha fazladır. Ergenlik öncesine kadar kız ve erkekler arasında ağırlık ve fizik yönünden küçük farklılıklar vardır. Bu nedenle, kız ve erkeklerin etkinliklere beraber katılmaları ve etkinliklerde cinsiyet ayrımı yapılmaması önerilmektedir (Özer ve Özer, 1998)

Kızlar, ergenliğe erkeklerden daha önce girdikleri için erkeklerden daha uzundurlar. Erkekler, 14 yaş civarında kızların boyuna ulaşırlar ve onları geçerler. Aynı zamanda, 12–14 yaşlar arasında kızlar erkeklerden daha ağır olma eğilimindedirler. Fakat bu yastan sonra erkekler kızları yakalarlar ve sonra da geçerler. Kas kütlelerinde artış görülür. Bu da, ergenin sportif etkinliklere ve yoğun antrenmana hazırlıklı olmasını sağlayabilir. Jean Piaget (“Personality Theories”, www.yk.psu.edu/~mer7/theorists.htm); bu dönemi Somut işlemler (7–11) ve soyut işlemler dönemi (12 ve yukarısı) olarak iki

bölümde ele almıştır. Piaget, somut işlemler döneminde bütün hakkında bilgi elde etmek için parçaların incelediğini, nesnelerin somut oldukları sürece kavramsal bir hiyerarşiye göre sınıflandırabildiğini, nesnelerin belirli bir ilişkiye göre düzene koyulabildiğini belirtmektedir. Ayrıca, kütlelerin değişmezliği eşit miktardaki maddelerin farklı görünecek şekilde yeniden düzenleseler bile, değişmediklerini kavrayabilme yeteneğidir kavramının geliştiğini, cinsiyet rollerinin değişmezliğinin anlaşıldığını, hayal ve gerçek arasındaki farkın kavrandığını, daha geniş toplumsal bakış açısına sahip olduğunu vurgulamıştır. Piaget soyut işlemler döneminde ise, bireyin fikir dünyasına adım attığını, varsayımlar kurduğunu, mantıksal sonuçlar çıkarabildiğini, tümdengelim yapabildiğini, şimdiki zamandan gelecek zamana yönelik olası sorunlarla uğraşabildiğini ifade etmektedir. Özer; “Çocuklarda Motor Gelişim” adlı kitabında Havighurst’un bu dönemi Orta Çocukluk (6–12 yaş) ve Ergenlik (13–18 yaş) olarak ele aldığını belirtmiştir. Havighurst, orta çocukluk döneminde, oyunlar için gerekli fiziksel becerilerin öğrenildiğini, çocuğun kendisine karşı olumlu tutumunun oluştuğunu, yaşlıları ile geçinmenin öğrenildiğini, uygun cinsel rol kazanıldığını, vicdan, ahlak ve bir değer ölçeği geliştirildiğini vurgulamıştır. Ergenlik döneminde ise, her iki cinsiyetle de olgun ilişkiler kurulduğunu, eril ya da dişil toplumsal bir rolün gerçekleştirildiğini, bedensel özelliklerin kabul edildiğini ve etkili bir şekilde kullanıldığını, ana babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığın gerçekleştiğini, aile yaşamına, evliliğe ve bir mesleğe hazırlanıldığını ifade etmektedir (Özer ve Özer, 2001).

Aral ve diğerleri; “Çocuk Gelişimi” adlı kitaplarında Erikson’un bu dönemi “Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu (6–12 yaş)” ve “Kimliğe Karşı Rol Karmaşası (12–17 yaş)” olarak ele alındığını belirtmektedirler. Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu Döneminde, yaşam için gerekli becerilerin (okuma-yazma, matematik, araç kullanma vb.) gelişiminin önemli olduğu, ilkökul öğretmeninin çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yer tuttuğu, rekabete dayalı etkinliklere eğilim gösterildiği, yetişkinler yerine arkadaşlar arasında yer edinmeye çalışıldığı, sosyal becerilerde yeterlilik kazanmaya, çabalardan ve yapılan işlerden başarı duygusu elde etmeye gereksinim duyulduğu, ana babaya olan bağlılığın sosyal kurumlara olan bağlılıkla yer değiştirdiği, çocukların başarıları ve çabaları övüldüğünde “çalışkanlık ve başarı duygularının” geliştiği, yeteneklerinin ötesinde beklentiler geliştirilirse ve çabalarından dolayı eleştirilirse,

“aşağılık duygusu” nun geliştiği ifade edilmektedir. (Aral ve Bulut, 2000, s. 23-25)

Kimliğe Karsı Rol Karmaşası Döneminde ise, cinsel olgunlaşma ve beden büyümesinin oldukça hızlandığı, kız ya da erkek kimliğinin geliştiği, arkadaşlar tarafından kabul edilme ya da reddedilmenin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çabuk öfkelenmenin meydana gelebileceği, duygusal yönden dengesizliğin ve gerginliğin oluşabileceği, çocuğun genç uygun özdeşimler yolu ile kendi “kimliğini” geliştirebileceği ve kimliğini bulamazsa “rol karmaşası” içine düşebileceği, kimlik duygusu geliştirilmesinin yetişkin kararlarını (meslek ve eş seçimi) alabilmek için önemli olduğu, kimlik duygusunun, bireyin içinde bulunduğu toplumda bireye belirli bir yer garanti edebileceği de vurgulanmaktadır.

Bu dönem ile ilgili özellikler incelendiğinde çocuğun algısal yeteneklerinin belirginleştiği görülebilir. Bu dönem sonunda çocuğun, duyu motor organlarının gittikçe daha büyük uyumla çalışması sonucunda karmaşık becerileri başarabildiği söylenebilir. Ancak çocuğun motor modellerinin maksimum düzeyde olgunlaşması için denemeler yapması gerektiği söylenebilir. Yani; çocuk normal olgunlaşma süreci boyunca algısal süreçleri geliştirerek, uygulamalar yaparak motor becerilerini geliştirebilir.

1.2.2.1.1. İlköğretim Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri

(6-8) Yaş Grubu Öğrencilerin Gelişim Özellikleri :

- a. Organlar arasında orantı yoktur.
- b. Büyüme, kol ve bacakların boyuna uzaması biçimindedir.
- c. Büyük kaslar ile büyük eklemler arasında koordinasyon sağlamaya başlamıştır.
- d. Büyük kaslar ile küçük kaslar arasında koordinasyon zayıftır,
- e. Küçük kasları gelişim içerisinde (parmak, bilek hareketleri, gözün hareketlere uyumu vb.)
- f. Boy uzamasında hızlı gelişim gösteren çocuklarda, iskelet bozuklukları görülebilir.
- g. Sevgiyi paylaşmaktan hoşlanma,

- h. Duygusal durumları birbiri ardına çok çabuk değişir,
- ı. Dikkati kısa süreli, ancak gelişme halindedir,
- i. Atılğan ve çok hareketlidir,
- j. Teorik bilgiden çok, hareketin içinde olmayı ister,
- k. Yanılmış olmaktan ve kusurlu görölmekten huzursuz olur.

(8-10) Yaş Grubu Öğrencilerin Gelişim Özellikleri :

- a. Küçük kasların gelişimi hızlanmıştır.
- b. Sinir, kas ve eklem koordinasyonu sağlanmaya başlanmıştır
- c. Boyuna büyüme yavaş, enine büyüme daha hızlıdır.
- d. Kas ve organ gücü gelişimi arasında uyum sağlanmıştır. Dönemin sonunda vücut ve hareket gelişimi yönünden "çocukluk olgunluğuna" ulaşılır.
- e. Erkekler kızlara oranla daha dayanıklı ve kuvvetlidir. Ancak bu fark azdır.
- f. Dikkatin gelişimi sürer. Yoğun dikkat gerektiren konularda 20-25dk ilgi alanındaki konularda ise daha uzun süre çalışabilir.
- g. Gerçekçi düşünmeye başlamıştır. Başkaları ile olan ilişkilerini gerçek yönleri ile görür. Kendini eleştirebilir.
- h. İlişkilerinde dürüst olmaya duyarlıdır.
- ı. Görev ve sorumluluğa ilişkin davranışları gelişim içerisinde.
- i. Beden ve ruh sağlığı arasındaki denge sağlanmıştır.
- j. Yorulduğunun farkına varamaz.

(10-12)Yaş Grubu Öğrencilerin Gelişim Özellikleri:

- a. Organlar ve sistemleri arasında uyum sağlanmıştır.
- b. Hareketleri doğru ve çabuk kavrar. Sportif etkinliklerde verimlilik dönemindedir.
- c. Dikkati büyüklerinkine yakın sürelidir.
- d. Kendine güvenlidir.
- e. Öğrenme isteği çok yüksektir.
- f. Eleştiriye açıktır. Başkalarını gerçekçi yönde eleştirebilir.
- g. Dönemin sonunda büyüme hızı artar ve vücuttaki değişiklikler başlar.

(12-14)Yaş Grubu Öğrencilerin Gelişim Özellikleri:

- a. Hızlı bir büyüme ve gelişme dönemidir. Kollar ve bacaklar hızlı ve vücudun diğer bölümlerine göre oransız büyüme içerisinde. Eller ve ayaklar 14.yaşın sonunda alabileceği büyüklüğe ulaşmak üzeredir. Oransız olarak gelişen bu organlarını kullanmakta güçlük çeker.
- b. Cinsel olgunlaşma başlamıştır.Tüy ve kıllar çoğalır,ses değişir, cinsel organlar gelişir.
- c. İç salgı bezlerinin faaliyeti artmıştır. Aşırı terleme olur. Yüzde ergenlikler çıkar.
- d. Eleştirilmekten hoşlanmaz, öfkeli ve saldırgandır. Duygusal dengesizliğini sevgide de belli eder.
- e. Kalp ve dolaşım sistemindeki gelişim, normal seyrini sürdürür.
- f. Kız çocuklarındaki gelişme ve büyüme, erkek çocuklara oranla yaklaşık bir yıl öndedir.
- g. Bazen çok hareketli, bazen çok tembeldir. Kolay yorulur. Bu durumunu istemeyerek kabullenir, ancak buna uymaz (Harmandar, Özdilek, Göral, 2000).

1.2.2.1.2. İlgi ve İhtiyaçları

(6-8) Yaş Grubu Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları

- a. Grup ya da takım halinde oynamaya isteklidir,
- b. Karmaşık ve çok kurallı oyunlardan hoşlanmaz,
- c. Uzun süreli dikkat gerektiren etkinliklerden çabuk bıkar,
- d. Hareketli ve eğlenceli oyunlar ile yarışmalara ilgileri fazladır,
- e. İyi beslenmeye ve günde 10-12 saat uykuya ihtiyaçları vardır,
- f. Etkinlikler arasında sık sık dinlenmeye gerek duyar.

(8-10) Yaş Grubu Öğrencilerin İlgisi ve İhtiyaçları

- a. Vücut gelişimi ve güzelliği konusunda duyarlı ve özenlidir,
- b. Oyun ve spor etkinlikleri ilgi alanının merkezidir. Başarılı olmak için çaba gösterir. Başarılı sporcuları önemli bir kişi olarak görür ve adlarıyla tanır.
- c. Erkek çocuklar, kuvvet ve cesaret isteyen yarışmalı etkinliklerden hoşlanır. Kız çocuklarda eğlenceli takım oyunlarına ilgi fazladır. Kız ve erkekler ayrı oynamak ister.
- d. Kız ve erkek çocukların ayrı ayrı takım oyunlarına ilgileri fazladır.
- e. Çok enerji harcadıkları için, yetişkinlere yakın kaloriye ihtiyaçları vardır.
- f. Yeterli dinlenme ve beslenmeleri gerekir. (10-11 saat uyku)
- g. Sürekli bir öğrenme açlığı duyar.
- h. Zamanın büyük kısmını arkadaşları ile dışarıda ve oynayarak geçirmek ister.
- ı. Büyüklerden anlayış ve ilgi bekler,
- i. Ritmik etkinliklerde yaratıcıdır. Yeteneklerini sergilemekten büyük mutluluk duyar.

(10-12) Yaş Grubu Öğrencilerin İlgisi ve İhtiyaçları

- a. Bir önceki yaş grubuna oranla ilgileri daha gerçekçi bir boyut kazanır.
- b. Enerji tüketimi üst düzeydedir. Bu nedenle iyi beslenme ve dinlenmeye ihtiyaç duyar.
- c. Grup içindeki faaliyetlerden ve liderlikten hoşlanır.
- d. Kız ve erkek çocuklar ayrı ayrı oynarlar.

(12-14) Yaş Grubu Öğrencilerin İlgisi ve İhtiyaçları

- a. Vücut gelişimi ile ilgili endişeleri vardır. Bu korkuyu yenmek için beden eğitimi, spor, halk oyunları ve dans faaliyetlerine katılmaya aşırı isteklidir,
- b. Takım oyunlarına ve spor dallarına aşırı ilgi duyar. Okul ve kulüp takımlarına girmek ister,
- c. Beslenmesine ve dinlenmesine özen gösterilmelidir, 8-10 saat uyumalıdır.
- d. Büyüklerden ilgi ve anlayış bekler.

- e. Kendisine büyükler gibi davranılmasını ve özgür olmayı ister. Erkekler kuvvetli ve cesur, kızlar güzel olmaya özenir.
- f. Karşı cinse ilgi duyar. Cinsel konularda bilgi edinmek ister,
- g. Kendince yarattığı kahramana tapar, örnek alır.
- h. Vücut gelişimi ve davranışlarındaki değişikliklerin nedeninin açıklanması gereklidir,
 - 1. Başarılarını övüp özendirilmelidir,
 - i. Bir grup içerisinde yer almak ve candan arkadaşlık kurmak ister. Ancak uyum sağlamakta güçlük çeker.(Harmandar, Özdilek, Göral, 2000)

1.2.3. Yüksek Öğretim Çağı

Yüksek öğretim çağı spor eylemleri açısından edim (performans) çağıdır. Genç; kendini kanıtlamak için kuvvet, sürat, dayanıklılık, ritim, denge gibi bir dizi özellikler bakımından yeteneklerini ortaya koymak ve başkalarıyla yarışmak isteyecektir. Genç, bireysel ya da takım sporları içinde becerilerini sergileyerek, somut başarılarla ulaşmayı düşler. Bu istek ve beklentilerin önemli bir bölümünü spor eylemleri karşılayabilir. Spor eylemleri, gençliğin gereksinimlerini doğal biçimde açıklamalarına dönük bir fırsat sunmaktadır. Spor temelde yaşamla bağlantılı, dinamik ve anlamlı bir eylem alanıdır.

Günümüzün değerli eğitimcilerinden Avusturyalı Grössing'in spor ve özellikle okul sporuna ilişkin görüşleri, ele aldığımız konuya büyük açıklık getirmektedir. Şöyle ki;

a. Beden, vücut, hareket, oyun, spor gibi sözcüklerin farklı anlamları yoktur ve bu sözcükler temelde bir bütün olarak insanın gerçekleştireceği eylemlerin değişik boyutlarını açıklamaktadır.

b. Sporun, okul yaşamında giderek yoğun biçimde yer almasıyla, okulun geleneksel beden eğitimi salonlarındaki araç-gereçler yerini performans sporunun araçlarına bırakmıştır. Kitle İletişim araçları okul sporundan çok, profesyonel spor

etkinliklerini duyurmakta, bedensel eğitim spora dönüştürülüp, onun damgasını taşımaktadır.

c. Bireyin özgür iradesiyle ‘sağlıklı yaşam’ adı altında yaptığı etkinlikler son derece yetersiz (cılız) kalmaktadır. Bedensel eğitimin özünü oluşturan “bedensel deneyim kazanımı”nın yerini uğraşılan spor dallarının yoğun beceri ve taktik öğretiminin aldığı gözlenmektedir.

d. Spor, günümüzde önde gelen (başat) bir hareket kültürüdür. Okul sporu yoluyla; çocuğun eylemde bulunma, yaratıcılık yeteneği, kendine güven ve sorumluluk duygularının geliştirilmesinde çok önemli katkılar sağlanabilir.

e. Doğal insan hareketleri, giderek spor etkinlikleri için düzenlenen yapay saha ve salonlarda yapılmaktadır. Örneğin, bir ağaca tırmanma hareketi, spor salonlarında ancak halata tırmanma biçiminde uygulanabilmektedir. Doğal evre ortamından uzaklaşarak ölçülü-biçili ve pahalı mekanlara taşınan spor eylemleri, insanların büyük bir kesimini bu kısıtlı alanlarda hareketsiz seyirciler durumuna getirmektedir. Yaya olarak ya da bisikletle yapılacak bir orman gezintisi, nehir ve gölde kayıkla dolaşma, saatler süren bir kayak gezintisi, ustalık ve fazla dayanıklılık istenmeyen bir tırmanışı gibi doğal etkinlikler; günlük yaşamın tekdüzeliğine biraz serüven. Biraz tehlike, biraz çelişkileri yaşama heyecanı katar. Okul sporunun bu çok önemli işlevinin yerine getirilmesinde, günümüz eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir.

Tartışılır yönü bulunsa da, özellikle profesyonel sporun destekçileri daha çok sivil halktan oluşmaktadır. Örgün eğitim kurumları dışında kalan insanlar için, spor eylemlerinin ne anlama geldiği konusunun daha ayrıntılı biçimde ele alınması yararlı olacaktır (Koç, Ş. 1994).

1.2.4. Okul Sporu

Spor psikolojisi araştırmalarında ağırlık, performans sporundadır. Başarının ön planda olduğu müsabaka sporlarına toplumun daha fazla ilgi göstermesi, bu sporların maddi özelliklerinin geniş halk kesimlerini cezp etmesi ve daha kolay araştırma imkânları sunması, spor psikolojisinin uygulanması aşamasında okul sporunun ihmal edilmesine yol açmıştır. Bu konuya ne kadar az değinildiğine işaret etmesi açısından iki literatür çalışmasının sonuçlarından kısaca bahsetmekte yarar vardır. 1978 — 1984 yılları arasında yayınlanan 3900'ün üzerindeki spor psikolojisi araştırmasından sadece 212 tanesi (% 5,4'ü) beden eğitimi dersiyile ilgilidir. Alman Spor Bilimleri Enstitüsü'nün verilerinde de benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Buna göre, 1980 — 1984 yıllarını kapsayan sürede Almanya'da yapılmış olan spor psikolojisi yayınlarının yaklaşık %8'i beden eğitimi dersini konu almıştır. Oysaki öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tavırlarının incelendiği araştırmaların sonuçları, bu dersin en sevilenler arasında yer aldığını göstermiştir (İkizler, 2000).

Beden eğitimi dersinin psikolojik konuları öncelikle, eğitimle ilgili alanları kapsamaktadır. Spordan beklenen pedagojik etkiler çok farklı değeriendirilmekle birlikte, bugüne kadar, spor faaliyetlerinin eğitimsel değeriinden asla şüphede edilmemiştir. Eğitimle ilgili hedeflere spor yoluyla ulaşabilir miyiz sorusuna, sadece spora ve spor dalına özgü davranış ve yaşantı ihtimallerine bakarak yeterli bir cevap bulamayız. Takınılan pedagojik tavrın şekli ve türü de burada önemli bir rol oynamaktadır. Beden eğitimi öğretmeniyle öğrenciler arasında ve/veya öğrencilerin kendi aralarında etkileşim ve iletişim süreçleri hüküm sürmektedir. Belli kuralları olan bu süreçler ilgili kişilerin düşünce, yaşantı ve davranışına kısa ya da uzun süreli etkiler yapan psikolojik olayları harekete geçirir (İkizler, 2000).

Yapılan araştırmalar, sporda beklenen başarının elde edilmesi için çocukluk çağında spor etkinliklerine başlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bakımdan gelişmiş ülkelerin dikkatleri çocukluk çağı spor faaliyetleri üzerine odaklanmıştır. Çünkü çocuk antrenmanlarının kendine özgü birtakım özellikleri bulunmaktadır. Ancak bu özelliklere geçmeden önce en önemli husus, çocuğun dölleme anından başlayarak

ergenliğin tamamlanmasına kadar süren bir büyüme, gelişme ve değişme sürecinde yetişkinden ayrılmasıdır. O hâlde çocuklara spor yaptırırken bu özelliği hiçbir zaman unutmamamız gerekir (Mengütay, 2005).

Çocuklara yaptırılacak olan spor uygulamasının amacı bilimsel verilerin ışığı altında pedagojik bir yaklaşımla sportif performansın geliştirilmesinin yanı sıra onların fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden de uygun gelişiminin sağlanması olmalıdır. Son yıllarda antrenman biliminde dikkatler çocukluk çağı antrenmanlarına yönelmiştir (Koç, S. 2005).

Çocukluk döneminin farklı ve özel bir dönem olduğunun anlaşılması ve spor kavramının özelliklerinin gündeme gelmesi 18. y.y.'dan itibaren ele alınmaya başlanmıştır. Bugün, günlük yaşamımızın iyi ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için yapılan etkinlikler, eğitim malzemeleri, alışveriş merkezleri, besin maddeleri ve benzeri birçok şey, çocukların ihtiyaçları, ilgileri, yetenekleri ve optimum gelişmeleri göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Sporun sağlıklı bir toplumun oluşmasındaki öneminin anlaşılması, dikkatlerin de çocukluk çağı fiziksel aktivite etkinliklerine yönelmesine neden olmuştur (Mengütay, 2005).

Okul çağı ve adölozan dönemi üzerinde yapılan çalışmalar fizik performansı arttıran yüklemeye çalışmaları ve beceri yönünden yetişkinlerle aynı düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak büyümekte olan çocuk organizmasının da sınırlı yapı özelliklerini gözden uzak tutmamak gerekir. Çünkü gelişim çağındaki çocukların ağır yüklerle karşılaşmaları (travmatik sporlarda, özellikle uzun kemiklerle büyüme ile ilgili epifiz bölgelerinin darbelere maruz kalması) gelişimlerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Antrenmanlarda yüklenme dozu aşırı yorgunluğa yol açacak mahiyette olmamalıdır (Koç, S. 2005).

Ülkemizde genellikle antrenörler başarıya çabuk ulaşmak için çocukları, çoğu kez hemen zor, karışık hareketlerle yüklenmeye sokarlar. Hâlbuki acele etmeden temel uygulamalardan başlayarak yapılan ve birbirini takip eden eğitim aşamalarından

geçen bir antrenman periyodu, uygun bir sürede başarının daha çabuk ve kalıcı olarak gelmesini sağlar (Mengütay, 2005).

Spor, yalnızca sağlıklı gelişme için değil, aynı zamanda şahsiyet gelişimiyle zihinsel sağlık açısından da önemlidir. Çocuklar genelde eğlenmek, heyecan duymak, birlikteliği sağlamak, güç geliştirmek ve yeni beceriler edinebilmek için spor yaparlar. Spor yapan çocuklar kişisel deneyimlerini, yaratıcılıklarını geliştirir ve sorumluluk duygusu kazanırlar. Yardımlaşma ve işbirliği yapma, arkadaşlarına ve oyun kurallarına saygı gösterme gibi sosyal davranışları da kazanarak olumlu bir benlik gelişimi sağlarlar (Koç, S. 2005).

Günümüzde yarışma sporlarına çok erken yaşlarda başlandığı bilinen bir gerçektir. Çocukların zevk ve eğlence ile yapmaları gereken spor uygulamalarının yerini genellikle aşırı yüklenmeli, stresli, ne olursa olsun kazanma arzusu ile yaptırılan, büyükler tarafından organize edilen, antrenörlerin yarışmaları almıştır. Avrupa Konseyi, çocukların spora başlatılması konusunda eğer çocuğun üzerinde akut yada kronik zararlar bırakmayacağından emin olunmuyorsa, o spor dalına başlamasının tavsiye edilmeyeceği görüşünü ileri sürmektedir (Mengütay, 2005).

Aslında çocuğun spor yapmasındaki esas amaç; onlardaki kardiyovasküler dayanıklılığı arttırma, sinir- kas koordinasyonu, kuvveti, esnekliği geliştirmek olmalıdır. Bu özellikler, okul öncesi ve ilköğretim dönemi çocuklarda oyun şekilleri altında pedagojik yaklaşımla yapılan uygulamalarla kazandırılmalıdır (Koç, S. 2005).

İnsanların yetişkinlik çağında spora karşı olan tutumları, fizyolojik fonksiyonu geliştirecek özellikte ve emniyetli bir şekilde yapılan spor aktiviteleri ile olmaktadır. Gelecekte, toplumda sorumluluklar yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesine, gerek bireyler arası gerekse toplumlar arası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devam ettirilmesinde çocukluktan başlayan sporun büyük bir önemi vardır.

Çocukların ilköğretimden itibaren sportif faaliyetlere yönlendirilmesi ve iyi bir alışkanlığın yerleştirilmesinde spor, büyük önem taşır. Bazılarına göre iyi alışkanlıkların yerleştirilmesi daha geç yaşlarda biraz daha zor olmaktadır (Mengütay, 2005).

Spor eğitimi alan çocuklar, aşağıda belirtilen özellikleri kazanmaktadırlar:

1. Çeşitli fiziksel aktiviteleri yapmak için gerekli becerileri öğrenme.
2. Vücut ve kapsadığı alanın farkında olma, güç ve bağlantı gibi bileşikleri kullanarak hareket etmesini öğrenme.
3. Manipulatif, lokomotor ve non-lokomotor becerilerde yeterlilik gösterme.
4. Kişisel olarak ve diğerleriyle performe edilmiş beceri kombinasyonlarında yeterlilik gösterme.
5. Yaptığı fiziksel aktivitelerde uzmanlık gösterme.
6. Tüm yaşam içinde fiziksel aktivite alışkanlığı kazanmış olma.
7. Fiziksel aktivite ile sağlıklı yaşam tarzının yararlarını anlama.
8. Dikkat etme, düşünceyi bir arada toplama, yaratıcılık ve hayal gücünü kullanma yeteneğini geliştirme.
9. Hoşgörü ve iş birliği kazanıp kurallara saygı göstermeyi, yenilgi ve başarıyı tanıma.
10. Temel motorsal özellikleri kazanma, sağlıklı bünyeye sahip olma (Koç, S. 2005).

Okul sporundaki spor psikolojisiyle ilgili yaklaşımlar, gençlerin kişilik gelişimiyle ilgili çalışmalara yardımcı olmaktadır. Bu iki konu arasındaki ilişki üzerinde çok durulmuştur. Okul içi ve dışı spor faaliyetlerinin öğrencilerin kişiliğinin gelişimini olumlu yönde etkileyeceği şeklindeki görüş, bir önyargı ve temenniden öteye gidememektedir. Bilimsel olarak kanıtlanmamış olan bu varsayımın yanlışlığını ortaya koyan birtakım gerçekler de söz konusudur. Örneğin, okula başlayana kadar öğrencinin kişiliği birçok yönden ana hatlarıyla zaten şekillenmiştir. Ayrıca kişilik, okul dışı faktörlerden, öğrenme şartlarından ve beden eğitimi dersiyle ilgisi olmayan konulardan, spora göre daha çok etkilenmektedir. Öğrencilerin, sporla ilgili etkinliklere tüm

benlikleriyle katılması gayet doğaldır; sadece, buradan kalıcı ve sürekli bazı davranış kalıplarının benimseneceği beklentisi gerçeği tam olarak yansıtmamaktadır. Beden eğitimi dersinin kişiliğe yönelik etkileri, genel kişilik değişkenlerinin analizini hedefleyen yöntemlerle belirlenemeyecek kadar zayıf, geçici ve kolay değişebilir bir özellik arz etmektedir (Thomas, 1995).

Yukarıdaki ifadelere bakarak, spor faaliyetleri ve beden eğitimi dersinin öğrenci üzerinde hiçbir etki oluşturamayacağı kanaatine varmak da mümkün değildir. Burada, erken çocukluk döneminden itibaren sporun dışında hiçbir şeye ilgi duymayan öğrencilere bir ayrıcalık tanımak gerekir. Özellikle, okul içi spor etkinliklerinin dışında ve öğrenim saatlerinden sonra - ister performans, isterse de serbest zamanı değerlendirme amaçlı olsun - yoğun olarak sporla uğraşan öğrencilerde spor, kişiliğin gelişimine, şekillenmesine ve bireyselliğin oluşmasına bir ölçüde katkıda bulunacaktır (İkizler, 2000).

Beden eğitimi öğretmenine düşen görev, spor dersinde karşısına çıkan psikolojik fırsat ve imkânlardan sonuna kadar faydalanmaktır. Özellikle de, beden eğitimi dersinin duygusal boyutu, bu dersin öğretmen tarafından bilinçli bir şekilde yönlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Yine bu dersteeki endişe dolu çekingenlikten öfori tarzındaki aşırı sevinç gösterilerine kadar varan farklı duygusal yaşantılar doğal olarak kabul edilmeli ve daha bilinçli bir eğitimle yönlendirilmelidir. Duygu ve heyecanlara ket vurma veya onları rahatça ifade etme, duyguları kontrol etme ve istikrarlı bir hale getirme veya onlara karşı duyarlılık kazanmayla onları birbirinden ayırt etme beden eğitimi dersindeki duygulanımlara örnek olarak gösterilebilir (Baumann, 1994).

Beden eğitimi dersinde öğrencilerin yaşadığı korkular, okul sporunun bir başka problem alanıdır. Başarısızlık korkusu, daha önce değinilmiş olan arkadaşlarına rezil olma korkusu ve bu süreçte yaşanabilecek olan diğer korkuların yanında, beden eğitimi öğretmenin bu korkuların nasıl üstesinden geleceği ve bu aşamada ne gibi yöntemler kullanacağı gibi konular, okul sporunda ortaya çıkan sorunların çözümünde de spor psikolojisinden yararlanma imkânları olduğunu göstermektedir. Sadece beden eğitimi dersinde gözükten korkuları ortadan kaldırmak için değil, bunların hiç

oluşmaması amacıyla beden eğitimi dersinin nasıl şekillendirilmesi ve yürütülmesi gerektiği konularında da çalışmalar yapılmalıdır (İkizler, 2000).

Bu çalışmalar öğrencilerle sınırlı kalmayıp, beden eğitimi öğretmenleri için söz konusu olabilecek korkuları da içine alacak şekilde genişletilmelidir. Bu korkulardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

- a) Öğrencilerden yeterli ilgiyi görememe korkusu,
- b) Onları gerektiği şekilde motive edememe korkusu,
- c) Öğrencilerin kendisini kabullenmemesi ve saygı göstermemesi korkusu,
- d) Disiplini sağlayamama korkusu,
- e) Fazla sert ve otoriter davranma korkusu.

Öğrencilerin beden eğitimi öğretmeni tarafından okul içinde ve dışında ya da yaşam boyu spora motive edilmesi sorunu, üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Bunların, sporu bir profesyonel sporcu gibi yaşamaları beklenemez. Öğrencilerin çoğunun zorunluluktan dolayı beden eğitimi dersine katılmış olabileceği ihtimalini hatırdan çıkarmamak gerekir. Öğretmenin görevi ise, öğrencilerini spora motive etmek ve onların ders dışında da spor etkinliklerine büyük bir heyecan ve istek ile katılmalarını sağlamaktır. Çağdaş bir beden eğitimi dersinin temel amacı da, öğrencileri yaşam boyu spor yapmaya teşvik edecek bir motivasyonu oluşturmaktır (İkizler, 2000).

Beden eğitimi dersinde bir motivasyon sorununun bulunduğunu ortaya koyması bakımından Brettschneider ve Kramer'in (1978) araştırmasına kısaca değinmekte yarar vardır. 14 ile 20 yaş arasındaki 3500'den fazla öğrencinin üzerinde yapılan çalışmada, bunların beden eğitimi dersine yönelik ilgi ve yaklaşımları incelenmiş ve öğrencilerin % 74.2'sinin söz konusu derse olumlu bir yaklaşım içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat, sonuçlar yaşlara göre incelendiğinde, olumlu tavır sergileyen öğrencilerin oranının ilerleyen yaşla birlikte (% 76.8'deri % 65.6'ya) azaldığı görülmektedir. Buna karşılık, 14 yaşındakilerde % 5.6 olan olumsuz yaklaşım içindeki öğrencilerin oranı, 20. yaşındakilerde % 18.8'e çıkmaktadır. Başka araştırmalarda da desteklenen bu olumsuz bakış açısının üç katından fazla artması, bir motivasyon sorunu

yaşandığının somut bir ifadesidir. Bu sorunu aşmak için beden eğitimi öğretmenine düşen bazı görevler vardır (İkizler, 2000):

a) Beden eğitimi öğretmeni, öğrencisiyle yaşadığı bir çatışma veya anlaşmazlık anında tehdit ve olumsuz birtakım yaptırımlardan uzak durarak ona anlayışla yaklaşmalıdır. Arkadaşlarının önünde onu küçük düşürmekten kaçınmalı ve karşılıklı konuşarak çözüm yollarını aramalıdır.

b) Beden eğitimi dersinin nasıl işleneceği konusunda öğrencilerin görüşünün de alınması yarar getirecektir. Öğrencilerden gelen önerilerin hiç dikkate alınmadan reddedilmesi ya da önemsenmeden göz ardı edilmesi iletişim bozukluğunu iyice artırarak motivasyonu olumsuz yönde etkileyecektir.

c) Herkese aynı hareketleri tekrarlatmaktansa, mümkün olduğunca, farklı zorluk derecesi taşıyan birçok hareket örneği arasından öğrencilerin kendi istediklerini seçmesi konusunda onları serbest bırakmalıdır. Böylece, belli bir zorluk derecesinin üzerindeki hareketleri gerçekleştirmekte zorlanan öğrencilerin sürekli olarak başarısızlık yaşantılarıyla karşı karşıya kalmaları da önlenecektir.

d) Öğrencilerin bireysel başarı grafiğini dikkatle izlemeli ve yeni gelişmeleri sınıf ortalamasıyla değil, öğrencinin kendi durumuyla karşılaştırmalıdır.

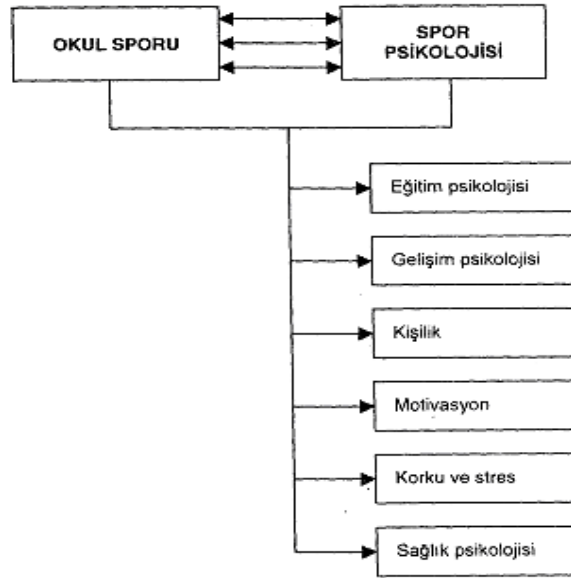
e) Elde edilen sonuçların muhtemel nedenleri hakkında öğrencilerle konuşmalı, onların görüşlerini almalı, hatalı değerlendirmeleri düzeltmeli ve yaptıklarının sorumluluğunun kendilerine ait olduğunu iyice vurgulamalıdır. Başarısızlıkları yetenek ve beceri eksikliğine yüklemek yerine stres ve aşırı yüklenme gibi duruma bağlı faktörleri ön plana çıkaran açıklamaları tercih etmelidir.

f) Öğrenciyi, sadece beden eğitimi dersiyle ilgili bir hareketi başardığı için övmekle yetinmeyip, dersin planlanması ve işlenmesi konusunda gösterdiği etkinlik ve katılımın önemini de vurgulayarak onun içsel motivasyonunu da güçlendirmelidir.

g) Öğrencilerin beden eğitimi dersine gösterdikleri ilginin ve okul dışında spor etkinliklerinde bulunma motivasyonunun sosyal şartlarla çok yakın bir ilişkisi olduğu gerçeğini gözden kaçırmamalıdır. Maddi sıkıntılar, spor alanlarının azlığı, lise ya da üniversite giriş sınavları öğrencilerin spor yapma imkanlarını büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Öğrencilerin spora ilgisini canlı tutabilmek için, beden eğitimi öğretmeni bu faktörlerin olumsuz etkilerini de dikkate alan bir yaklaşım sergilemelidir.

Okuldaki spor faaliyetlerinin spor psikolojisiyle ilişkisini ve buna bağlı oluşan düşünceler bütününe çeşitliliğini azaltmak pek mümkün değildir. Hem pedagojik hem de beden eğitimi dersinin yapısından kaynaklanan nedenlerden dolayı okul sporu, performans ve serbest zaman sporuyla da çok yakın bir ilişki içerisindedir. Aynı zamanda, sağlık amaçlı yapılan spor faaliyetleriyle de bir yakınlık söz konusudur (İkizler, 2000).

Şekil 1. Okul Sporunun Psikolojik Boyutları

Çocukların ve gençlerin sağlıklı gelişiminde yeterli ölçüde yapılan hareketin önemi tartışmasız kabul edilmektedir. Fakat bu gerçeğe gen hareket yapabilme imkânı arasında büyük çelişki vardır. Hareket alanlarının sürekli kısıtlandığı bir dünyada yaşamaktayız. Sanayileşme ve çarpık kentleşme, eskiden spor yapılan ya da oyun oynanan yeşil alanların sayısını gittikçe azaltmaktadır. Bunun yanında, televizyon ve

bilgisayar gündelik yaşamımızda her geçen gün daha fazla yer ve zaman almaktadır (İkizler, 2000).

Sağlıklı bir gelişimi engelleyen bu kısıtlamalardan kurtulma ve kaçınmada en önemli rollerden birini okul sporu oynamaktadır (Kottmann, Küpper, Pack, 1994, s.250-266). Okul döneminde sporla ilgili olumlu tecrübelerin edinilmesi ve buradan kaynaklanan motivasyonunun etkisiyle yaşamın daha sonraki evrelerinde düzenli spor faaliyetleri yapabilmek için imkân ve fırsat yaratılması, psikolojik ve fiziksel sağlığın korunması ve geliştirilmesine büyük bir katkı sağlayacaktır.

Gençlerin spor yapmama nedenleri üzerine yapılan araştırmalar da okul sporunun önemini ortaya koymaktadır: Bu dönemde yaşanan olumsuzluklar sporu bırakma nedenleri arasında gösterilmektedir (Abele, Brehm, 1990, s.131-150; Schwenkmezger, 1993, s.204-221). Sağlığı geliştirici hareket dizileri ve davranış kalıplarının okul sporu bağlamında öğrenilmesi ve benimsenmesi süreci, sağlık psikolojisi ve okul sporunun kesişme noktasıdır.

Buraya kadar anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere, okul sporu, uygulamalı psikolojinin birçok dalıyla karşılıklı ilişki ve etkileşim içerisindedir. Bu ilişkiyi tanımlarken yukarıdaki şekilden yararlanabiliriz (İkizler, 2000).

1.2.4.1. Beden Eğitimi ve Spor Çocuğun Hangi Gereksinimini Karşılar

1. Hareket etme ihtiyacı,
2. Motorsal beceriler yoluyla yaşantı edinme ihtiyacını,
3. Mücadele etme ve takdir edilme ihtiyacını,
4. Başka çocuklarla oynama ihtiyacını, karşılar (Yavaş ve İlhan, 1996).

Çocuklar, okula farklı çevrelerden gelirler. Bu nedenle, onların her biri değişik geçmişe, yeteneğe, ilgi ve ihtiyaçlara sahiptir. Çocukların üst düzeyde gelişimlerini sağlayabilmek için öğretmen, öğrencilerin özelliklerini ve gereksinimlerini olabildiğince iyi bilmelidir. Öğrencilerin her birinin öğrenme yeteneğini kısıtlayan ya da

arttıran doğal ve toplumsal etkenlerin tarafından bilinmesi, onları daha iyi anlamada ve uygun etkinlikler düzenlemede öğretmene yardımcı olur.

Okul öncesi ve ilköğretimde beden eğitimi çalışmalarında dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Bunları aşağıda verilmiştir:

1. Eğitime başlamadan önce tüm çocuklar sağlık eğitiminden geçirilmelidir.
 2. Yaptırılacak hareketler çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
 3. İlk hareketlerin özellikle oyun düzeyinde olması, daha sonra kurallı hareketlere geçilmesi uygundur. Hareketler basitten zora doğru düzenlenmelidir. Çocukların alışık olduğu, başardıkları hareketlerden başlanmalıdır.

4. Hareketler sırasında ritim araçları ve müzikten yararlanılmalıdır. Eğiticiler sesle de çocuklara onların hoşuna gidebilecek şekilde ritim verebilirler (hop hop hop, sek sek sek, tak tak tak...)

5. Hareketler sırasında, taklidi hareketlere ve dramatizasyona önem verilmelidir. "İki çizgi üzerinde çift ayakla sıçrayın" yerine "hadi, şu nehrin üzerinden atlayıp eve gidin" şeklinde ifadeler çocukların daha çok ilgisini çeker. Ayrıca değişik ritimlerde hayvan taklidi yürüyüşler, çocukların daha çok hoşuna giden aktivitelerin içindedir.

6. Çocuklar hareket sırasında, esnek, yumuşak, terletmeyen giysiler giymelidir. Lastik pabuç ve patik giydirilmeli. Ara sıra çıplak ayakla da hareket yaptırılmalı. Parke ya da kaygan zemin üzerinde hareket yaptırılmamalıdır.

7. Öğretmen uygulamalar sırasında hareketleri yapmalı ve model olmalıdır.

8. Çalışmalar sırasında müzikli oyun-dans, eşli hareketler gibi grup hareketlerine yer verilmelidir.

9. Çalışmalarda, sırada koşma, oturma, yürüme, eşle veya grup şeklinde etkinliklere yer verilerek, sosyal gelişim desteklenmelidir.

10. "Fair Play'i" geliştirmek, kurallara saygı göstermeyi, yenilgiyi ve başarıyı kabullenmeyi öğretmek, tolerans ve işbirliğini cesaretlendirmek.

11. Kendine güven kazanmasına yardımcı olmak.

12. Optimum vücut gelişimini sağlamak.

13. Çocukta, motor, cimnastik, sportif, artistik yeteneklerle birlikte günlük

fiziksel aktivite geliştirmek.

14. Sağlıklı bir yaşam için çocuğa alışkanlıklar kazandırmak (Mengütay, 2005, s. 139).

1.2.4.2. ocuk Sporunun Özellikleri

Buğün sporun bir eğitim aracı olarak hem de çocuğun bedensel ve ruhsal yönden gelişmesinde büyük rol oynadığı bilinmektedir. Özellikle spor, kemik ve kas gelişiminin sağlıklı olması yanında bütün vücudun kan akımının düzenlenmesi de ve çocukların beden sağlıklarının gelişmesine olanak sağlamaktadır. Zihinsel gelişimde çocuklar yeteneklerini öğrenirken, reflekslerini ve düşünme kapasitelerini geliştirmekte, çabuk karar verebilme, kararı uygulayabilme ve verdiği kararın sonuçlarını üstlenebilme alışkanlıklarını edinebilmektedir. Arkadaşları ile birlikte grup edinimi kazanmakta, sosyalleşmekte kendisini ifade edebilme yeteneği kazanmakta ve en önemlisi yenmeyi ve yenilmeyi her ikisini de kabullenebilme yetisini kazanmaktadır (Erkal ve ark., 1998, s.120-123).

Spor yapan çocukların zamanın önemini öğrenmeleri ve disiplin kazanmaları çok daha kolay olacaktır. Öyle ki bu disiplini öğrenip yaşamlarında uyguladıkları zaman ders çalışma ve insan ilişkileri konusunda olsun disiplinli bir birey haline gelecek ve kendi hayatının sorumluluğunu üstlenebilmeyi öğreneceklerdir. Spor sayesinde serbest zamanını doldurma problemi olmayacak ve televizyon karşısında saatler geçirme alışkanlığından kurtulmuş olacak ve kötü alışkanlıklardan uzak durması daha kolay olacaktır (Erkal ve ark., 1998, s. 120-123).

ek eğitimci Yan Amos Komenski'ye göre, her şeyden önce çocuğun dünyası oyundur. Oyun ocuğun her alanda serpilmesine ve kişilik kazanmasına olanak sağlayan bir etkinliktir. Oyun, bir yandan çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştirirken, diğer yandan da onun nesnelere dünyasıyla ilişi kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan, daha sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir.” çocuklar, çarpık kentleşme nedeniyle oyun alanı ve parklara hasret kalmışlardır. Bu durumda hareket ihtiyacını karşılayacak,

enerjisini boşaltacak ders dışı sportif faaliyetler giderek önem kazanmıştır (Öztürk, 1998).

Spor bilimlerinin değişik alanlarında yapılan araştırmalar, yüksek performans için çocuk yaşlarda spora başlama gerekliliğini ortaya koymuştur. Ancak, çocukluk dönemindeki sporun sadece bu yönüyle ele alınması ve değerlendirilmesinin ve geleceğin şampiyon sporcuları için küçük yaşlarda yapılan aşırı yüklenmelerin zararları yine bilimsel araştırmalarla saptanmaya başlanmıştır. Psikolojik ve toplumsal açıdan, çocukluk dönemindeki sporun, çocuğun bedensel özelliklerini ve ruhsal yapısını göz önünde bulundurarak, fiziksel kapasitesinin gelişmesine yardımcı olacak, kendine güveni sağlayacak, cesaretini artıracak, kurallara uymayı ve başkalarının haklarına saygı göstermeyi öğretecek oyun formunda çalışmalarından oluşması gerekir (Öztürk, 1998).

Çocuk antrenmanı, geniş kapsamlı hareketlilik imkânlarının sağlanması, fiziki alanda geniş bir temelin atılmasını amaçlar. Spor, neşe ve mutluluk yaratmalı ve aynı zamanda oyundaki verimliliği sağlamalıdır. Önemli olan, grup ya da takımdaki oyuna yönelik davranışların ve işbirliği içindeki uyumun sağlanmasıdır. Çocuk antrenmanında, çocukların kişiliklerinin geliştirilmesi ön planda tutulmalıdır (Fichter, 1994, s.23).

1.2.5. Çocuklarda Psikomotor Gelişimi

Gelişme genel anlamda olumlu yönde ilerlemeye işareten eden bir süreçtir. Gelişim ilk kez biyolojide kullanılmıştır. Bu alanda gelişme organizmanın doğal olarak yapı ve hacminde gözlenebilir biçimde büyüme ve farklılaşma anlamındadır. Farklılaşma sürecinde organizma belli zamanlarda olgunlaşarak belli fonksiyonları yerine getirir. Örneğin embriyo döneminde 7-8 haftalık organizmanın baş kuyruk, sinir sistemi ve bazı iç organları oluşmaya başlar. Fetus döneminde organizma bebek şeklini alır. Gelişme farklılaşmanın yanında bütünleşmeyi de gerektirir. Sistemler kendi içinde bütünlük oluşturur ve birbirleriyle ilişkili olarak çalışır. Biyolojik olarak büyüme ve olgunlaşma 18-20 yaşlarına kadar devam eder. Boy uzar, kaslar kemikler büyür

olgunlaşır. Orta yaşlarda boy uzaması durur ama kemikler kalınlaşır. Yaşlılıkta ise kemiklerde erime görülür, birey küçülmeye başlar.

Davranış bilimlerinde gelişme bir sistem olarak düşünülür. Algılama ve düşünme yeteneği, algıları duygularla yorumlama ve hissetme yeteneği, duygu ve düşünceleri ifade etme yeteneği bu sistemin parçalarıdır. Parçalar kendi içlerinde dinamik birer güçtür. Birbirleriyle bağıntılı bütünlük içinde iş görür, bireyin çevresiyle etkileşimini sağlar. Bu bağıntıdaki ilerleme gelişmedir. Örn; 1-2 haftalık bebek sesin geldiği yöne doğru bakar ama tepki gösteremez çünkü görme organları yeteri kadar gelişmemiştir. 5-6 aylık bebek sesin geldiği yöne bakar, konuşan insanı görür. Eğer onu tanıyorsa gülümser, yüz kaslarında gevşeme olur. Bir öğrenci ortaokulda anlayamadığı ya da anlayıp ifade edemediği bilgileri lisede algılar-yorumlar-ifade eder duruma gelir. Bu olgu öğrencinin algılama düşünme hissetme ve ifade etme yeteneğindeki gelişmeyi gösterir. Davranışların gelişmesinde büyüme ve olgunlaşmanın yanında öğrenmede önemli bir etkidir.

Görüldüğü gibi gelişme geniş bir kavram olup büyüme ve yapı değişikliklerini içine alır. Alaylıoğlu ve Oğuzkan gelişme kavramını bireyin yeni özellikler kazanması, etkinlik ve görev bakımından daha ileri seviyelere yükselmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Baymur'a göre gelişme; bilimsel ve geniş anlamda organizmada döllenmeden hayatın sonuna kadar meydana gelen devamlı ve sürekli değişikliklerdir. Gelişimde bedensel, duygusal ve zihinsel değişimler bütünlük göstererek değişirler. Kısacası gelişme devamlı yeni davranışlar edinme ve bu davranışları daha önce kazandığı davranışlarla bütünleştirme süreci olarak ifade edilebilir (Kalkavan,2001, s.12).

1.2.5.1. Psikomotor Gelişim Dönemleri

Çocuklarda motor gelişim temelde hareketlere ilişkin davranışlardaki değişim yoluyla belirlenir. Biyolojik ve çevresel faktörlerin etkisiyle çocukların hareketlerinde ortaya çıkan gelişme farklılıkları ve performans değişimleri ancak gözleyerek anlaşılabilir. Bu nedenle motor gelişim sürecini incelemenin başlıca aracı

hareket yeteneklerinin gelişmesinin izlenmesidir. Diğer bir tanımla motor gelişimin süreci gözlenebilir hareketler yoluyla incelenebilir.

Hareket, psikomotor gelişim sürecini incelemeye bir araç olduğuna göre, psikomotor gelişimi incelemenin tek yolu hareket yeteneklerinin sıralı ilerlemesini yaşam boyunca gözlemektir. Genel olarak bilim adamları psikomotor gelişimin dört döneme ayrılarak incelenebileceğini ileri sürmektedirler (Kalkavan, 2001, s.48). Bunlar refleks hareketler dönemi, ilkel hareketler dönemi, temel hareketler dönemi ve spora ilişkin hareketler dönemidir.

1.2.5.1.1.Refleks Hareketler Dönemi

Refleks hareketler yaşlarına ve nörolojik yapılarına bağlı olarak değişik derecelerde tüm fetuslarda ve yeni doğmuş bebeklerde görülür. Yeni doğan bebeklerde hareketlerin çoğu istem dışıdır ve davranışların çoğu omurilik ve orta beyin merkezinden idare edilmektedir. Ortaya çıkan refleks hareket şeklindeki davranışlar bebeğin ilk motor tepkileri ve ilk bilgi edinme kaynaklarıdır. Refleks hareketler, vücudun çeşitli dış uyarılara gösterdiği istem dışı tepkilerdir. Bu istem dışı hareketler daha sonraki motor gelişim ve sistemli hareketlerin temelini oluşturur. Refleks hareketler aracılığı ile bebek yakın çevresi hakkında bilgi toplar ve bedenini tanır. Refleks hareketleri dönemi iki evrede incelenir; bilgi toplama ve bilgi çözme evresi.

Bilgi toplama evresi, doğum öncesi dönemden başlayarak bebekliğin dördüncü aya kadar sürer. Alt beyin merkezleri fetusun ve yeni doğmuş bebeklerin hareketlerini yönetirler. Bu evrede refleksler bebeğin hareketler yoluyla bilgi toplama, besin arama ve korumasına temel teşkil eder.

Bilgi çözme evresi, bebeklik döneminde yaklaşık dördüncü ayda başlayan bu evrede üst beyin merkezlerinin gelişimine bağlı olarak refleksler giderek yasaklanır. Refleks hareketlerinin incelenmesi bebeğin merkezi sinir sisteminin gelişimine ilişkin bilgi verir (Kalkavan, 2001, s.48).

1.2.5.1.1.1. Refleks Türleri

Genel olarak refleks hareketler birincil refleksler ve duruşa ilişkin refleksler olmak üzere iki grupta incelenebilir.

1.2.5.1.1.1.1. Birincil Refleksler

Bilgi toplama, beslenme ve korunma kökenlidir. Bu refleksler bebeğin yaşama devam edebilmesi, beslenebilmesi ve korunması bakımından önem taşırlar. İlkel refleksler doğum öncesi yaşamda ve yaşamın ilk yılında görülürler. Fetus ve yeni doğmuş bebekte görülen ilkel reflekslerin bazıları aşağıda verilmiştir.

Yakalama ve sarılma refleksi (Moro ve Startle), sırtüstü yatmakta olan çocuğun altındaki yüzeye vurulduğunda çocuğun kollarını önce yana açıp daha sonra sanki birisini kucaklıyormuş gibi kendi göğsünde kavuşturup, bacaklarını önce gerip, sonra kapanması şeklinde görülür. Sarılma refleksinde kolların açılmadan kapanması söz konusudur. Bu refleks bebeğin sinir gelişimine ilişkin kontrolde yaygın olarak kullanılır. Bu refleks vücudun sarsılmasına karşı geliştirilmiş ilkel bir korku tepkisidir (Özer, 1998, s.99).

Arama ve emme refleksi (Search and sucking), bebeğin dudaklarına ya da dudaklarının yakınında bir bölgeye hafifçe dokunulduğu zaman bebek başını uyarının 50 geldiği yöne doğru çevirir. Uyan doğrudan dudaklara uygulandığında bebek dudaklarını büzüp, ağızını açıp emme hareketi yapar.

El-Ağız refleksleri (Hand-Mouth), palmar-mental refleks bebeğin avuç içinde dokunulduğu zaman çene kaslarının kasılması ile gözlenir. Palmar-Mandibular refleks ise her iki elin avuç içinde dokunulduğu zaman ağızın açılması, gözlerin kapanması ve başın öne eğilmesi olarak gözlenir.

Avuç içi yakalama refleksi (Palmar Grasping), avuca yapılan hafif bir uyarı ile nesnenin sıkıca kavrandığı görülür. Uyan emme sırasında verilirse kavrama daha güçlü olur.

Babinski ve plantar yakalama refleksi(Babinski & Plantar Grasp), bebeğin ayak tabanına dokunulduğu zaman ayak parmaklarını açması; Plantar refleks ise ayak tabanına dokunulduğunda parmaklarını kapamasıdır. Sinir sisteminin gelişmesiyle Babanski refleks yerine Plantar yakalama refleksine bırakır.

Asimetik ve simetrik tonik boyun refleksi, çocuk sırtüstü yattığı zaman genel olarak başı bir yöne dönük, bir kolu uzanmış diğer kolu bükülü, yani asimetrik pozisyonundadır. Simetrik refleks ise, bebek oturur pozisyonunda desteklenirken gözlenebilir. Başın boynun eğilmesi, kolların kendine doğru çekilmesi ve bacakların gergin pozisyona getirilmesi belirgin özelliğidir (Kalkavan, 2001, s.52).

1.2.5.1.1.1.2.Duruşa İlişkin Refleksler

Labyrinthine righting refleks, bebek dik pozisyonda öne, geriye veya yanlara doğru eğildiği zaman aksi yöne doğru başını hareket ettirerek başını dik duruma getirmeye çalışır. Bu refleks bebeğin başını dik tutabilmesinde ve duruşunda önemli rol oynar.

Çekme refleksi (pull-up), bebek dik bir pozisyonda otururken bir ya da iki elinden tutarak geriye doğru eğildiğinde kollarını bükerek kendini ileri doğru çekip dik pozisyona gelmeye çalışır (Kalkavan, 2001, s.52).

Paraşüt ve propping refleks, genel olarak karşı bir güce karşı kol ve bacakların karşı korunma hareketidir. Korunma refleksinde görsel bilgi (visual 51 informasyon) kullanıldığından karanlıkta oluşmaz. Bebek havada dik pozisyondayken ani olarak yere bırakıldığında bacaklarını gerginleştirip yana doğru açması paraşüt refleksi olarak adlandırılır. Propping refleksi oturur durumdaki bebeğin dengesi bozulunca bacaklarını gerginleştirip yanlara doğru açması şeklinde görülür.

Boyun ve gövde çevirme refleksi (Neck and body righting), bebeğin başı bir yöne çevrildiğinde sırayla kalça bacaklar ve gövde aynı yöne doğru döner. Bebek yan pozisyonda yatarken bacaklar ve gövde bir yöne dönünce başında aynı yöne çevirip gövdesini yüzüstü pozisyona getirir.

Sürünme refleksi (Crawling), yüzüstü pozisyonda yatan bebeğin ayak topuğuna dokunulduğunda, bebek kol ve bacaklarını kullanarak istem dışı sürünme hareketi yapar. Bu refleksle istemli sürünme hareketi arasında zaman aralığı vardır.

İlkel adımlama refleksi (Primary stepping), ayakta desteklenerek düz bir yüzeye ayağı temas ettirilen bebek öne doğru yürüme refleksi gösterir.

Yüzme refleksi (Swimming), su içinde yüzüstü durumda tutulan bebek ritmik kol ve bacak gerilme - bükülmeleriyle yüzme hareketi yapar (Kalkavan, 2001, s.53).

1.2.5.1.2. İlkel Hareketler Dönemi

İstemli hareketlerin ilk biçimi ilkel hareketlerdir ve ilk iki yılda görülürler. İlkel hareketler olgunlaşma ile belirlenir ve sıralı bir görünüm takip ederler. Bu sıralama normal şartlarda değişmemekle beraber hareketlerin ortaya çıkış hızlarında çocuklar arasında kalıtım ve çevre faktörlerinden kaynaklanan farklılıklar görülebilir. İlkel hareketler baş, boyun ve gövde kaslarının kontrolü gibi stabilite hareketleri ile uzanma, yakalama bırakma gibi manüplatif hareketler ve sürünme, emekleme ve yürüme gibi lokomotor hareketleri kapsar (Özer&Özer, 1998, s.102).

1.2.5.1.3. Temel Hareketler Dönemi

Temel hareketler dönemi 2–6 yaşlar (ilk çocukluk) arasında gözlenir. Bu dönemde motor gelişim yoğundur. İkinci yılın sonunda, çocuk, bebeklik döneminde gelişen ilkel hareketlerde ustalaşır. Bu hareket yetenekleri, temel ve sporla ilişkin hareketlerin gelişimine temel oluşturur. Bu dönem öncelikle çeşitli lokomotor,

dengeleme ve manipülatif hareketlerin birbirinden bağımsız olarak, daha sonra birlikte, yeterli bir biçimde nasıl kullanılacağına keşfedildiği bir dönemdir (Mengütay, 2005, s.31).

Temel hareket becerilerini geliştiren çocuk, çeşitli uyaranlara çok yönlü olarak nasıl uyum sağlayabileceğini öğrenir hareketlerindeki acıcılık ve kontrol artar. Bu dönemde becerilerin geliştirilmesi üzerinde ısrarla durulmalıdır.

1.2.5.1.3.1. Başlangıç Evresi

Bu evre genellikle 2–3 yaşlar arasında çocuğun temel hareketleri yapmadaki ilk amaçlı çabalarını içerir. Hareket kaba formundadır ve genelde atlanılan veya düzgün sırada olmayan parçalardan oluşur.

Vücudun abartılı ya da kasıtlı biçimde kullanılması ve hareketlerin akışında, koordinasyonunda yetersizlik; bu dönemde hareketlerde gözlenen temel eksiklerdir. İki yaşındaki bir çocuk genellikle lokomotor, manipülatif ve dengeleme hareketlerinin başlangıç evresindedir. Ancak, bazı çocuklar bazı hareket guruplarında bu düzeyin üstünde olabilirler (Kalkavan, 2001, s.59)

1.2.5.1.3.2. İlk Evre

Çocuklarda 4–5 yaşlar arasında görülen bir geçiş evresidir. Genel olarak daha kontrollü ve ritmik koordinasyonu olan temel hareketlerden oluşur. Hareketin zamana ve mekâna ilişkin elemanları daha koordinelidir. Bir önceki döneme göre gelişmiş koordinasyona rağmen hareketlerde abartma veya sınırlama hala vardır. Normal zeka düzeyinde ve fiziksel fonksiyonları yerinde olan birey, olgunlaşma süreci ile ilk evreye gelebilir. Ancak bu dönemde düzeltmeye yönelik hareket eğitiminin eksikliği veya yokluğu, bazı hareket formları bakımından bireylerin ömürlerinin sonuna kadar bu evrede kalmalarına neden olabilir (Özer&Özer, 1998, s.125).

1.2.5.1.3.3.Olgunluk evresi

5–7 yaşlar arasında görülen bu evrede hareket mekanik olarak yeterli, koordineli ve kontrollü olarak yapılabilir. Normal şartlardaki altı yaş grubu çocuklar temel hareketler bakımından genellikle olgunluk düzeyine eriştiği kabul edilmektedir. Çocukların ve yetişkinlerin hareketleri incelendiğinde, çoğunun temel hareket yeteneklerine olgunluk evresinde ulaşmadığı görülür (Kalkavan, 2001, s.59). Bazı bireyler olgunluk düzeyine çevresel faktörlerin çok az etkisi ile yani olgunlaşma ile ulaşabilmelerine rağmen, çoğunluk alıştırılmalarla öğrenmek için motive edilmeye, nitelik eğitime ihtiyaç duyarlar. Bu faktörlerin yokluğu, bireyin temel hareketlerinin olgunluk evresine ulaşmasını engelleyebileceği gibi, bir sonraki dönemdeki gelişmeleri de engelleyecektir. Temel lokomotor, manipülatif ve dengeleme hareketlerinin gelişme sıraları aşağıda incelenmiştir (Özer&Özer, 1998, s.126).

1.2.5.1.4. Spora İlişkin Hareketler Dönemi (7–14 Yaş)

Spora ilişkin hareketler dönemi temel hareketler döneminin bir uzantısıdır. Sporla ilişkin hareket becerisi herhangi bir spor dalının özel ihtiyaçlarına uyarlanmış olgunluk düzeyinde temel hareketlerdir. Kişinin temel hareket kalıplan olgunluk düzeyinden sonra çok az değişir, ancak fiziksel yetenek düzeyi bir spor dalı ile uğraşısının yarışma sporuna mı, reaksiyonuna mı yöneleceğini belirler. Üst düzeydeki becerilerde kesinlik, kontrol, hız gibi becerinin biçimine yönelik farklılıklar görülürse de temel değişmez. Performans düzeyindeki artış kuvvet, dayanıklılık, sürat ve koordinasyon gibi artan fiziksel yeteneklerle açıklanabilir. Bir önceki dönemde amaç olan temel hareketler bu dönemde çeşitli becerileri yapmada araç haline gelirler. Yani bir önceki dönemde ayrı ayrı geliştirilen temel lokomotor, manipülatif ve stabilite hareketleri olgunlaşıp birleştirilerek yeni bir beceride kullanılırlar. Örneğin, temel lokomotor hareketlerinden hoplama ve sıçrama, iple birlikte hareket edilen ve dengeye ihtiyaç duyulan ip atlama hareketinde bütünleştirilir.

Bu dönemde becerilerin ne ölçüde gelişeceği çeşitli zihinsel, duygusal ve motor etmenlere bağlıdır. Tepki zamanı, hareket hızı, koordinasyon, vücut yapısı, boy, ağırlık, alışkanlıklar, arkadaş etkisi, duygusal yapı bunlardan bazılarıdır. Sporla ilgili hareket dönemi genel olarak üç evrede incelenebilir (Özer&Özer, 1998, s.171).

Temel hareketler sporla ilgili hareketlerin yapı taşlarıdır. Bu yapı taşlarının sağlık derecesi ve yerleştirilme biçimi daha karmaşık ve güç hareketlerin oluşumunu etkiler. Temel hareketlerin gelişiminde olgunlaşmanın yeterliliği ve çevresel faktörlerin etkisi çok önemli bir rol oynamakla beraber, gelişimin tek belirleyicisi değildir. Hareketleri düzeltmeye yönelik eğitim, çalışma imkanları ve motivasyon hareketlerin gelişim düzeyini belirleyen faktörlerdir. Nitekim, yurtdışında geliştirilen bazı motor performans normlarına göre yaşlarına oranla daha düşük performans değerlerine sahip olan Türk çocuklarının bu durumu kısmen ilkokullarda temel hareket gelişimine yönelik eğitim eksikliği, çeşitli imkansızlıklar ve hareket gelişimine yönelik düşük motivasyon ile açıklanmıştır. Temel hareketler dönemi birbirini kapsayan üç farklı evreden oluşur (Özer&Özer, 1998, s.124-125)

1.2.6. Çocuğun Gelişiminde Beden Eğitiminin Yeri

Hareket çocuk yaşamının odak noktasıdır. Hareketler yoluyla onlar çevresindekilere nasıl davranacaklarını, nasıl etkileşimde bulunacaklarını, nasıl tepkide bulunacaklarını öğrenirler. Yetişkinler için dünyanın yedi harikası vardır ama çocukların uyanık oldukları her saatte keşfedilecek sayısız harikalar vardır. Çocuklar çevrelerinde bulunan her şeyi araştırmak, keşfetmek isterler ve bundan da büyük mutluluk duyarlar. Hareket onların çevresindeki dünyayı araştırma, keşfetme ve dolayısıyla bilgilenmeleri aşamasında temel araçtır. Yetişkinlerden farklı olarak çocukların kendilerini ifadelerinde, hareket etme temel yoldur. Çocuklar yetişkinler gibi değil, gelişmekte ve olgunlaşmakta olan birer insandırlar. Yetişkinler kendilerini kelimelerle daha rahat ifade edebilirken, çocuklar kendilerini en iyi hareketler yoluyla ifade edebilirler. Bu nedenle kendilerini hareketle ifade edebilecekleri ortamları bolca yaratmak gereklidir. Çocukların istenilen yönde davranmaya programlanacak birer minyatür yetişkin olmadıklarını eğitimciler ve yetişkinler iyi bilmelidirler. Bir çok

yetişkin çocuklardan henüz bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel gelişimlerini tamamlamalarına fırsat vermeden ve öğrenmeye hazır hale gelmeden , onlardan birer yetişkin gibi her söylenileni anlamasını ve istenilenleri de yerine getirmelerini beklerler. Oysa çocuk, çocuktur. O doğasına uygun olarak gelişir, büyür. Kendisine sunulacak her türlü eğitim ve öğretimin de doğasına uygun olması gerekir (Aracı, 2000).

Hareket sadece çocukların değil insan yaşamının da en önemli unsurudur. Yaşam hareketle özdeşleşir. Tüm açık ya da gizli tasarımların ifade edildiği davranışlarımızı bir çeşit hareketle ortaya koyarız. Eğer kalbimiz çarpmazsa veya akciğerimiz oksijen alışverişini sağlayamazsa yaşamımız sona erer. Vücudumuzun yer değiştirmeye ilişkin en hareketsiz olduğu durumlarda bile, beynimiz önceki ve sonraki durumlarla ilgili zihinsel ve devinişsel tasarımları üretme yolunda sürekli hareketlidir (Aracı, 2000).

Hareket, bir bütün olarak gelişmenin, topluma en iyi şekilde uyum sağlayabilmenin merkezidir. Beden ve akıl birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Duyu organlarımız yoluyla algı ve düşüncelerimizi, düşüncelerimizle de kaslarımızı kullanarak vücudumuzu harekete geçiririz. Bu bütünlük ve ilişki içerisinde kaslarımız duygu ve düşüncelerimizden yani psikolojik yapımızdan, psikolojik yapımız da kaslarımızdan etkilenmektedir. Bu etkileşim , iletişim ve döngü yaşam boyu devam eder. Tüm bu verilere bağlı olarak , spor yapmaya yönelik hareket etme yeteneğinin geliştirilmesi çocuğun genel gelişimine en büyük katkıyı sağlayabilecektir (Aracı, 2000).

İnsan organizması hareket için yaratılmıştır. Hareket, organizmanın normal fonksiyonlarının devam ettirilmesinde ve sağlıklı olmasında gereklidir. Hareket; toplumsal deneyim, sağlık ve fiziksel uygunluk, vücut dengesini araştırma, estetik deneyim, gerginliğin boşaltılması, mükemmel ve üstün oluş boyutlarında incelenmekte ve hareketin çok boyutluluğu olarak tanımlanır. Hareket etmeyi öğrenme ve hareketler yoluyla öğrenmeyi amaçlayan beden eğitimi, genel eğitimin amaçlarına hareketler aracılığıyla katkıda bulunur. Bu çerçevede beden eğitimi bireyin fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimine katkı amacına yönelik organize edilmiş

bedensel etkinliklerin tümü olarak ele alınabilir. Şu ana kadar verilen tanımlar ve amaçlar doğrultusunda beden eğitiminin bireyin gelişimine katkısı fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal boyutlarda incelenebilir (Aracı, 2000).

1.2.6.1. Beden Eğitimi Ve Sporun Fiziksel Gelişimdeki Rolü

Bireylerin fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmak yalnız beden eğitimine özgü bir amaçtır. Hareket, bireyin doğasında vardır. Hareket sisteminin temelini ise aktif olarak kaslar, pasif olarak da kemikler oluşturur. Hareket bunların daha güçlü olmasına yardımcı olur. Yani, bedensel etkinlikler normal kas ve kemik gelişimi için zorunlu olmaktadır. Aynı zamanda beden eğitimi etkinlikleri, kemik özgül ağırlığını ve bağdokularının esnekliğini artırarak bunları baskı ve gerginliklere karşı güçlendirir. Beden eğitimi etkinlikleri düzenli yapıldıklarında, organizmanın fiziksel uygunluk ve dayanıklılığını buna bağlı olarak iç organların fonksiyonlarını geliştirir. Böylece organizmanın değişen koşullara daha kolay uyum sağlaması ve yorgunluğa karşı koyma gücü artar. En fazla etki, becerilerin gelişmesi, kassal hareketle verimliliğin artması dolayısıyla kassal güç ve dayanıklılığın artmasında görülür. İnsan sağlığını tehdit eden fazla kiloların atılmasında katkıda bulunduğu gibi, hastalıkları, sakatlıkları, ve özellikle kalp-kan dolaşım sistemlerinde görülebilecek rahatsızlıkların önlenmesi, onların iyileştirilmesi, gelişmiş kas, iskelet ve eklem oluşumu, fiziksel ve anatomik kondisyon ile yüksek performans bakımından beden eğitimi etkinliklerinin önemi tartışılmaz (Aracı, 2000).

Çocuklarda fiziksel egzersizlerin etkisi uzun yıllardan beri araştırma konusu olmuştur. Genellikle bu araştırmalar düzenli fiziksel egzersizlerin çocuklarda ve yetişkinlerde hem fizik hem de fonksiyonel kapasiteyi artırdığı kanıtlar nitelikte olduğu görülebilir. Çocuklarda gelişme ve büyümeye etki eden genetik, beslenme, çocukluk hastalıkları, hatta kültür gibi çeşitli fonksiyonlar vardır. Bu nedenle fiziksel egzersizlerin gelişime ve büyümeye etkisini izole olarak göstermek oldukça zor olabilir. Çocuğun vücudunun iyi gelişebilmesi için en önemli nokta onun çok yönlü eğitilmesidir (Cox, 1998). Çocuk, beden eğitimi ve spor ile ilgili etkinlikler içinde, organik

sistemlerinin daha iyi gelişebilmesi için olanak bulur. Bu gelişmelerin sonunda çocuklar, olumlu fiziksel gelişime ve sağlığa sahip olurlar (Şimşek, 2005).

Fiziksel yönden eğitilecek bir çocuğun, fiziksel etkinlik düzeyini etkileyen etmenler aşağıdaki biçimde sıralanabilir (Himbergh, Hutchinson, ve Roussell, 2003):

1. Biyolojik ve bilişsel gelişim faktörleri

- a. Cinsiyet
- b. Yaş

2. Psikolojik faktörler

- a. Fiziksel etkinlik için engelleri kavramak.
- b. Fiziksel etkinliğin yararlarını anlamak.
- c. Fiziksel etkinlik ile ilgili kendine güvenmek.
- d. Fiziksel bir şekilde nasıl etkin olduğunu bilmek.
- e. Fiziksel eğitim ve etkinlik ile ilgili davranış ve konu ile ilgili kurallar. (etkinlik ile ilgili ne düşündüğünü algılamak)
- f. Zevk
- g. Amaç edinmek
- h. İçsel motivasyon

3. Sosyal ve Kültürel Faktörler

- a. Sosyo-ekonomik statü
- b. Saygınlık etkileri
- c. Aile ve kardeş etkisi
- d. Ekonomik statü
- e. Kültürel etkiler
- f. Cinsiyet

4. Çevresel Etkiler

- a. Hava
- b. Güvenilmez çevre
- c. Tesisler, ekipmanlar ve rekreasyonel programlara giriş eksikliği
- d. Televizyon izleme ve video oyunları oynama

1.2.6.2. Beden Eğitimi Ve Sporun Psikomotor Gelişimdeki Rolü

Psikomotor gelişim, temelde kendisini harekete ilişkin davranışlardaki değişiklikler yoluyla ortaya koyar. Genel olarak, vücut kontrolü, vücut koordinasyonu, yani sinir-kas sistemlerinin gelişimi demektir. Koşma, sıçrama, tırmanma, yakalama, takla atma vb. hareketlerin temelini oluşturur. Bu hareketlerin gelişiminde olgunlaşma kadar çevresel faktörler arasında yer alan olanaklar, motivasyon ve öğretim de önemlidir. Becerilerin geliştirilmesi beden eğitimi programlarının temelini oluşturur. Ancak bu yol ile bireyin, bir bütün olarak gelişimine katkıda bulunulabilir. Kazanılan beceriler sonunda bireyin gruba uyumu kolaylaşacaktır. Bireyin kazandığı beceriler serbest zamanların değerlendirilmesi açısından da önem taşır. Beceriler, serbest zamanların nasıl kullanılacağını ve bireyin yaşam biçimini belirler (Aracı, 2000).

1.2.6.3. Beden Eğitimi Ve Sporun Zihinsel Gelişimdeki Rolü

Eğitim yelpazesinin tüm alanlarında paylaşıldığı gibi beden eğitimi de bilginin birikimi ve içgörü ile anlaşılmasını sağlar. Bilginin edinilmesi, anlaşılması ve içgörü kazanma zihinsel gücün malzemesini oluşturur. Bu malzeme, yorum yapabilme, değerlendirme, karar verme, düşünme süreçlerinde kullanılır. Eğitilmiş birey düşünen bireydir. Günümüzde bilim, düşünmeye yalnız zihinsel bir süreç olarak değil, tüm bedenin katıldığı bir süreç olarak bakmaktadır. Beden eğitimi etkinlikleri aracılığıyla birey, sağlık ilkeleri ve hareketin yaşamdaki önemini kavrar. İnsan hareketinin doğası, büyüme ve gelişmedeki önemi, temizlik, hastalıklardan korunma, dengeli ve yeterli beslenme, iyi sağlık alışkanlıkları vb. konularda bilgi edinir. Bu gerçeklere ilişkin bilgilerin birikimi ile etkinlikler yeni bir anlam kazanacak bu da her bireyin daha sağlıklı ve amaçlı bir yaşam sürdürmesine yardımcı olacaktır (Aracı, 2000).

1.2.6.4. Beden Eğitimi Ve Sporun Duygusal ve Toplumsal Gelişimdeki Rolü

Duygusal ve toplumsal gelişim birbiriyle karşılıklı etkileşim halindedir. Duygusal gelişimin tam olarak kazanılmasından sonra birey topluma katkıda bulunabilir. Her beden eğitimi etkinliği toplumsal bir deneyimdir ve çoğunlukla duyguları içerir. Bu tür etkinliklere katılan birey hareketler aracılığıyla duygularını ifade etme olanağı bulur. Saldırganlık, öfke, utangaçlık, kıskançlık vb. duygularında boşalım sağlar, bunları kontrol etmesini öğrenir. Baskı altındaki duygusal enerjiden kurtulmanın bir yolu spor ya da oyun etkinliklerine katılmaktır. Beden eğitimi programlarında çok çeşitli etkinliğe yer verilerek, bu etkinliklerde başarılı olabilmek için gerekli beceriler geliştirebilir. Böylece her bireyin kişisel başarıyı yaşama olasılığı artar. Başarıyı yaşama bireylerin, beden eğitimine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmelerine de katkıda bulunur (Aracı, 2000).

Bireyin toplumsal bir varlık olabilmesi için toplumsal küme ve kuruluşlar içinde olması şarttır. Çünkü toplumsallaşma, kişiliğin kazanılmasında, bireyin sosyalleşmesinde ve gereksinimlerini karşılayabilmesinde önemli bir süreçtir. Bir başka anlatımla toplumsallaşma; kişinin, yetişkin çevresinde geçerli olan kural, ilke ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme süreci olarak ele alınabilir (Küçük, 1997). Tarihsel süreçte toplumların gelişmeleri göz önüne alındığında spor her zaman toplumsal-ekonomik ve kültürel yapı ile iç içe geçmiş ve sıkı bir ilişki sistemi içerisinde olmuştur. Birey ve toplum için bir yaşam gereksinimi taşımayan spor; iki ya da daha çok sayıda aktör arasında, yarışmasal olarak yapılan toplumsal bir eylem, pek çoğumuz için bir eğlence, bazıları için profesyonel bir iş, bir istihdam alanı ya da bir iş sahasıdır (Şimşek, 2005).

Brook (1994, s.31-33), toplumsal yaşamın örgütlenmesi, teknik ve bilimsel gelişmeler, iş bölümü ve uzmanlaşma sonucunda insanların etkinliklerinde bir farklılaşma olduğunu belirtmiştir. Yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlik, üretim etkinliklerinin yanında insanoğlunu dinlenmeye yönelik etkinliklerini de örgütlemeğe başlamıştır. Böylece serbest zaman kavramının ortaya çıkması ve bu zamanların

değerlendirilmesinde de sporun bir araç olarak kullanımı söz konusu olmuştur. Bir toplumsallaşma aracı olarak özellikle bu yüzyıla damgasını vuran sporun toplumsal işlevlerini şu biçimde sıralamak olasıdır:

1. Spor dengeli bir kişiliğin gelişmesine hizmet eder. Özellikle toplumsal ve bilişsel açıdan birikmiş enerjinin boşalmasını sağlayarak insanların dengeli bir kişiliğe kavuşmasına, aşırılıklardan ve kötü alışkanlıklardan uzaklaşmasına katkıda bulunabilir.

2. Spor kurallara uygun olarak davranma ve eylemde bulunma alışkanlığı kazandırdığı için insanların dikkatini arttırabilir.

3. Spor kurallara, geleneklere, göreneklere ve yasalara saygılı olmayı öğretebilir. Özellikle çocukluk yaşlarında ortaya konan oyunlar, çocukların kurallara göre davranmalarını sağlayabilir. Bu niteliği ile eğitsel bir işlevi olan oyunlar, çocukların kurallara uymamaları durumunda oyun arkadaşlarının tepkileriyle karşılaşmaları nedeniyle ya da oyun dışı bırakılma endişesiyle bir baskı taşıyabilir.

4. Özgürlük kavramının yerleşmesinde sporun önemli bir işlevi olduğu söylenebilir. Her şeyden önce insanların belirli kuralları, araç ve gereçleri paylaşması nedeniyle, kolektif yaşam biçimine alışmalarına katkıda bulunabilir.

5. Spor olumlu toplumsal davranışların kazanılmasına katkıda bulunabilir. Ekip bilincini ve birlikte çalışma, paylaşma alışkanlığını geliştirdiği için de spor, toplumda önemli bir yere ve öneme sahip olabilir.

6. Bütün bunların dışında spor toplumda eşitlik fikrinin gelişmesine başkalarının hakkına saygı göstermeye, düzenli çalışma ile sistemli hareket etmeye, dikkatli olmaya, planlama ve değerlendirme yetisi kazanmaya hizmet ederek bireyin toplumsal yasama etkili, rasyonel ve dengeli bir biçimde uyum sağlamasına yardımcı olabilir.

1.2.7. Çocuk Ve Spora Katılım

Bir çocuk 6 yaşından itibaren rekabet edebilecek duruma gelir. Bununla birlikte, yarışma davranışının yoğunluğu, büyük değişiklik gösterir. Yapılan bir araştırmada sadece rekabet davranışının değil aynı zamanda işbirliği, yardımlaşma, başkalarının acılarını paylaşma ve ne yazık ki gruplara karşı ön yargılı düşmanlık

davranışlarının hep aynı yaş döneminde ortaya çıktığı görülmüştür. Başka bir araştırma, orta sınıftan öğretmen ve meslek sahibi ebeveynlerin çocuklarının, işçi sınıfından ailelerinin çocuklarından daha erken yaşta yarışma davranışı gösterdiklerini ortaya koymuştur (Martens, 1978, s.84). Günümüzde pek çok aile çocuklarına spor yapma olanağı sağlamak için çaba göstermektedir (Kurs ücreti ödeme, çalışma süresince bekleme, spor malzemesi satın alma vb.). Ancak bu aktiviteleri boyunca çocuklarının diğerlerine göre hep daha iyi, daha başarılı olması isteğini taşımaktadırlar. Bu çalışmaların çocuklar için emniyetli bir oyun ortamı ve etkili bir toplumsallaşma aracı olması ikinci planda kalmaktadır. Oysa çocuklar anne babalarının hırslı olmaları, yapabileceğinden fazla şeyler beklemeleri, hayal kırıklıklarını sözler ve mimiklerle yansıtmaları sonucu kendini değersiz hissetmekte, diğer arkadaşlarına düşmanlık duyguları geliştirebilmektedir. Oysa davranışı somut bir hedefe yönlendirme kapasitesi sadece yaşla ve Piaget'in de önerdiği gibi akranlarla iletişim sayesinde gelişebilmektedir.

Küçük çocukların, sürekli başarı ya da başarısızlık deneyimlerinin etkisi, özellikle Pauline Sears'm çalışmalarıyla başlayarak belgelenmiştir. Belirli bir yetişkin veya akran grubu tarafından onaylanan ve ödüllendirilen bir başarıyı yaşayan çocuk, ara sıra yaşanan başarısızlıkları veya çalışmadan geçen bir günü tolere edebilir. Ama, devamlı deneyimleri daha başarısız veya az başarılı olarak nitelendirilen çocuk, kendisi için etkin olan kişilerin onayını alamamış olmaktan ve geçici bir düşüşten dolayı acı çeker. Giderek, performans için duyduğu istek düşer ve sonunda tamamen yok olabilir. Çocuk denemekten vazgeçer (Martens, 1978, s.90). Toplumsallaşmayı sağlamanın bir aracı olarak oyun ve sportif uygulamalar gerçekleştirilirken bu önemli saptamalar göz önünde bulundurulmalıdır. Uzman öğretmenler ve rekreasyon liderleri organizasyonlarda sorumlu değildir. Çocuklar için belirlenecek hedefler, kazanmak ve kaybetmek üzerine değil birlikte başarmaya, problem çözmeye, çocuğun grubun bir parçası olduğunu hissetmesine olanak sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Bilinçli düzenlenmiş çocuk sporlarının yararları büyüktür ve çocukların spora katılımı özendirilmelidir. Sporla işbirliği ile rekabetin birlikteliğini kavrayan çocuğun, ileride toplum değerlerini geliştirebileceklerine inanılmaktadır. Ancak çocuk sporlarını düzenlemek büyük zaman, para ve emek işidir. Devletin ve gönüllü kuruluşların

yatırımları, ailelerin desteği ve uzmanların (eğitimciler, antrenörler, hekimler vb.) önderliğiyle gerçekleştirilebilir (<http://www.sporbilim.com>).

1.2.7.1. Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Rol Oynayan Etmenler

1.2.7.1.1. Çocuğu Yönlendirmede Ailenin Rolü

Kenyon ve Grogg (1970, s.42), sporcular için sporcu olmada önemli unsurları incelemiştir. Birçok unsurlar (aile, yakın çevre, okul-iş çevresi, toplum-kitle iletişimi) içerisinde spora yönelmede en önemli etken aile çıkmıştır.

Çocuğun yaşamında önemli rolü olan ilgiler, öğrenilmiş birer motivasyondur. Çocuk birçok şeylerden yararlanacağını görünce onunla ilgilenir, bu da öğrenmeyi güdüler. Çocukta ihtiyaç ne kadar güçlü olursa, ilgi de o derece güçlü ve uzun süreli olur (Keskin, 2006)

Fizyolojik ve zihinsel gelişmelerle birlikte ilgilerde yaşla değişir. İlgiler çocuğun öğrenmeye karşı hazırlıklı oluşuyla yakından ilişkilidir. Örneğin, çocuğun gücü ve kas koordinasyonu gelişmedikçe, top oyunlarına ilgi gösteremez (Keskin, 2006).

Gençlerin davranışları, ailelerin etkisi altındadır. Sosyal hareketlilik veya kentleşmenin getirdiği aile yapısındaki değişiklikler de ailelerdeki ilişki türlerinde değişiklikler yaratmasına neden olmaktadır. Gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimleri bazen ailelerin isteklerine uymamakta bu da nesil çatışmalarına yol açmaktadır. Aileler boş zamanların değerlendirilmesinde para harcanılmayan etkinliklerin yapılmasına, ders çalışılmasına, spor yapma, radyo, televizyon izleme gibi aylıklıkla değerlendirilen etkinliklerin yapılmamasına taraf iken, zamanla sosyal gelişim gösterilmesiyle birlikte ailelerin bu düşüncelerinden vazgeçtiği ve özellikle spor gibi etkinliklerin yapılmasına taraf olduğu gözlenmektedir (Kılıcıgil, 1998).

Ana babaların çocuklarının oyunlarına iyi niyetle karıştıkları şüphe götürmez bir gerçektir. Ancak ne yazık ki ana babalar oyunlara ne denli kapıldıklarının, sonuçları ne denli ciddiye aldıklarının ve davranışları ile varlıklarının genel psikolojik sonuçlarının farkında değillerdir. Ana babaların çocuğa karşı tutumlarında çoğu kez aşırı kimliklendirme (over idendification) yaşanır. Pek çok ana baba çocuğunun yerine yaşar. Onların daha iyi yapmasını ister ve başarısı ile gururlandığını da gizlemez. Çocuğunun yerinde kendisini hayal eder, yarışan ve kazanan kendisidir. Bunun sonucu da çocuğunu aşırı baskı altına almıştır. Zorla çocuğun dünyasına giren ana babaların çoğunlukla çocuklarının antrenörlerine hata bulduklarını söylemektedir. Çocuklarını aşırı baskı altına alan ana babalar çocuklarının spordan kaçması ve sporu zarar veren bir yaşantı olarak görmesine neden olurlar.

Gençlik sporları katılımcılarının ana babaları genelde sporun çocuk için yararlı olduğunu, çocuklarının kişilik gelişimini sağladığını, başarı motivasyonunu, yarışmacılık, işbirliği ve sportmenlik gibi toplum tarafından arzu edilen özellikleri kazandırdığını düşünürler.

Ana-babaların çocuklarının sporsal etkinliklerine karışmalarının rahatsızlık verici olmasının bir diğer nedeni ise antrenörlere baskı yapmalarındır.

Çocuğu sporsal etkinliğe katılan ana babaların göz önünde bulundurmaları gereken durumlar ve almaları gereken sorumluluklar ise şöyle sıralanabilir:

1. Ana babalar çocuğunun spordan ne istediğini bilmeli, (çocuk katılmak istiyor mu?) çocuğunun katılımına baskı yapmamalıdır.

2. Ana babalar beklentilerinde gerçekçi olmalıdır (çocuğunun yetenekleri doğrultusunda beklentiye sahip olmalıdır). Gerçekçi olmayan hedefler çocukta strese neden olur, onun spordan hoşlanmasını engeller ve motivasyonunu düşürür.

3. Ana babalar kazanma ve kaybetmenin anlamını çocuklarına anlatmalı ve kaybetmenin başarısızlık ile eş anlamlı olmadığını vurgula malıdırlar. Çünkü kazanma ve kaybetme sadece bir yarışın sonucudur.

4. Ana babalar çocuklarının disiplini ve spora katılımındaki özel sorumluluğu üstlenmeli ve antrenörlere yardımcı olmalıdır. Fiziksel ve beceri gelişimini ortaya koymada çocuklarını anlamaya gayret göstermelidir (Bayar, 1997).

1.2.7.1.1.1. Aile ve Spor

Aile, sosyal dünyayı ve spor dünyasını görmeyi sağlayan ilk birimdir. Ailenin sosyalizasyon üzerindeki ilk ve güçlü etkisi, çocuğun spora katılıp katılmayacağı ve katılıyorsa nasıl spor yapacağını belirleyebilir. Bebek-aile iletişiminin ilk dönemleri doğal olarak oyun tarzındadır. Bir çocuk, oyun deneyimlerini ve formal oyunu ilk olarak aile içinde görür. Aileler tarafından spora pozitif değer biçme, nesiller arasında spora olan ilgiyi arttırabilir. Bunların dışında, ailelerin spora katılmaları, geçmişte sporla ilgilenmiş olmaları, düzenli olarak televizyonda spor programlarını seyretmeleri çocukların spora olan ilgisini arttırırken spora katılımını da destekleyebilir. Ailenin spor ile ilgili olması çocuğun spora katılımında, hatta sporun toplumun çoğunluğunca yapılmasında olumlu bir etkidir. Ancak, ailenin bu ilgisi bilinçsiz ise, çocuğu kapasitesinin üzerinde zorlamaya yol açıyorsa ya da mutlaka başarıya koşullanılmış ise yarar yerine zarar getirecektir. Ailelerin çocuklarından fiziksel ve sosyal gelişimlerine uygun olmayan performans beklentileri, çocuğun kendine olan güvenini sarsacaktır. Oysa spor, çocuğun sosyal, fiziksel gelişimine katkıda bulunarak kendine güven kazanmasını sağlamak amacıyla önerilmektedir. Bu sebepten dolayı küçük yaşlarda müsabaka sporlarından uzak durulması gerekir [“Aile ve Spor”, http://www.sporbilim.com/t_aile.html].

Her toplum için aile, bir temel değerler sistemi ve onun en açık kurumu olarak önemini en kuvvetli şekilde hissettirir. Bu, bir tarih ve toplum gerçekliği olarak karsımıza çıkmakta ve bu bakımdan da zaman ve mekan üstü bir süreklilik göstermektedir (Sezal, 1990, s.263).

İnsanın ve bağılı bulunduğu toplumun geleceği ve hatta devamı aileye bağılıdır. Aile, dün ile yarın arasında bir köprüdür. Aile bir güven ortamı sağlarken, emniyetli ve huzurlu bir ortam yaratır. Bireyin biyolojik ve psikolojik güvencesi bu ortama bağılıdır. Nesilleri her türlü sosyal-kültürel olumsuzluklardan korumak ancak aile ile mümkündür.

Aile, çevresinde yaptıkları branşlarda başarılı olan diğer çocuklar ile kendi çocuklarının becerilerinin uygunluğunu (genetik uygunluğu) takip etmelidir. Çeşitli yarışmalarda beceri başarısına göre sportif gelişim izlenmeli ve buna bağılı olarak yönlendirilme yapılmalıdır. Bu yönlendirmeye bağılı uygun spor okulları seçilmeli ve çocuklar bu merkezlere gönderilmelidir. Bu şekilde aile; okul ve beden eğitimi öğretmeni, spor okulu ve çalıştırıcı arasında çalışma, gelişim ve başarıyı takip etmelidir. Bu konuda uzman psikolog, spor hekimi ve belediyeler birlikte hareket etmeli, sorunlara çözümler aranmalı ve sağlıklı bir gelecek için alt yapı oluşturulmalıdır (Yörükoglu, 1983, s.43).

Spor; ailede hem çocukların bedensel gelişimini sağlayan, hem de beceri düzeyine göre bir meslek alternatifini taşıyan bir kültür birikimi şeklinde gözükmektedir. Aile, spor yapan çocuk ve gençlerin daha erken sosyalleşeceğini ve kendini tanıyacağını bilmeli, buna bağılı olarak çocuğunu yönlendirmeli ya da güdülemelidir. Aile, çocuğuna yönlendirme yaparken onu testten geçirmeli, fiziki ve bilişsel yeteneğine göre rehber öğretmenlerden yararlanmalıdır (Yörükoglu, 1983, s.43).

Çocuk ancak ailesinin sevgisi ve kılavuzluğu ile sağlıklı büyüyebilir. Bunlardan mahrum kalırsa psikolojik gelişimi sağlıklı olmaz. Uyumlu ilişkiler içinde güvenli bir aile ortamında sevgi ve anlayışla büyüyen çocuk, olgunlaşır, kişilik kazanır, kendi kendine yaşamayı öğrenir. Sevildikçe güven duygusu pekişir, desteklendikçe kendisine saygısı artar. Anlayış gördükçe hoşgörülü olmayı, mesuliyet aldıkça bağımsız davranmayı öğrenebilir. Aile içinde benimsediği davranışlar toplum içinde onu yönlendirebilir (Sanay, 1990, s.54).

Çocuk için aile, henüz ayrıntılarına sahip olunmayan bir dünyaya hazırlanmada bir deneyim alanıdır. Çocuklar toplum denilen karmaşık dünyanın eşiğine ilk adımı bu alanda atarlar. Ailede başlayan bu sosyalleşmenin niteliği çocukların toplum hayatında başarılı, mutlu ya da bunun tam aksi olarak mutsuz ve başarısız olmalarını belirleyebilir (Doğan, 1990, s.57). Aile, çocuğa gelecekte aile içinde alacağı rolü, ulaşacağı sosyal mevkiyi, kendisinden beklenen davranış, beceri ve yetenekleri, milli kültürleri oluşturan değerleri, inançları yaparak öğretmek ve göstermekle yükümlüdür (Ergün, 1992, s.21).

Sporda sosyalizasyon süreci aileden çocuğa aktarım şeklinde olmasına rağmen, çocukluk sonrası ve ergenlik döneminde iki taraflı sosyalizasyon başlayabilir. Örneğin; arkadaş gruplarından etkilenen çocuk, sporun içinde yer almaya başlar, kendi kendine asla spora katılmayan ailesini spora sosyalize edebilir. Çocuklarını ilgilendirdiği için aileler spora katılmaya başlayabilir veya seyirci olabilir. Hatta antrenör, yönetici vb. kişiler ikinci bir rol üstlenebilir. Çocuğun spor etkinlikleri içindeyken ailesini yanında görmesi sonucu aile içinde paylaşılan konuları arttırırken aile bağlarını da güçlendirebilir. Bu durumda ailelerin yapması gereken, çocuğa destek olmak, eleştirmemek, çocuğun sportif etkinliğin içinde yer almasını takdir etmek olabilir. Çocuklar, spor uğraşlarını aileleriyle paylaşmak ve onlar tarafından desteklemek isterler. Hırslı anneler ve sinirli babalar rakip oyunculara lakap takarlar, görevlilere küfrederler ve sadece kendi çocuklarını utandırmak için değil de tüm organizasyondaki sonuçlara bağırırlar. Oyuncular, hakemler ve antrenörler standart davranışlara uymalıdır. Bu nedenle, aileler de buna göre davranmalıdır. Diğer problem, yarışma sonrası ailelerin davranışlarıdır. Ailelerin yarışma sonrası çocuklarına ne söyledikleri, müsabaka sırasında oluşabilen diğer olaylar gibi kazanma ve kaybetmenin de her zaman olabileceğini anlamalarında gençlere yardımcı olmaları önemlidir. Aileler, çocuklarına olumlu ve güvenli bir ortam yaratmakla yükümlüdürler. Çünkü çocuklar çevresinde gelişen olayları yorumlarken ve davranışlarını geliştirirken ailelerinden etkilenir. Bu yüzden aileler çocuklarından yıldız sporcular olmasını istemeden önce, çocuklarının hangi sporu yapabileceği, ne düzeyde yapabileceği, yarışmaya katılıp katılmayacağı ile ilgili bilgilere sahip olmalıdır. Öğretmenler ve antrenörlerle iletişim kurulması bu açıdan çok önemli olabilir. Gençlik dönemine gelindiğinde ise, organizma

gelişirken diğer sosyal gelişmeler ve değişimler de çocuğun karşısına çıkar. Gençlik dönemine gelen çocuk eğer bu değişmeye ayak uyduramaz ise psikolojik bunalımlar yaşayabilir.

Buluğa erme, sınavlarda başarı, çevrede söz hakkı, aile arasında kendine yer bulma, kız-erkek arkadaşlığını sağlıklı yürütme gibi problemler çocuğun önünde asılması gereken engellerdir. Spor, gençlik çağında özdeşleşme sorununa en olumlu yardımcı olduğu söylenebilir. Bir amaç uğruna çaba harcamayı, bunun için iradeyi kullanmayı ve dayanıklı olmayı öğretebilir. Ayrıca spor, başarının ancak çalışma ile olabileceğini, başarıya ulaştıkça çevrenin ilgisinin ve beğenisinin kazanılacağını da öğretmektedir. Spor sayesinde birey kendi yeteneklerini tanır ve kullanmasını öğrenebilir. Bu anlamda spor, bireyin engelleri aşmasında en güçlü rehberdir (Yavuzer, 1993, s.48). Yeni doğan çocuk, aile ortamında sıcak sevgi ve yakın ilgi içinde büyüyüp gelişmeye başlar. Bu gelişmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için ailenin çocuğu uzun yıllar koruyup kollaması, izlemesi, desteklemesi ve yönlendirmesi gerekir (Ozankaya, 1987, s.32).

1.2.7.1.1.1. Ailenin Önemi

Topluma hazırlanma ve katılma süreci, bebeğin dünyaya geldiği anda başlar. Dünyaya yeni gelmiş bir bebek, sadece biyolojik bir organizmadır. Amacı, temel ihtiyaçlarını gidermekten ibarettir. Bebek, acıktığında kendisine süt verilmesini, altını kirlettiğinde temizlenmesini ister. Zamanla beslenme alışkanlığından başlayarak sosyal çevrenin egemenliğini kabul etmeye başlayacaktır.

Görüldüğü üzere, dünyaya gelen çocuk ilk deneyimine ailede başlamakta, 'kendisi olma' çabasının ilk egzersizlerini ailenin koruyucu, sıcak çatısı altında gerçekleştirmektedir. Psikologların kişilik gelişimi sürecinde en fazla önem verdikleri dönem 0-5 yaş dönemidir. Çocuklar bu dönemi ailenin kapalı ortamında tamamlamaktadırlar. Bu nedenlerle ailenin çocuk üzerindeki etkisi tartışılmaz. (İkizler, 2000). Çocuk, aile içerisinde nasıl eğitilip yönlendirilirse, genellikle hayatı boyunca bu eğitim ve yönlendirmenin etkisinde kalır, ona göre davranır ve yaşar (Tümer, 2001).

Aile, insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuk bu sahnede, insan ilişkilerini, bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanır (Yörükoğlu, 1994, s.131).

Aile içindeki ilişkilerin temelini ana ve babanın birbirine karşı tutumu oluşturur. Uyumlu ve sıcak ilişkiler, ana babadan çocuğa doğu yayılır. Çocuklarda oluşacak düşünce ve davranış modelleri bakımından aile hayatı ve ailede yer alan kişilerin davranış ve ilişkileri ne kadar sağlıklı olursa, topluma kazandırılacak gelecek nesillerde o denli sağlıklı ve yararlı kişilerden oluşur (Tümer, 2001).

Spor açısından bakıldığında, çocuğun gelişiminin büyük bir bölümünün aile içinde şekillenmesi, ilgi, yetenek ve kapasitesinin bu ortamda oluşması, çocuğun spora yönlendirmesinden ve bu yönelmenin hangi spor branşı olacağına kadar uzanan bir dizi kararda, ailenin önemli roller üstleneceğini tahmin etmek zor değildir (İkizler, 2000).

1.2.7.1.1.1.2. Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Ailenin Ekonomik Durumunun Etkisi

Şehirde toplumun sosyal statüleri, kimlikleri, kültürleri ve eğitim dereceleri farklı olduğundan ulusal bilinç ve yönlendirmede zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu ortamda aile içersinde yetişen gencin büyük çoğunluğu ilerideki geleceğine karanlık bakmakta, kısıdan çözüm üretmektedir (Bir an önce küçükte olsa ise girme). Aile içersinde ekonomik bunalım, söz hakkı vermeme, ne yapacağını bilememe durumu çocuğun sağlıklı gelişimini bilişsel, psikolojik ve fiziki açıdan etkilemektedir. Küçük yaşta çocuğunun yeteneğini gören aile onu ileride spora yönlendirmemekte, bir an önce ekonomik sorumluluk üstlenmesini istemektedir (Göktaş, 1994, s.27).

Eğitim hayatı ve bir meslek sahibi olup iş yaşamı içersine dahil olma gibi faktörler çocuğun spora yönlendirmesinde olumsuz etki edebilir. Ekonomik durumları iyi olan çoğu ailenin çocuklarını spordan çok dersane ve özel ders gibi eğitim çalışmalarına yönlendirdiği görülebilir. Bu anlamda ailelerin, çocuğun sporcu kimliğini

eğitime doğru y6nlendirdikleri s6ylenebilir. Bu da, 6ocuğun spora y6nlenmesinde olumsuz etkide bulunabilir.

1.2.7.1.2. 6ocuğu Y6nlendirmede Yakın 6evrenin Rol6

Sosyal yapı incelemelerinde 6evresel etkilerin 6nemi b6y6kt6r ve insanın 6evresi ile olan bağı tamamen başka bir şekilde belirlemektedir, insanın sosyal bir varlık olduğu hemen 6đrenilemediđi gibi bu zaman almaktadır ve insanlarla nasıl bir ilişki kurulacağı, nasıl ge6inileceği, kimlerin etkisinde kalındığı da 6nceden belli olmamaktadır. Bireyin sosyalleşmesi yerleşim yeriyle, ilişki kurduğu insanlarla m6mk6n olmaktadır. Sosyalleşme aileden sonra, sokakta başlar. Bu y6zden "6ocuk sosyalleşmeyi, insan ilişkilerini, arkadaşları, arkadaşlarla oyun kurabilmeyi ve daha t6rl6 t6rl6 pek 6ok olayı dışarıda g6r6r, 6đrenir, kendi evrenini inşa eder" (6akmaklı, 1992). İster ergenlik 6ağı olsun ister yetişkin, insan yaşamındaki bazı değerler 6ocuklukta alınmaya başlanır.

1.2.7.1.2.1. Arkadaş 6evresi

6ocuk ve ge6 6in sosyal kabul 6ok 6nemlidir. Bu nedenle, birlikte duyan, birlikte davranan yaklaşık aynı yaştaki kişilerden oluşan arkadaş gruplarına girer. Bu grupların 6oğu toplumun k6lt6r6 ile bağdaşan, istenen, benimsenen t6rdeki arkadaşlık gruplarıdır (6zg6ven, 1996, s.156). Arkadaşlık grupları ge6 6zerinde b6y6k etkisi olan referans gruplarıdır. Bunlar niteliklerine g6re 6yeleri 6in olumlu ya da olumsuz etkileyici 6evrelerdir.

Bir sınıftaki 6đrencilerin zamanlarının b6y6k bir b6l6m6n6 birlikte ge6irmesi, kendi aralarında da bir etkileşimin ortaya 6ıkmasını ka6ınılmaz kılar; bu etkileşime bağlı olarak da 6đrencilerin davranışları şekillenir. Beden eğitimi dersinde psikolojik a6ıdan 6nem taşıyan ve Huberin sınıflamasında da yer alan davranış 6rneklerinden iki tanesine aşağıda değinilmiştir (Singer ve Weβling-L6nnemann, 1993, s.110-147).

Başkalarının önünde davranma: Beden eğitimi dersinde hareketler bir seyirci grubunun önünde gerçekleştirilir. Başkaları bizi izlerken, yalnız başımıza olduğumuzdan daha farklı davranacağımız herkesin bildiği bir gerçektir. Bu sosyal etkinin belirleyicisi, kendi davranışlarımızın izleyiciler tarafından değerlendirileceği beklentisidir. Beden eğitimi dersinde öğrencinin arkadaşları önünde yapacağı bir spor hareketi ve bunun sonuçları onlar tarafından izlenir, değerlendirilir ve yorumlanır. Arkadaşlarına rezil olacağı korkusu, yalnızca öğrencinin başarısını olumsuz etkilemekle kalmaz, onun beden eğitimi dersine olan ilgisini de azaltır. Öğrencinin harekete hâkimiyeti ne kadar azsa, rezil olma korkusu ve başarısızlık ihtimali o derece artar. Hareketin iyi bilinmesi durumunda, seyircilerin varlığı, öğrenciyi motive ederek başarıyı getirir. İzleyici konumundaki öğrencilerin sayısı, tavrı ve tanışıklık dereceleri, başkaları önünde sergilenen davranışı belirleyen diğer değişkenlerdir (İkizler, 2000).

Başkaları gibi davranma: Başkalarının davranışlarını ve bunun sonuçlarını gözleme yoluyla edindiğimiz tecrübeler, kendi davranışlarımızı buna uygun bir şekilde yönlendirmemizi sağlar. Gözlem yoluyla yada modelden öğrenme sürecinin etkili olduğu bu aşamada beden eğitimi öğretmeni ve/veya sınıf arkadaşları model rolünü üstlenmektedir; öğrencinin kendisi de model konumunda bulunabilir. Olumlu ve olumsuz modellerin bir ara durabileceği gerçeği de göz ardı edilmemelidir (İkizler, 2000).

1.2.7.1.2.2. Yerleşim Yeri ve Sosyal Çevre İlişkisi

Spora yönelmede yerleşim yerinin olumlu yaklaşımı ve sosyal çevrelerinde de spor yapılması önemli bir etkidir. Anılan olumlu yaklaşımda yerleşim yerini temsil eden başarılı bir sporcu veya kulübün etkisiyle sosyal çevrelerinde de spor yapılıyor olması, spora yönelmelerinde aynı özelliklere sahip olmayan deneklere nazaran daha teşvik edici bir pozisyonu benimsediklerini göstermektedir.

Spora yönelmelerinde yerleşim yerinin etkinlik düzeyini, yerleşim yerini temsil eden başarılı bir sporcu veya kulübün etkisiyle sosyal çevrelerinde de spor yapılıp yapılmaması ölçütünde irdelemeyi amaçlayan değişkenler arasında güçlü bağlantılar, 'bağımlılık ilişkisi' bulunmaktadır (Kılıcıgil, 1998).

1.2.7.1.3. Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Spor Örgütlerinin Rolü

Gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerin çoğunda sporun büyük bir endüstri haline geldiği görülmektedir. Özellikle 1960'lı yılların sonlarından günümüze kadar spor ile ilişkili işletmelerin, sportif eşya üreten firmaların, kitle iletişim araçlarının, spor alanlarının, stadyumların, sportif ticari ürün üreten firmaların, sporcuların, profesyonel ve amatör liglerin spor alanı içerisinde büyümesi, sporu bir endüstri haline getirmiştir (Argan ve Katırcı, 2002, s.3).

Sanayileşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkan serbest zaman olgusu, bireylerin sporu, değişik biçimlerde düşünüp tanımlayabilmelerine olanak sağlamıştır. Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile sporun daha geniş kitlelere yayılması sağlanabilmiş ve spor bir kitle eğlencesine dönüşmüştür. Televizyonda sadece hafta sonları yayınlanan spor programları daha sonraları magazinleştirilerek hafta içine de yayılmıştır. Genelde gazetelerin son sayfalarında yer alan spor haberleri, önceleri artırılmış daha sonrada kendine özgü spor gazetelerinin çıkmasına olanak sağlayarak hemen her alanda olduğu gibi spor sanayisinin temellerinin atılması sağlanabilmiştir (Erdoğan, 1997, s.209).

Sporun büyük bir endüstri haline gelmesi, spor içerisinde yer alan örgütlerin çeşitlenmesine de yol açmıştır. Spor endüstrisi içerisinde yer alan, kar amacı güden ve kar amacı gütmeyen örgütler sporun hem yaygınlaştırılmasına hem de çeşitlenmesine etkide bulunmaktadır. Toplumların spor ile olan ilişkilerini planlama, yürütme ve denetleme noktasında bu spor örgütlerinin önemi büyüktür.

1.2.7.1.4. Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Okulun Rolü

Okul, aileden sonra gönülden bağlanılan en saygın ve etkin çevredir. Bu olumlu çevre okuldaki beden eğitimi öğretmeninin etkinliği ile okuldaki ortamın spora yöneltmesiyle anlamlı bir ifade olmuştur. Çocukların sporculuk yaşları ve yaş ortalamaları dikkate alındığında spora yönelmelerinin okul çağında başlamış olması, ülkemizdeki spor meslek insanlarının, yani öğretmenlerin önemini de artırmaktadır. (Kılıcıgil, 1998)

1.2.7.1.4.1. Okuldaki Beden Eğitimi Öğretmeni – Antrenörün Spora Yönelmeye Etkisi

Sınıftaki sosyal konumları ve buna bağlı iktidar ilişkileri nedeniyle öğretmenler, öğrencilerinin davranış, düşünce ve hislerini az ya da çok etkileyecektir. Okulların hiyerarşik yapısı içindeki mevcut konumlarına bağlı olarak öğretmenler, bununla birlikte beden eğitimi öğretmeni de, doğrudan bir statü kazanmakta ve böylece iktidarını oluşturmaktadır. Ödüllendirme ve cezalandırma yetkisi, öğrencilere göre çok daha üstün hareket becerilerine ve repertuarına sahip olması bu iktidarının diğer dayanaklarıdır.

Söz konusu gücün kullanılması aşamasında tek iktidar kaynağını esas alarak davranmak, öğretmen öğrenci etkileşiminin verimini ve beden eğitimi öğretmenin inandırılığına gölge düşürecektir. Bir öğretmenin belirli hareketleri tam olarak yapamayan öğrencilerini sürekli cezalandırması veya hiç durmaksızın kendi yetenek ve becerilerini vurgulaması ve kendisinin en iyi olduğunu tekrarlaması, imajını zedeleyecek ve öğrenciler üstündeki etkisini yitirmesi sonucunu doğuracaktır. Otoriter tavırların daha az olduğu bir beden eğitimi dersi ile öğrencilerin arzu ve ihtiyaçlarını dikkate alan sosyal yönden bütünleştirici bir öğretmen yaklaşımı, beden eğitimi dersinin yarattığı sosyal öğrenme imkanlarını daha etkin hale getirmektedir (İkizler, 2000).

Beden eğitimi ve spor çalışmalarında öğretmenin görevlerini özetleyecek olursak;

1. Öğretmen, model oluşturmak için hareketleri kendisi yapmalı ve sözlü açıklamalarda bulunmalıdır. Çocuklar, motor beceriyi bu yolla daha iyi öğrenir.

2. Öğretmen, hareketleri yaparken çocuklar gibi zevk almalı, arkadaşıca bir hava yaratmalıdır. Bunun yanı sıra çocukların sözünü dinlediği ve yöneten bir lider özelliğini de taşımalıdır. Çocuklar, öğretmenin rehberliğinde kurallara uyma alışkanlığı kazanmalıdır.

3. Çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar göz önüne alınarak uygun tepkiler gösterilmelidir.

4. Çocuklar ile tecrübelerini değerlendirerek, programını revizyondan geçirmeli ve çocuklara en uygun ve en etkili yöntemleri, onlarla olan ilişkilerini değerlendirerek bulmalıdır.

5. Çocuklar sık sık başarılarının sonunda ödüllendirilmelidir. Kırıcı söz veya hareketlerden kaçınılmalıdır.

6. Hareketlerde değişik materyaller kullanılarak tekrarı cazip hâle getirilmelidir.

7. Çocuklara güç gelen hareketler sırasında gereken yardım yapılmalı ve çocuk cesaretlendirilmelidir.

8. Çocuklar, hareketleri tam olarak öğrendikten sonra, onları birleştirerek yeni hareket üretebilirler. Bu durumda çocuğa, serbestçe kendini ifade etme fırsatı verilmelidir.

9. Hareketler sırasında çocukların vücut parçalarının isimleri ve kavranılan öğrenmeleri için eğitici hareket ile birlikte bazı sözcükleri de kullanmalı ve onları yaparak öğrenmelerini sağlamalıdır (baş, kol, bacak, yüz...). Kavramları için de alt, üst, yan, sağ, sol vb.

10. Çocukların özelliklerini ailelerine aktarmalı ve gerekli yönlendirme yapılmalıdır (Mengütay, 2005).

Ana babalar ve seyircilerin gençlerin etkinliklerini (oyunlarını) izlemesi antrenörlerin görevini olması gerekenden daha önemli kılar. Oyunun kaybedilmesi halinde ise kaybetmenin sorumluluğu antrenöre yüklenir. Antrenörde kaybettikten sonra

oyuncularına kızgın davranmaya yöneltmektedir. Bu yönelim sonucunda oyuncularında gerginliğin oluşması kaçınılmazdır. Antrenörün sporcusu ile iyi bir ilişki içinde olması, olumlu bir yaklaşımı benimsemesi çocuğun ruhsal gelişimi için önemlidir. Ancak yaptığı işi seven, insan psikolojisinden anlayan ve sporcusunu her yönü ile tanımaya çalışan bir antrenör kendisini aşabilen kazanmaya başlayan sporcular yetiştirebilmektedir (Bayar, 1997).

Çocuklar ve gençler ile çalışan antrenörlerin dikkat etmeleri gerekli noktalar şunlardır:

1. Genç sporcular (8-9 yaş) çeşitli tiplerdeki cezalandırıcı davranışlara duyarlıdırlar.
2. 10-12 yaş sporcuları antrenörlerin yapacağı cesaretlendirici davranışlara fazlaca duyarlıdırlar.
3. 13-15 yaş sporcuları sadece kendilerine karşı olan davranışlara değil, ceza - ödül gibi çok geniş bir çerçevede içindeki davranışlarda da duyarlılığa sahiptirler.
4. Antrenörler genellikle söyledikleri ile davranışları birbirine uymayan tutumlarda bulunurlar. Çocuk ve genç sporcular bu nedenle sözlere karşı duyarlı değildirler. Onlar daha çok davranışlara bakarlar.
5. Oyuncular ise antrenörlerinden daha çok söyledikleri gibi davranmalarını beklerler.
6. En popüler antrenörler uygun yüklü teknik eğitime önem verenlerdir. Az popüler olanlarsa sık sık cezaya başvuranlardır.
7. Pekiştireç kullanan ve sporcularının davranışlarını destekleyen antrenörler genellikle kendilik - saygısı yüksek olan antrenörlerdir.
8. Antrenör aynı zamanda içsel ve dışsal motive edici kişi olarak öne çıkar. İçsel motivasyon sağlayıcılığı benimsemiş olanlar becerinin gelişmesini sağlarlar. Bu durumlarda da büyük sporcu olma ve kazanma söz konusu olur (Bayar, 1997).

1.2.7.1.4.2.Okuldaki Tesis ve Malzemenin Spora Yönelmeye Etkisi

Okul öğrencilerin her türlü sportif faaliyetlere zaman ayırdığı, boş zamanlarını spor yaparak geçirdiği bir kurumdur. Dolayısıyla okul, kendisini saran

çevrenin de bir kültür merkezidir. Spor da kültürün bir ögesi ve kültürel bir olgu olduğuna göre, sadece okul öğrencilerinin yararlandığı bir spor merkezi olmasından öte, okulun yakın çevresindeki sporcu adaylarının da hafta sonunda yararlandıkları bir boş zaman geçirme merkezidir. Okuldaki tesis ve malzemeden bazı okul idarecileri hafta sonlarında yakın çevrenin yararlanmasına izin vermemektedirler fakat toplumsal mentalitenin olumlu yönde gelişmekte olduğunu görmekteyiz.

Günümüz Türkiye'sinde mantar gibi türeyen özel okulların bir oyun bahçesinin bile olmayışını, kiralanan apartman katlarında öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğünü ibretle görmekteyiz. Bunun yanında istisna özel okullar vardır, fakat toplumsal gelişmeyle beraber bilinçlenen aileler, çocuklarının hangi okula gideceklerinin kararlarını verirken, iyi bir formal eğitim almasının yanında, okuldaki spor etkinliklerinin, tesis ve malzemelerinin yeterli olmasını da istemektedirler. Çünkü spora yönelmeye cezp edici tesis ve malzemelerin yeterliliği çocuklar üzerinde olumlu etkiler yapmışlardır (Kılıcıgil, 1998).

1.3. ÇOCUKLARIN SPORA KATILIMI

1.3.1. Çocukta Spor Başarısını Etkileyen Faktörler

Sporsal başarıyı belirleyen öğeleri temel olarak gelişim düzeyi, motivasyon başlıkları altında toplamak mümkündür.

1.3.1.1. Gelişim Düzeyi

Çocukların ve gençlerin ana özelliği; açıkça gözlenebilen bir gelişim süreci içinde bulunuyor olmalarıdır. Başka bir deyişle, gelişimlerini henüz tamamlamamış olmaları veya olgunluğa henüz erişmemiş olmalarıdır. Biz yetişkinlerin yaşadığı gelişim süreçleri böylesine açık ve seçik bir biçimde gözlemlenmemektedir. Çocuklar ve gençler, bedensel ve davranışsal özelliklerin sürekli değiştiği bir süreç içinde

bulunurlar. Söz konusu gelişim belli kurallara bağlıdır. Sportif antrenman koşulları içinde bu kurallar dikkate alınmak zorundadır

Gelişim, belirli bir zaman kesiti içinde kişisel özelliklerde gözlenebilen değişiklikleri ve farklılaşmaları anlatır. Bireyin davranış ve hareketlerine sıkı sıkıya bağlıdır.

Bu açıklamalar ışığında kişilik gelişimine, yalnızca büyüme ve olgunlaşma süreçlerinin bir sonucu olarak bakılmaması gerektiği anlaşılıyor. Çünkü gelişim süreçleri, temelde hangi çevresel koşulların bu sürecin gidişine etkide bulunduğuna bağlıdır. Örneğin bu gün maratonu, üç saatin altında koşan 12 yaşında koşucular tanıyoruz. Bu çocuklar eğer toplumsal çevreleri dolayısıyla koşu ile tanışmasalardı, böylesine bir organik başarı yeteneğine sahip maraton koşucuları haline gelemezlerdi. Yukarda sözünü ettiğimiz Olimpiyat ve Dünya Şampiyonalarına çocuk yaşta katılan sporcular eğer bu amaçla antrenmanlara yönlendirilmeselerdi, böylesine bir hareket ve koordinasyon düzeyine erişemezlerdi. Bu örnekler, gelişim sürecinin etkin bir şekilde yönlendirilebileceğini göstermektedir.

Öyleyse her bireysel gelişim, her zaman kendi özelliklerine sahiptir, karşılaştırılmaz ve de tekrarlanamaz. Birbirine benzeyen gelişim süreçleri yoktur. Bu ifade, ikizler için de geçerlidir. Her insan farklı gelişen bireysel gelişim süreçleri sonucunda kendine has bir kişilik oluşturur. Gelişim psikolojisine göre, şu bileşenler gelişim olgusunu belirlerler (Muratlı, 2003):

1. Olgunlaşma Süreçleri
2. Toplumsallaşma Süreçleri
3. Öğrenme ve Alıştırma Süreçleri
4. Özyönlendirme Süreçleri

1.3.1.1.1. Olgunlaşma Süreçleri

Olgunlaşma kavramı, yetişkinliği, yani tam olgunluğu psikofiziksel işlevlerin ve organların gelişimini anlatır. Bu süreç farklı farklı gelişimleri içerir. Bu süreçlerden ilki, önce ayrıntılı olarak ele aldığımız bedensel büyümedir ki. sinir-kas sisteminin ve kalp-dolaşım sisteminin normal işlev düzeyine ulaşmaya kadar ki gelişimidir Bir diğeri ise, davranışın içgüdüsel, ya da affective (duygusal) bileşeninden sorumlu olan endokrin salgı bezlerinin işlevlerindeki değişimdir. Yetişmekte olan birinin belirli bir hareketi veya başarıyı gerçekleştirebilmesi için bunu yapmasını sağlayacak işlevlerin gelişmiş bulunması gerekir. Bir çocuk, ancak sinir-kas sistemi belirli bir olgunluğa erişmişse, örneğin bir tırmanma, ya da salto atmak gibi becerileri edinebilir. O andaki olgunlaşma düzeyi ile 4 yaşındaki bir çocuk bunları gerçekleştirmede bir hayli zorlanacaktır. Oysa 10 yaşında bir çocuk ise gayet iyi becerebilecektir. Başka bir örnek ise, çocuk konuşmayı öğrenebilecek düzeye gelmeden önce, merkezi sinir sisteminin dil ifadelerini. algılayabilecek bir olgunluğa erişmiş olması gerekmektedir. Bir spor tekniğinin ince beceri düzeyinde yapılabilmesi, ancak psikomotorik işlevlerin (koordinatif becerilerin) söz konusu hareket dizisindeki istenilen koordinasyonunu yapabilecek ölçüde gelişmiş olmasıyla mümkün olur (Muratlı, 2003).

1.3.1.1.2. Toplumsallaşma Süreçleri

Gelişim psikolojisine göre ikinci olarak, toplumsallaşma süreçleri gelişimde pay sahibidir. Ancak bu süreçler, olgunlaşma süreçleri kadar göze batmazlar. İnsanı toplumsallaştıran, onun toplumsal çevresidir. Bundan da anlaşılabilir insanın içinde yetiştiği aile, okul, meslek, yöre, dil ve özel mesken koşulları, çocuğun üyesi bulunduğu toplumsal ortamdır. İşte Toplumsal Çevre" diye ifade edilen kavramın içeriği söz konusu örf, adet, çalışma yöntemleri, boş zamanı değerlendirme alışkanlıkları, tüketim davranışları, ekonomik koşullar, kültürel düzeyi ile belirlenir. Çocuğu ve genci kuşatan bütün çevresel etkenler sonucunda değer yargıları, davranış kalıpları ve de beklenti biçimleri şekillenir (Muratlı, 2003)

1.3.1.1.3. Öğrenme ve Alıştırma Süreçleri

Sporsal eğitimdeki koşullu (entansiyonel) öğrenme ve alıştırma süreçleri, ana - babalar, okuldaki öğretmenler, arkadaşlar, kulüp ve antrenman guruplarındaki çalıştırıcı ya da antrenörler tarafından bilinçli olarak başlatılır. Koşullu öğrenme ve çalışmanın özellikle sporda ne kadar etkili olabileceğini, yüksek başarı çağının erken yaşlara kaydırılması bize gösteriyor. Bir örnek olarak; artistik patinajda 14 yaşında bir kızın ve kayakla atlamada 15 yaşında bir oğlanın, dünyanın en iyileri arasında bulunuyor olmalarını gösterebiliriz. Bu başarılar sadece kısmen olgunlaşmaya bağlı gerçekleşmektedir. Esasında bu gelişim, koşullu öğrenme ve alıştırma süreçlerinin bir sonucudur. Erkenden yapılan sistemli bir antrenman ile elde edilen deneyim birikiminden kaynaklanmaktadır (Muratlı, 2003).

1.3.1.1.4. Özyönlendirme

Gelişim, özyönlendirmenin bir işlevi olarak da algılanmalıdır. Eğer yalnızca olgunlaşma, toplumsallaşma ve öğrenme süreçleri gelişimi belirliyor olsa idi, insan yalnızca dış etkenler tarafından şekillendirilen bir varlık olurdu. Öyle olmadığı da kesin. Henüz küçük çocuklar bile etkin bu şekilde kendi deneyimi ve kendi isteğini kullanarak ona verilen eğitime müdahale etmektedir. Öyleyse yetişmekte olan kişi, hiçbir şekilde sanıldığı gibi dış belirleyenlere çaresiz teslim olmamıştır. Ana-babalar, bunu çocuklarında çok iyi gözlemleyebilirler. Takip ettikleri amaçlarının çocukları tarafından sıkça sorgulandığını ve düzeltildiğini görebilirler. Çocuk bile, kendisine yönlendirilen beklentilere etkin bir şekilde katılmaktadır (Ortak olmaktadır). Bu beklentileri kabul etmekte ya da geri çevirmektedir, yeni seçenekler önermekte, gereksinimlerini açıklamakta ve onları kabul ettirmeye çalışmaktadır. Yetişmekte olan bireyler bu tür özyönlendirimsel davranışlar yoluyla ana-babaların, öğretmenlerin ve antrenörlerin davranış ve rollerini de yine kendileri etkilemiş olmaktadır.

Özyönlendirimsel süreçler, çocukların gelişiminde özellikle önemli bir yer tutmaktadırlar. Çünkü kendi kendisi ve çevresiyle olan alışveriş ile çocuk, yavaş yavaş kendi özbenliğini geliştirir. Böylece "ben kimliği" dediğimiz değer gelişir. Yani

tutumların ve davranışların yerine oturtulmasıyla oluşan kişilik birliği ortaya çıkar. Özellikle bu tür bir özyönlendirmenin desteklenmesi, eğitim ve antrenmanın ana hedeflerinden birini oluşturur.

Çağdaş gelişim psikolojisi, insanın gelişim sürecini "bileşik -integre- bir model" olarak ele almaktadır. Çocuğu merkez alan bu "bileşik model", olgunlaşma, toplumsallaşma, öğrenme ve özyönlendirme süreçlerinden oluşmaktadır. Bu süreçler birbirlerini karşılıklı olarak etkilemekte ve koşullandırmaktadır. Artan yaş ile birlikte, zamanla olgunlaşma süreçleri yerlerini öğrenme ve özyönlendirme süreçlerine bırakır (Muratlı, 2003).

Çocuk ve genç antrenmanlarının gelişim süreçlerine uyum gösterdiği ve onları olumlu şekilde etkilediği önceden ifade edilmişti. Bu cümleyle çocuk ve genç antrenmanlarının temel görevi de belirtilmiş olmaktadır. Bu görev, yalnızca antrenmanı yöntemsel olarak ele almak, olgunlaşma ve öğrenme süreçlerini etkilemek ya da başlatmak olamaz. Toplumsallaşma süreçlerini, eleştirisel bir biçimde saptamak ve özyönlendirme süreçlerini desteklemek de çocuk ve genç antrenmanın amacı olmalıdır.

Gelişim süreçleri, bütünsel bir biçimde oluşur. İnsan, gelişimin burada anlatılan her bir bileşenini ve çevresiyle olan alış verişini ayrıntılı olarak algılayamamaktadır. Gelişiminin bu dört bileşenli sınıflandırması, yalnızca kuramsal model olarak geçerliliğe sahiptir. Bu anlatım, antrenmanın insanın tüm yönlerini kapsayan bir eğitim süreci olarak değerlendirilmesi gerektiği anlamına da gelir (Muratlı, 2003, s.50-51).

1.3.2. Motivasyon

Çocuğun sportif başarısını etkileyen temel öğelerin başında çocuğun motivasyonu gelmektedir. Motivasyon kavramı daha iyi anlayabilmek için tanım ve kuramlarına değinilecektir.

İçten gelen, yani organizma kaynaklı davranışları belirtmek için içgüdü, dürtü ya da fizyolojik güdü, değişim (heterostasis) kavramları kullanılmaktadır.

İçgüdü, doğuştan gelen türe özgü davranışlardır. Organizmanın yeme, içme, korunma, üreme ve çevresine uyum yapma gibi doğal gereksinmelerinin karşılanmasını sağlar. Eskiden içgüdüsel davranışların hiç değişmediği ileri sürülmekteydi. Oysa son yıllarda çevre koşullarına bağlı olarak içgüdüsel davranışların da değiştiği belirtilmektedir.

Dürtü, fizyolojik dengenin (homeostasis) bozulması sonucunda ortaya çıkan ve organizmada harekete geçme eğilimi oluşturan bir iç koşuldur.

Homeostasis (dengeleşim) değişmezliği, yani fizyolojik dengenin her bozulmasında, doğal olarak yeniden kurulma eğilimini açıklar. Örneğin insan bedenine herhangi bir mikrop girdiğinde antikorlar bu mikropla savaşarak, ya da bir kimsenin eli yaralandığında yaralı yer onarılarak eski denge korunmaya çalışılır. Aynı şekilde kandaki şeker miktarının düşmesi, mide kasılmalarına yol açarak açlık gereksinimini oluşturur. İdrar yoluyla ya da terleyerek su kaybetme, organizmanın fizyolojik dengesinin bozulmasına ve dolayısı ile su gereksinimine yol açar. Yiyecek alındığı ve su içildiği zaman denge sağlanmış olur. Kısaca fizyolojik dengenin bozulması bir gerilime ve bir gereksinimin oluşmasına neden olur. Bu gerilim (dürtü) organizmanın uyarılmasını ve hareket yeteneği kazanmasını sağlar. Organizmadaki fizyolojik değişimlere doğrudan bağlı tüm gereksinmelere (açlık, susuzluk, boşaltım, uyku gibi) birincil gereksinimler denir ve karşılanmaları yaşamsal bir önem taşır. Bu gereksinimler dışında, psiko-sosyal koşullara bağlı olan ve öğrenmeyle gelişen gereksinimler de vardır. Bunlara da ikincil gereksinimler denir. Dürtüler bağlı buldukları gereksinimlerin adlarını alırlar (açlık dürtüsü, susuzluk dürtüsü, cinsel dürtü gibi) (Dönmezer, 2003, s.184).

Uyarıcı Arama-Değişim (Heterostasis), bazı psikologlar, davranışın dinamik hareket noktasını uyarılmayı durdurma eğiliminde görmektedirler; diğerleri tersine, temel uyarılma gereksinimini organizmaya mal ederler. Birincilerde nesne arayışı

uyarıcının ortadan kaldırılmasına ve dengenin sağlanmasına yöneliktir. Diğerleri için aynı ilişki (uyarıcı arama) birincil bir gereksinimdir (Nuttin, 1959).

Uyarılma gereksinimi üzerinde duran eğilim, açıkça keşfetme, bilme ve algı gereksinimi konusundaki araştırmalarda da ortaya çıkmıştır. Örneğin, bebeklerin keşfe dayanan davranışları acıktıklarında değil, bu içgüdüsel davranıştan kurtuldukları zaman oluşmaktadır. Davranışın kendi nedeni vardır. Bu, acıkma, susama, yorgunluk gibi bedenin rahatlatılması isteği ile güdülenmiş olmaz. Beden işini yapmak zorundadır. Kasların eylemsizliği çekilmez olur ve bir şeyler yapmak için dayanılmaz bir gereksinim duyulur. Psikolojik olarak bir şey yapmak, birisinin ilgisini çekmek gereksinimi de söz konusudur. İnsanın dinlenmeye olduğu kadar etkinliğe de gereksinimi vardır (Sone, 1972).

Woodworth algı gereksinimine dikkati çekmektedir. O, "her an görülen ya da işitilen şeyi görmek, anlamak, açıklığa kavuşturmak isteği"nin insan yaşamına egemen olduğunu belirtmektedir. Nissen'e göre, aynı şey hayvanlar için de söz konusudur. Kemiricinin, köpeğin, maymunun, şempanzenin günlük etkinliklerinin önemli bir bölümü, hayvanı, oluşan şeyle ilişki içinde tutmak için anlamlı beden ve organ hareketlerinden oluşmaktadır. McDougal insana en yakın hayvanlarda, maymunlarda olduğu gibi, merakın (ya da tanıma isteğinin) çok belirgin olduğunu ve organizmayı yalnız nesneye yaklaştırmaya ve dikkatli bir şekilde gözlemeye itmediğini, fakat aynı zamanda, onu manipüle etmeye de yönelttiğini belirtmektedir. Son zamanlardaki birçok araştırmada, yalnız şempanzelerde değil fakat farelerde de, saptanabilir tüm homeostatistik (dengelenmeye ilişkin) gereksinimlerin olmadığı durumlarda, kendi çevresini ve bazı nesnelere kendiliğinden keşfetme eğilimi olduğu ortaya konmuştur (Nuttin, 1959).

Motiv (motive), insan davranışlarının temelini oluşturan, bireyi bir davranım için yönlendiren önemli bir kavramdır. Her birey belli nedenlerden dolayı bir davranış sergilemektedir. Bir bireye "niçin spor yapıyorsunuz?" diye bir soru yönelttiğinizde, eğlence için, sağlık kazanımları için ya da statü kazanmak için gibi, size konu ile ilgili

bir çok neden sayabilir. İnsan davranışlarını açıklamada böylesine etkili bir kavram olan motivasyon kavramını iyi bilmek yararlı olacaktır (Dönmezer, 2003, s.184).

Motivasyon (motivation) terimi, “hareket etmek” anlamına gelen “movere” kelimesinden türemiştir. Bir çok yazar ve bilim adamı güdülenmeyi farklı şekilde tanımlamışlardır. Alderman (1974, s.186), güdülenmeyi “sonuçlarıyla kontrol edilebilen davranışın, yönü ve şekli ile ilgili eğilimin bir hedefe ulaşana dek sürdürülmesi” olarak, Sage ise motivasyonu “bir kişinin ortaya koyduğu çabanın yönü ve şiddeti” olarak tanımlamıştır. Çabanın yönü ile kişinin belli durumları arayıp aramadığı ya da belli durumlara yaklaşp yaklaşmadığı anlatılmaktadır. Yani, çabanın yönü, bireyin amaçlı ve anlamlı bir göreve katılmak için harekete geçmesi olarak ifade edilmektedir (Weinberg, ve Gould, 1995). Örneğin, bir öğrencinin voleybol takımına girmek istemesi, bir antrenörün takımını 1. lige yükseltmek istemesi gibi. Çabanın şiddeti (yoğunluğu) ise, kişinin belli bir durumda ne kadar çaba harcadığını anlatır. Örneğin, voleybol takımında olan bir sporcunun takımda kalabilmek için haftada beş kez çalışması, antrenörün 1. lige çıkarttığı takımının performansını korumak için günde iki kez antrenman yaptırması gibi.

Genelde literatürde yapılan tanımlara bakıldığında, motivasyonun “ çabanın yönü ve şiddeti” olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımdan farklı olarak Roberts (1992, s.3-29) güdülenmeyi, davranışın yoğunluğu (sıkı çalışma), ısrar (sıkı çalışmaya devam etme), eylem olasılıklarının seçimi ve performans (sonuç) olarak ifade etmiştir.

Motivasyon ile ilgili birçok yönelim olmasına rağmen, çoğu bilim adamı güdülenmeyi üç farklı görüşten biriyle açıklamaya çalışmaktadırlar. Bu görüşler, katılımcı merkezli ya da özellik merkezli görüş (participant-centered or trait-centered view), durum merkezli görüş (situation-centered view) ve etkileşimsel görüştür (interactional view).

Katılımcı merkezli ya da özellik merkezli görüş, motive edilmiş davranışların, öncelikle bireysel özelliklerin bir fonksiyonu olduğunu ileri sürmektedir. Başka bir deyişle, yüksek ve düşük motivasyon düzeylerinin, bireysel özellikleri

yansıttığı düşünülmektedir. Bu görüş, eğer birey hedeflere ulaşmak ve en iyi performanslarını sergilemek için gerekli niteliklere sahip değilse [ki; bu nitelikler, başarı gereksinimi (need of achievement), hedef yönelimi (goal orientation), kendine-güven (self-confidence), yeterlik (self-efficacy), pozitif beklentiler (positive expectancy) ve özellikle becerili sporcular arasındaki rekabetçiliği (competitiveness) içermektedir], hiç kimsenin bu konuda yapabileceği bir şey olmadığı anlamına gelmektedir. Yani, öğrencinin, sporcunun ya da antrenörün kişiliğinin, gereksinimlerinin ve hedeflerinin, güdülenmiş davranışın öncelikli belirleyicisi olduğu ifade edilmektedir (Anshel, 1997, s.115-151; Weinberg, ve Gould, 1995).

Durumsal görüş, kişisel tutumların motivasyonu belirlemede yetersiz olduğu ve güdülenme düzeyinin, öncelikli olarak ortam tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir. Örneğin, bir kişi herhangi bir egzersiz programında kolaylıkla güdülenebilir, fakat rekabetin olduğu bir spor ortamında bu mümkün olmayabilir. Bu görüşün temel sınırlaması, durumların yarışmacının motivasyonunu her zaman etkilemediğidir (Anshel, 1997, s.115-151; Weinberg, ve Gould, 1995). Bir sporcu olumsuz deneyimlere ve durumlara rağmen, motivasyonunu kaybetmeyebilir. Örneğin, bir sporcu kendisini sürekli eleştiren, bağırarak bir antrenöre sahip olmasına rağmen, spora katılımını devam ettirebilir veya sürekli takımının kaybetmesine rağmen, sporu bırakmayı düşünmeyebilir.

Yukarıda ifade edilen katılım merkezli görüş ve durumsal görüş, bazı bilim adamları tarafından kabul görmemiş ve motivasyonun ne sadece kişiye bağlı faktörlerin ne de sadece durumsal faktörlerin sonucu olduğu öne sürülmüştür. İlgili araştırmacılar, motivasyonu anlamının en iyi yolunun bu iki faktörün etkileşiminin bilinmesi olduğunu ifade etmişler ve “etkileşimsel görüşü” ileri sürmüşlerdir. Yani etkileşimsel görüş, kişisel özellikler ve motivasyonun gelişmesine yardımcı olan durumların bir kombinasyonudur. Etkileşimsel güdülenme görüşü, öğretmenler, koçlar, antrenörler için önemli anlamlar içermektedir. Mesleki uygulama için bu modelden bazı temel kurallar çıkarılmıştır:

- 1) Hem ortam hem de özellik insanları motive eder;
- 2) İnsanlar spora katılım için çok yönlü motivlere sahiptir;
- 3) Motivasyonu artırmak için ortamı değiştirmek gerekebilir;
- 4) Lider motivasyonu etkiler;
- 5) Katılımcılardaki arzu edilmeyen motivleri değiştirmek için davranış değiştirme (behavior modification) teknikleri kullanılmalıdır (Weinberg, ve Gould, 1995).

1.3.2.1. Sporda Motivasyonu Açıklayan Bazı Yaklaşımlar

1.3.2.1.1. Harter'in Yeterlik Motivasyonu Kuramı

Bireylerin spora katılımını açıklamak amacıyla Harter, bireyin kişisel yeterlik duygusuna dayanan yeterlik motivasyonu kuramında, bireylerin tüm başarı alanlarında yeterli olmak için doğal olarak güdülendiğini ifade etmektedir. Spor gibi başarı alanlarında yeterli olma dürtüsünden haz almakla bireyi ustalık girişimlerinde bulunmaya yönlendirilmektedir. Bireyin bu ustalık girişimlerindeki başarı algıları, pozitif ve ya negatif duyu hislerini geliştirmektedir (Cox, 1998, s.236-271).

Harter, algılanan yeterliği, bireyleri bilişsel, sosyal ve fiziksel alanlarda yönlendiren çok boyutlu bir güdü olarak ifade etmektedir. Bireyin bu alanlardaki başarı ya da başarısızlığı aileler, eğitimciler, akranlar gibi önemli kişiler tarafından değerlendirilmekte ve bu değerlendirmeler sayesinde elde edilen algılanan yeterlik ve içsel memnuniyetin, başarılı olunması durumunda başarı çabalarını artırdığı; buna karşın yetersizlik ve içsel memnuniyetsizliğin, başarısızlık ortaya çıktığında başarı çabalarında bir azalma ve kaygıya götürdüğü varsayılmaktadır (Roberts, 1992).

Harter'in yeterlik motivasyonu kuramına göre, ustalıkla ilişkili başarılı girişimlerle, pozitif duygulanım gelişmekte, bu gelişim kendine yeterlik ve kişisel yeterlik duygularına yol açarak yüksek yeterlik güdülenmesini beslemektedir. Bu durum, bireyin sporda yeterli olma için doğuştan sahip olduğu güdülenmesini

etkileyerek kişinin tekrar ustalık girişimlerinde bulunmasını sağlamakta ve kişinin spora katılımını sürdürmesine neden olmaktadır. Eğer kişi ustalık girişimlerinde başarısız olursa, negatif duygulanım gelişerek düşük yeterlik güdülenmesini besleyecektir. Düşük yeterlik motivasyonu, bireyin spora katılımını olumsuz etkilemekte ve bireyin sporu bırakmasına neden olmaktadır.

Harter, kendini yeterli algılayan çocukların spora katılacağını ileri sürmektedir. Roberts, Kleiber ve Duda, Harter'ın fiziksel yeterlik ölçeğini kullanarak yaptıkları çalışmada, spora katılanların spora katılmayanlara göre daha üst düzeyde algılanan yeterliğe sahip olduğunu belirlemişlerdir. Buna karşın Roberts ve arkadaşları, sportif katılımın çocukların yeterlik algılarını çok az etkilediğini ve aslında spor ortamının çocuk için çekici olduğunu ileri sürmüşlerdir (Roberts, 1992).

1.3.2.1.2. Nicholls'un Başarı Hedefi Yaklaşımı

İkinci kuramcı Nicholls kuramına dayalı olan başarı motivasyonu ise sporcuların çalışmalarına uygun bir çerçeve sağlamaktadır (Duda, 1987, s.130-145; Roberts, 1984, s.251-282). Nicholls'un kuramı Harter'ın kuramına benzemektedir. İkisi de yeterliğin motivasyonu etkileyen anahtar sözcük olduğunda birleşmektedirler. Bu iki kuram arasındaki en büyük farklılık; Nicholls'e göre, yeterliliğin gösterilmesinin kişi için büyük bir hoşnutluk olarak ele alınmasına karşın, Harter'e göre yeterliğe erişmenin kişi için en büyük ödül niteliğini taşımasıdır. Nicholls'un kuramında yeterliğin sergilenmesi bireysel yeteneğin en üste çıkartılması olarak kabul edilir ve düşük yeteneği göstermede olanakların en aza indirilmesi yönünde hareket eder (Bayar, 1997).

Nicholls'a göre; başarı güdülenmesinin tanımlanan özelliği, bireyin kendi yeteneklerini algılaması görüşüne dayanır (Cox, 1998, s.236-271). Başarı hedefi yaklaşımı, başarı ortamlarında iki başarı hedefinin olduğunu varsaymaktadır. Görev ve ego olarak isimlendirilen bu iki hedef, bireylerin yetenek düzeylerini kişisel olarak yargılama şekliyle ilgilidir. Görev katılımlı olan bir kişi; beceri gelişimi, yeni beceri öğrenme, görevde ustalığı gösterme ve sıkı çalışma üzerine odaklanmaktadır. Yeteneği

gösterme, maksimum çabaya dayandırılır ve kişi referanslıdır. Ego katılımında ise, üstün yeteneği kanıtlama üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ego katılımlı olan bir kimse için sübjektif başarının temel kaynağı, bir yarışma sırasında daha az çaba ile rakibini yenme olacaktır. Görev katılımlı bir kişi, sıkı çalışma ve akranları ile işbirliği yapmanın başarıya götüreceği inanırken; ego katılımlı bir kişi ise başarıya üstün yeteneği kanıtlayarak ve rakiplerini mağlup ederek ulaşılacağına inanmaktadır (Roberts, Spink ve Pemberton, 1999, s.115-118; Duda, 1993, s.421-436). Örneğin, bir önceki maçta 15 sayı atan bir basketbolcunun, bir sonraki karşılaşmada 20 sayı atmaya hedeflemesi ve hedefe ulaşma için çalışması yani, bireysel performansını arttırmak istemesi, sonuca değil sürece yönelik olması, görev katılımlı kişiye örnek olarak gösterilebilir. Buna karşın, bir basketbolcunun kendi bireysel performansını arttırmak yerine rakibinden daha çok yapmak istemesi, yani Ahmet 15 sayı attı bende 15 sayı atmalıyım gibi sürece değil sonuca yönelik olması, ego katılımlı bir kişiye örnek olabilir.

Görev katılımlı bireyler kendi performanslarından daha memnun olurlar, uygulamadan haz alırlar ve göreve daha fazla ilgi gösterirler. Ego yönelimli sporcular, yüksek yeteneğe sahip olmadıkça performanslarından daha az memnun olurlar, spordan daha az haz alır ve daha az ilgi gösterirler (Roberts, Spink ve Pemberton, 1999, s.115-118).

Başarı hedefi kuramına göre; başarı hedefleri, algılanan yetenek ve başarı davranışı, kişinin güdülenmesini belirlemede etkileşim içindedir. Kişinin güdülenmesini anlamak için, başarı ve başarısızlığın kişi için ne anlamı olduğunu ve kişinin başarı hedeflerini ve bu hedeflerin kişinin yetenek algısı ile nasıl etkileşim içinde olduğu anlamak gereklidir (Weinberg ve Gould, 1995). Fox, Goudas, Biddle, Duda, Armstrong (1994), görev ve ego yönelimin çocukların spor güdülenmesi üzerine etkisini inceledikleri çalışmada, görev yönelimli çocukların ego yönelimlilere göre daha fazla güdülenebildiğini belirlemişlerdir.

Başarıya Yönelimli Hedefler: Bireyler üç tip başarıya yönelim hedefinden birisine yönelebilirler. Bunlar ise Burton (1992) tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

1. Yetenek Yönelimliler: Bu kişiler becerilerini diğerlerine gösterme ve çalışırlar ve kendilerini sürekli olarak diğer sporcular ile karşılaştırırlar.

2. Görev Yönelimliler: Başkalarının performansları yerine kendi performansları ile ilgilidirler ve kendi en iyilerini aşma doğrultusunda gayretleri vardır.

3. Sosyal Uygunluk Yönelimliler: Bu olumlu geribildirimler ile oluşur. Sporda katılım yada geri çekilme sosyal etkileşim sonucu ortaya çıkar ve burada arkadaş ve ana-babalar daha etkilidir. Katılım motivlerini akrabalar, arkadaşlar, ana babalar, ısrar ya da geri çekilme doğrultusunda etkilemektedir.

Nicholls başarıya yönelimli hedeflerde görevin zorluğu ve becerinin farkındalığına özel bir önem vermiştir. Üst düzeyde performans sergilemek için öncelikle fiziksel algının yüksek olmasının gerekliliği üzerinde durmuş ve sporda ısrarın buna eşlik etmesi ile başarının gelebileceği savunulmuştur. Bu nokta göz önüne alındığında antrenörün, sporcunun hatasını sürekli olarak eleştirmesi durumunda sporcunun yeterli duygusunda azalma olacağını söyleyebiliriz. Bu ise sporcunun motivasyonunda düşmeye neden olacaktır. Burada önemli olan motivasyonun korunarak hataların düzeltilmesidir.

Başarıya yönelimli bir motivasyon kazanabilmek için önemli noktalar:

a. Sporcunun yapmış olduğu hatalar kadar yaptığı doğrular üzerinde de durulmalıdır. Ayrıca olumlu geribildirimlerin yalnızca içten verilmesi durumunda yararlı olacağı unutulmamalıdır.

b. Her sporcu alıştırmalarını başarı ile tamamlamalıdır. Bu sporcunun yeterli duygusunun gelişmesine yardımcı olacaktır.

c. Antrenör her sporcunun başarıya yeteneğinden haberdar olmalı ve alıştırmaları da sporcularının başarıya düzeylerine göre düzenlemelidir.

d. Genç sporcu gruplarında özellikle alıştırılardaki çeşitliliğe dikkat edilmelidir. Tek düzeliikten kaçınılmalı ve her sporcunun zevk ala bileceği kurgular yapılmalıdır (Bayar, 1997).

Harter ve Nicholls'un kuramlarında Yeterlik Algısı motive olmuş davranışa başlamada önemli bir rol oynamaktadır. Aile ve diğere önemli olan kişiler verdikleri geri bildirimler ile çocuklarının yeterlik algısını etkilerler, bu da onların motivasyonlarını etkilemektedir (Iso-Ahola, 1980).

Gençlik sporları ile ilgilenen araştırmacılar bu iki kuram üzerine yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki Harter'ın yeterlik motivasyonu kuramı, ikincisi ise Nicholls'un başarı motivasyonu kuramıdır. İlk kurama dayalı olanlar daha çok genç sporcuların çalışma konusu ile ilgilenmişlerdir. Burada esas olan alana özgü kendilik algısının yeterliği ve motivasyonel süreçlerin kontrolüdür. Harter'ın kuramı doğrudan çocuğun kendisini yeterli algılaması, kontrolü ile içsel ve dışsal yönelime sosyal etkilerin rolünü ele almaktadır. Harter ayrıca sporcunun çevresindeki diğere önemli kişileri de ele alır ve bunların başında da ana babalar gelmektedir. Bu kişiler çocuğun akademik, sosyal ve fiziksel çevresi içinde ona geri bildirim sağlayarak etkin bir çaba içine girmesine de yardımcı olurlar (Bayar, 1997).

Gençlik Sporlarında psikolojik sağlığa bakmanın bir yolu oyuncuların kazanma yönelimlerini incelemektir. Eğer bir oyunda kazanma yönelimi çok önemli ise gruplar arası rekabet ciddi, stresli ve şiddetli bir hal alır ve böyle bir durumda gençlik sporlarının psikolojik etkilerinin zararlı olduğu söylenebilir. Ancak durum böyle değildir. Mc Elroy ve Kinkendal (1980, s.645-653) yaptıkları bir çalışmada 2232 kişiye aşağıdaki sorular yöneltilerek sporcu için katılımda neyin daha önemli olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Bunlar;

- a) Rakibi yada karşı takımı yenme (kazanmaya yönelim)
- b) Olabildiğince iyi oynamak (Kişisel performans)
- c) Her zaman dürüstçe kurallara uyarak oynamak (dürüst olmak)
- d) Takımdaki herkesin takıma katkıda bulunması (tam katılım).

Yapılan çalışma sonucunda gençlik sporları katılımcıları için olabildiğince iyi oynamak (kişisel performans) katılımcıların büyük çoğunluğunun esas yönelimi olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulgu gençlik sporları katılımcılarının büyük ölçüde kazanmaya yönelimli olduğu konusunda sıklıkla yapılan eleştirilere karşı güçlü bir kanıt sayılabilir. Gerçekte Tablo (1) deki bu bilgi gençlik sporları katılımcılarının oyunun kurallarına uymaları ve olabildiğince iyi oynamak istemeleri için bir destek sağlar. Kidd ve Woodman (1975, s.476-483)'ın çalışmaları da Mc Elroy ve Kindendall'ın çalışmalarını destekleyici niteliktedir.

	Erkekler (n=236)		Bayanlar (n=1096)	
Kazanma Yönelimi	%	13.5	%	4.6
Kişisel Performans	%	51.0	%	48.3
Dürüst Oyun	%	24.4	%	37.6
Tam Katılım	%	11.0	%	9.4
	%	100	%	100

Tablo 1. Çocuk ve Gençler Oyunu Hangi Niyetle Oynarlar

Tabloda da görüldüğü gibi rakibi ya da karşı takımı yenmek erkekler arasında sondan bir önde, bayanlar arasında ise sonucu sıradadır. Bu bilgi gençlik sporunda katılımcıların büyük ölçüde kazanmaya yönelimli olduğu konusunda yapılan eleştiriler için önemli bir yanıtı oluşturmaktadır. Erkeklerin bayanlardan daha fazla kazanma yönelimli olduğu açıktır. Fakat erkekler bile kişisel becerilerinin kullanımının ve maksimum çabanın harcanmasının oynarken esas ilgiyi oluşturduğunu düşünürler. Dürüst oyunun ikinci sırayı alması ise kazanmanın önemli olmadığı düşüncesini desteklemektedir.

Gerçekte bu bilgi gençlik sporlarında katılımcıların oyunun kurallarına uymak ve olabildiğince iyi oynamak istediklerinden, içsel olarak motive edildikleri savına kuvvetli bir kanıt oluşturmaktadır. Bu yönelim bayanlar arasında daha çok göze çarpar. Çünkü bayanlardan daha azı kazanma eğilimini ve çoğunluğu ise dürüst oyunu

tercih ediyor görünmektedir. Benzeri bir cinsiyet farkı kolej öğrencileri arasında da bulunmuştur. Erkeklerin rekabete karşı daha olumlu davranışlar sergilemesine karşın bayanların okuldaki işbirliğine karşı daha olumlu davranışlar sergilediği ve en büyük cinsiyet farklılığının 8-10. sınıflarda yaşandığı ortaya konmuştur (Bayar, 1997).

1.3.2.1.3. Bilişsel Değerlendirme Kuramı

Bireylerin sportif aktivitelere katılım nedenleri farklı olabilmektedir. Kişi, içsel nedenlerden ya da dışsal nedenlerden dolayı spor aktivitelerine katılmaktadırlar. Bir kişinin bir başka kişi ya da bir şey olmaksızın kendi hür iradesiyle bir aktiviteye katılıyor ve haz alıyorsa, o kişi için içsel olarak güdülenmiş denilmektedir. Bir kişinin sevdiği için basketbol oynamasında olduğu gibi. Buna karşın eğer kişi aktiviteye hür iradesi olmaksızın ödül gibi dışsal nedenlerden dolayı katılıyor, haz almaktan çok dışsal düzenlemeler onun davranışını yönlendiriyorsa, o zaman kişi için dışsal olarak güdülenmiş denilmektedir. Bir bireyin, ailesinin isteği ve baskısından dolayı ve ya statü kazanmak için aktiviteye katılmasında olduğu gibi (Kazak, 2004).

İçsel ve dışsal güdülenmeyi anlamak için ileri sürülen ve dışsal ödüllerin, pozitif ve negatif geribildirim ve yarışma durumlarının içsel güdülenme üzerine etkisini açıklayan kuram, Deci ve Ryan'ın bilişsel değerlendirme kuramı (cognitive evaluation theory) olarak ifade ettikleri kuramdır. Bilişsel değerlendirme kuramı, bireylerin doğuştan kişisel yeterlik ve hür irade duygusuna gereksinim duyduklarını ifade etmektedir (Akt. Weinberg, 1984). Aynı zamanda kişinin hür irade duygusunu ve yeterlik algısını etkileyen her olayın içsel güdülenme üzerinde de bir etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir (Weiss ve Chaumeton, 1992, s.61-77).

1.3.2.1.3.1. Katılım ve Kesintili Motivler

Motivasyonel katılım alanı insanların nasıl ve niçin etkin olarak spora katıldıklarını sorgulamaktadır. Bununla ötesinde esas olarak sporda sosyalleşme konusu

ele alınır ve incelenir. Spor psikologları bireylerin spora bağlılıkları, devamları ve destekleri ile sporda yıpranmaya neden olan etmenleri araştırmışlardır.

Katılım ve kesintili motivlere ilişkin çalışmalar 1970'li yıllarda başlamaktadır. Bu alandaki etkili araştırmalar Alderman ve Wood tarafından yapılırken, yıpranmaya ilişkin çalışmalar daha çok Orlick ile Sapp ve Hubenstricker tarafından yapılmıştır (Weiss ve Chaumeton, 1992, s.61-77).

Motivasyonda katılımcıların bireysel farklılıkları büyük önem taşımaktadır. Kimi katılımcı bilişsel ve fiziksel yeterlik farkındalığını yaşamak için spora katılırken, kimi de genel kendilik değeri ve ilerdeki başarıya ilişkin beklentiler nedeniyle spora katılırlar. Weinfarten, Furst, Tenenbaum ve Schaefer (1984, s.145-153), İsrail'li gençler ile yaptıkları çalışmada, bu gençlerin spora katılım nedenlerini şu şekilde saptamışlardır; sporun sağladığı bağımsızlık, sorumluluk ve karar vermek. Ancak böyle bir çalışma ülkemizde henüz yapılmamıştır.

Katılım motivasyonunda etkili olan diğer etmenler ise şöyle sıralanmaktadır (Weiss ve Chaumeton, 1992, s.61-77):

- Yaş,
- Cinsiyet,
- Yarışma yaşantısının bir dikkat harcanarak açıklandığı ve değişik kültürlere özgü sosyo-kültürel etmenler.

Kesintili motivin nedeni; ilgi alanları etrafında verilen mücadele, zevk almama, beceri geliştiremememe, antrenörlerden hoşlanmama, sporsal etkinliğin çok zaman alması, yarışmanın baskısı nedeni ile sporu bırakma yada başka spor dalına yönelme olarak belirlenmiştir. Kesintili motivler üzerine yapılan betimsel çalışmalar katılımcının motivleri ile paralellik gösterir. Orlick tarafından yapılan yıpranmaya ilişkin ilk çalışmalar spor psikolojisinde ve genç sporcularda hiç de beklenmeyen bulgular olarak değerlendirilmiştir. Orlick, yaşları 7-18 arasında 60 Kanada'lı genç katılımcı ile yaptığı mülakatta bir sonraki yıl spora devam etmeyeceğini söyleyen

çocuklar, müsabakaya yönelik olarak hazırlanırken oynamaya vakit bulamadıklarını yada antrenörden hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir Orlick, aynı zamanda kesintili motivlerde yaş etmeninin de önemli olduğunu saptamıştır. On yaşın altındaki çocuklarda kesintinin nedeni büyük oranda oyuna zaman ayıramama ve başarılı yaşantının olmaması şeklinde bulunmuştur. On yaşın üstünde ise nedenlerin değişmeye başladığı ve göreve ilişkin sorumluluk ile çocuğun veya gencin ilgilerinin çalışmaların kesintiye uğramasındaki en önemli neden olduğunu saptamıştır (Bayar, 1997).

1.3.2.1.3.2. İçsel ve Dışsal Motivler

Pek çok kişi fiziksel etkinliğe ve spora eğlence, zevk alma, merak ve kişisel tatmin için katılırlar. Bunlar katılanlar için içsel motivlerdir. Bu motivler beceri gelişimini, sporun doğasında olan mücadeleciliği eğlenceyi, macerayı ve kişisel performans hedeflerindeki başarıyı getirir (Bayar, 1997).

İçsel motivasyon (intrinsic motivation) içerden etkiyi anlatır. Bu, büyük bir olasılıkla, bir konuya dönük kişisel ilgiden ve verdiği derin zevkten ileri gelir. İlgii kamçılama ve koruma sürecinde birbirini etkileyen iki etken ortaya konabilir. Birincisi, öğretmenin kendi konusuna karşı beslediği şevkin çocukta da görülmesidir. İkincisi ise, öğretmenin çocuğun günlük yaşamdaki geniş kapsamlı ilgilerini özel bir öğrenme durumuna kanallandırmesi ya da onları belli bir konu üzerinde odaklamasıdır. Aslında her öğretmenden, daha doğrusu eğitimciden böyle bir yaklaşım beklenmektedir.

Çocukların doğal ve toplumsal olaylara ilgi duydukları, birçoğunun çeşitli el becerilerine sahip oldukları, bir bölümünün de incelemeye ve araştırmaya eğilimli oldukları bilinmektedir. Çocuklarda içsel motivasyona yol açan bu tür ilgi ve eğilimleri olanları saptamak, tanımak, onları yönlendirmek ve desteklemek gerekmektedir (Dönmezer, 2003, s.184).

Kazanma, ödül alma vb. birer dışsal motivdir ve çocuk ile rekreatif etkinliğe katılanlar için büyük önem taşımazlar. Çocukların motivasyonu çok büyük oranda

işeldir. Çocuk sporu sevdiği, zevk aldığı için yapar. Zaten temelde aranan da budur (Bayar, 1997).

Dışsal motivasyon çevresel baskı ve istekleri dile getirir. Örneğin, çocuklar, bazen yüksek not almaları, okulda dereceye girmeleri, Anadolu ya da Fen Lisesi sınavlarını kazanmaları, üniversite giriş sınavlarında iyi bir puan elde etmeleri için ana-babalarından, öğretmenlerinden baskı görürler. Kendini baskı altında hisseden çocuklarda aşırı bir güdülenme görülür.

Dış kaynaklı bu tür motivler, çoğu zaman, çocukların psikolojik dünyalarında olumsuz sonuçlara yol açar. Özellikle ana-babadan gelen bu tür baskılar daha tehlikeli olur; çünkü çocukta derin bir ikilem oluşturur. Bu, sevilen ve saygı duyulan bir kimseyi memnun etme kaygısı ile bir şeyi kişisel olarak sevmeme arasındaki ikilemdir. Bu durumda çocuktan beklenen başarı düzeyi çok önemlidir. Çocuk kendisinden beklenen başarı düzeyine ulaşır ya da onu aşarsa kendini başarılı hisseder; ulaşamaz ya da aşamazsa, o zamanı kendini yalnız başarısız hissetmekle kalmaz, aynı zamanda, derin bir başaramama, becerememe duygusuna kapılır. Hatta onda yetersizlik ve güvensizlik duygularına da neden olabilir.

Özellikle ergenlik döneminde çocukların hayran olunan ve sayılan yetişkinliklerle aralarında özdeşim kurmaya eğilimli olmaları istenilen bir güdülenmedir. Ancak, özdeşim sevilen bir öğretmenin konusuna düşkünlüğü gibi, bu konudaki becerisi gibi genel niteliklerle yapıldığı zaman oluşmalıdır ve yararlı olur. Buna karşılık, öğretmeni gerçek bir seks simgesi olarak görmek ve onunla özdeşleşmek istenilen bir şey değildir (Dönmezer, 2003, s.184).

Alderman ve Wood'da Kanada'lı çocuk ve genç sporcularda içsel motivasyonu analiz ederek çocuklarda etkili olan motivleri saptamaya çalışmışlardır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular şu şekilde sırala maktadır; yakın ilişki, mükemmellik, stres, saldırganlık, güç, bağımsızlık (Bayar, 1997).

1.3.2.1.3.3. İçsel Motivasyon ve Dışsal Ödüller

Ödül beklentisi doğası gereği ilgi çekicidir. Ancak ilginin olduğu etkinlik sonrasında verilen ödül kullanışlı değildir. İlgilenilen, hoşlanılan etkinlik sonrasında verilen dışsal ödüllerin etkinlikteki içsel motivasyonu sarstığı belirtilmiştir. Orlick ve Moster dışsal ödüllerin çocukların içsel motivasyonunu azaltabileceğini ve bunun da katılımı etkileyebileceğini bulmuşlardır. Etkinlik ile ilgili olmayıp da bir kez o etkinliğe katılanlarda dışsal ödül, içsel motivasyonu artırırken, içsel olarak motive olmuş çocuklara verilecek dışsal ödülün içsel motivasyonu azaltacağı saptanmıştır. Bu bağlamda içsel olarak motive olan çocuğa verilecek dışsal ödül, onun içsel motivasyonunu dışsala çevirebileceği için tercih edilmez. Ancak dışsal ödüller belli bir performansta yeterliğin onanması amacı ile verildiği durumlarda içsel motivasyonda azalma olmaz, tersine artma olur ve yeterlik kavramı burada çok fazla önem kazanır (Bayar, 1997).

1.3.2.2. Sporda Çocuk ve Motivasyonu

Çocuk yüzyılımızda yoğun bir toplumsal ilgi odağı haline gelmiştir. Bilimde bu alandaki yerini alarak başta çocuk ölümlerinin azaltılması olmak üzere, sağlık, eğitim, davranış ve toplum bilim gibi disiplinler çerçevesinde insanoğlunun geleceğine yönelik katkılar sağlamaya başlamıştır. Spor ve çocuk konusu da bu dönemin özellikle son yarısında dikkat çekmeye başlamıştır. Fizyoloji, sağlık ve spor incelenmeye çalışılmaktadır. Çocuk sporlarının motivasyonel boyutu, özellikle de çocukların spora başlama ve ardından yarıda bırakma nedenleri tartışılan konular arasında yer almaktadır (Bayar, 1997).

Sosyal gelişme, kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı, duyarlık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe, başkalarıyla geçinmesi, onlar gibi davranmasıdır (Englih ve Englih, 1969). İnsan belli bu zamanda belli bir sosyal ve kültürel ortamda doğar ve sosyalleşme süreci içerisinde çevresine ve topluma uyum çabası gösterir. Bu çaba önce aile sonra okul daha sonra meslek ortamı içinde devam eder.

Gelişme, büyümeden farklı olarak bünye ve nitelikçe değişimleri içerir. İnsan gelişiminde olgunlaşma ve öğrenme iç içe oluşur. Gelişim bireyler arasında tempo farkı gösteren, çeşitli yönlerden dayanışma halinde oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu süreci iç ve dış faktörler etkiler (Başaran, 1992). Sosyal gelişim bireyin davranışlarına bakarak değerlendirilebilir. Gelişim söz konusu olduğuna göre belli bir ilerleme görülmesi gerekir. Bu ilerlemede değişimler süreç içerisinde kolaydan zora, basitten karmaşığa gider.

Sosyal gelişme genellikle safhalar, sıralar serisi olarak, olgunlaşma ve tecrübenin birleşmesine bağlı olan bir hareket olarak tanımlanır. En çok kabul edilen ve belgelenmiş sosyal gelişme teorileri aşağıdaki şekilde gösterilir (Coakley, 1993).

1) Gelişme aşamasındaki her safta özel mücadele yada gelişmeye bağlı görevler içerir.

2) Genç bir kişi bir diğer safhadaki görevlerine geçmeden önce ilk safhadaki gelişimle ilgili görevlerini tamamlamalıdır, diğer bir deyişle ilk etapta varolduğuna inanılan öğrenme, bir diğer aşamadaki öğrenme için ilk şarttır.

3) Tecrübeler gencin yaşına ve gelişmesine bağlı olarak bütün gelişmeye katkıda bulunur.

4) Sosyal gelişme gençlerin olgunlaşma kapasitelerinin üstündeki tecrübelerle karşılaşınca bozulur veya tecrübelerin tekrarı bir sonraki gelişme safhasının oluşumuna izin vermez.

5) Toplumsal gelişme sürecinde, her başarılı aşamanın başında, gençler özellikle isteklidirler ve önceki safhalarda bitirilmeden bırakılan gelişim ile ilgili görevleri telafi edebilirler, diğer bir deyişle, gelişmeyi yakalamak mümkündür.

Doğumdan itibaren gelişim ile ilgili en önemli deneyimler fiziksel kontrolün sağlanmasıdır. Nesnelere tutma-atma, emekleme, yürüme, koşma, zıplama, atlama vb. okul dönemi başladığında akranlarıyla ilişkiler ve otoriteyle başa çıkma gibi kişisel duygusal deneyimler yaşanır. 10 yaşından itibaren yakın arkadaşlıklar ve paylaşma önem kazanır. Bu anlamda fiziksel hareketler, oyun ve spor çalışmaları insanların hayatındaki gelişme sürecinde önemli rol oynarlar. Zaten çocuklar hareketleri öğrenmek

için çok isteklidirler ve bunları denedikçe sevinç duyarlar. Fiziksel kontrollerini sağladıkça da kendilerini başarılı bularak güven duyarlar. Oynamak ve becerilerini geliştirmek için dışarıdan sebeplere ihtiyaçları yoktur. Çünkü bunun için gereken motivasyon çocukta vardır. Bu yüzden çocuklara spor programları düzenlenirken fiziksel becerilerini öğrenebilecekleri uygun ortamlar yaratılmalı, kesinlikle üst düzeyde sportif performans için zorlanmamalıdır. Amaç başarısızlık duygusu yaşatmak değil başarı duygusu yaşatmak olmalıdır. Aksi takdirde sosyal gelişmeleri gecikebilir.

Organize edilmiş oyunlar, özellikle çok değerlidir, çünkü çocuklara, otoriteye karşı reaksiyon göstermeyi ve otoriteyle anlaşmayı öğrenmek için ve aynı zamanda yaşlılarıyla anlaşmayı öğrenmek için koşullar sağlar (Coakley, 1993). Bu yolla çocuk ve gençler kendisi ve başkaları arasındaki farklılıkları görür. Kendisinden daha iyi birilerinin bulunmasının kendi değerini ve başarısını azaltmayacağını öğrenir. Spor programları belirli kişiler tarafından organize edilip uygulanır. İşte çocuğun spor programlarından sağlayacağı yarar da bu kişilerin bilgilerine bağlıdır. 1950 ve 1980 yılları arasında Amerika Birleşik Devletlerinde çocuk ve gençlerin spora katılımlarının sosyal gelişmelerine etkisiyle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar özellikle rekabete dayalı yoğun antrenman ve yarışmaların sosyal gelişme üzerinde olumsuz etkiler yapabileceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle 12 yaşın altındaki çocuklar için düzenlenen spor programlarının amacı fiziksel harekete katılım ve sosyal ilişkiler geliştirme olmalıdır. Çünkü genellikle 12 yaşın altındaki çocuklar rekabetin ne demek olduğunu anlamak ve rekabete dayalı stratejileri kavramak için sosyal yeteneklere sahip değildirler. Öğretmenler, antrenörler ve anne-babalar çocukların spora katılımında bu gerçeklere uygun yaklaşımlar sergilemelidirler.

Çocukların spor programlarında ne aradıklarını bilmek çok önemlidir, çünkü çocuklar aradıklarını bulamadıklarında, onların motivasyonu gittikçe azalacaktır ve yetenek gelişmesi zarar görecektir. Çocukların spor deneyimlerinde ne aradıklarını keşfetmenin bir yolu, çocukların kendilerine sormaktır; diğer yolu ise çocukların kendi boş zaman faaliyetlerini nasıl düzenlediklerini izlemektir. Yapılan araştırmalar, çocukların spor yaptıklarında, ilgilendikleri 4 şey olduğunu ortaya çıkarmıştır (Coakley, 1983).

- 1) Hareket
- 2) Harekete kişisel katılım
- 3) Kendi becerilerine uyan mücadele ve sonuçlar
- 4) Arkadaşlıkların pekiştirilmesi için fırsatlar

Sonuç olarak sporun, çocukların beklentilerine yanıt verecek, rekabete dayanmayan ve neşeli programlar aracılığıyla gerçekleştirildiğinde sosyal gelişmeye olumlu etkileri bulunmaktadır. Çağdaş eğitimin bir parçası olarak spor programlarına gereken önem verilmeli ve yaygın şekilde uygulanabilmesi için gerekli olanaklar her çocuk için yaratılmalıdır.

Her sporcunun spordan zevk alabilmesi için basit ipuçları:

- 1) Alıştırmaların içeriğindeki çeşitlilik,
- 2) Uygu öncesinde ne yapılacağından sporcunun haberdar olma sı,
- 3) Olabildiğince az konuşup (antrenörler genellikle çok konuşmayı severler) kısa yorumlar yapılması. Çünkü dikkat yoğunlaşımının sadece bir yada iki nokta üzerinde olması sporcunun daha kolay konsantrasyonunu ve anlamasını sağlar.
- 4) Tüm sporcuların aktif hale getirilmesi (pek çok antrenör çok konuşur, analiz yapar, tartışır ama sporcuları bu arada sağda solda dolaşır. Bu ise sporcuların sıkılmasına neden olur).
- 5) Uygulamaların seri yapılması ve alıştırma aralarının kısa verilmesi.
- 6) Oyun oynanmasına zaman ayrılması (Her uygulama bölümünün en az yarısını oyuna ayrılmalıdır). Bu takım sporlarında daha fazla olmalıdır.
- 7) Sporcu ile iyi bir çalışma ilişkisi kurulması, onlara sorumluluklar verilmesi,
- 8) Eleştiri bireysel olarak yapılırken ödüllerin ve övgünün topluluk içinde yapılması,
- 9) Sporcu ile olan ilişkide onu dinlemeye ve anlamaya dikkat etmesi, konuşurken uygun bir dil kullanılması (iyi bir iletişim kurulmalıdır).

10) Unutulmamalıdır ki başarılı bir çalışma sporcu ile kurulacak olan iyi bir iletişimden geçer.

11) Olumlu ve iş birlikçi yaklaşım ile sporcuların gereksinimlerinin saptanması ve sporcuya motivasyonel katkılarda bulunulması.

12) Yine unutulmamalıdır ki etkili bir iletişim için sporcunun bütün özelliklerinin iyi tanınması gerekmektedir (Bayar, 1997).

1.3.2.3. Motivasyonu Etkileyen Etkenler

Motivasyonu etkileyen en önemli etkenler ödül ve cezadır, ödül ve cezanın amacı gelecekteki davranışları etkilemek ve istenilen yöne kanalize etmektir. Ödül istenilen bir davranışla hoş giden bir duyguyu birleştirerek davranışı iyi yönde etkilemeye çalışmaktır. Buna karşılık, ceza istenmeyen bir davranışı hoş olmayan bir duyguyla birleştirerek engellemeye çalışmaktır (Skinner, 1968).

Ödüllendirme sözel, davranışsal ve maddi ödül şeklinde olabilir. Örneğin, bir memurun maaşını arttırmak, sınıfını geçtiği takdirde çocuğa bisiklet almak vb. maddi; öğrenciye ve ailesine destek ve mutluluk veren güzel bir söz sözel; içten bir gülümseme, tatlı bir bakış ise davranışsal ödüllendirmelerdir.

Ödül uzun süreden beri okullarda bir destekleme aracı olarak kullanılmaktadır. Ancak, son zamanlarda, verimlilikleri tartışma konusu olmuştur. Bunun nedeni şöyle sıralanabilir:

- 1)Ödüllendirmeler daha çok küçük bir öğrenci grubunu ilgilendirmektedir.
- 2)Başarıyı yükseltebilmek için zaman zaman ödüllerin artırılması gerekmektedir.
- 3)Öğrenciler, zamanla öğrenmek için değil, ödül için çalışmaktadırlar.
- 4)Ödüller kaldırılınca öğrenme azalmaktadır (Kazancı, 1989).

Öğrenmenin sürekliliği ve verimliliği bakımından sözel ve davranışsal ödüllerin maddi ödüllere göre daha etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğrenilecek

konuların çocukların gereksinme, bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirilmesi yapay güdülendirmelere gereksinimi ortadan kaldırır. Bu nedenle, önemli olan farklı kişilik özelliklerine sahip olan ve değişik çevrelerden gelen öğrencileri ve güdülenme durumlarını iyice tanıyabilmektir.

Ceza, uygulanan kişiye acı verir ve genellikle okullarda yanlış kullanılmaktadır. Örneğin, dayak, çoğu zaman, bir ceza şekli olarak uygulanmaktadır. Oysa batı toplumlarında eyaletlerin çoğunda dayak kesinlikle yasaktır. Sözlü uyarılar sıkça kullanılır. Dayak eğitimde bir araç olarak kullanılmamalıdır. Cezanın mutlaka kullanılması gerekiyorsa, öğrenciye istenilen davranışı kazandırmak için sevdiği bir şeyi yapması yasaklanabilir; örneğin istediği bir eğlenceye katılmasına izin verilmez (Klausmeier ve Goodwin, 1975).

Öğretmenler, genelde, cezaya çok geç başvururlar. Ceza tembellik eden öğrenciye, iş bittikten sonra değil, hemen uygulanmalıdır. Çocuk çalışmaya başladıktan sonra da davranışın yerleşmesi için ödüllendirilmelidir. Bu durumda ödüllendirmenin iki önemli etkisi vardır. Birincisi, öğrenciyi çalışma yönünde güdülendirir. İkincisi, öğrencinin öğretmene duyduğu olumsuz duyguları azaltır. Sorumluluğunu unutan öğrenciye ne ödül ne de ceza verilmelidir. Sözlü bir uyarı, bu tür öğrencileri olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca, ufak tefek yaramazlıkları görmezlikten gelmek, bu davranışların kendiliğinden azalmasını sağlar.

Davranışçıların yapmış oldukları araştırmalarda, öğrenmede, övgü ve ödülün ceza ve azardan çok daha etkili olduğu belirlenmiştir. Ödülün sonuçlan, genellikle, önceden bilinebildiği halde, cezanın etkileri bilinmemektedir. Ceza ve azar otoritenin reddedilmesi, otorite kaynağı olan kişiden hoşlanmama ve kuşkulama gibi istenmeyen sonuçlara yol açabilmektedir. Ayrıca kültüre ve kültürel değerlerin empoze ettiği öğrenmeye karşı kin duygularını oluşturabilir. Estes, fareler üzerinde cezanın etkilerini incelemiş ve onun istenmeyen cevabı yok etmediğini, geçici olarak ortadan kaldırdığını ya da bastırdığını; aralıklı uygulanan cezanın sık sık uygulanan cezadan daha etkili olduğunu ortaya koymuştur (Dönmezer, 2003, s.184).

1.3.3. Çocuğun Spora Katılım Nedenleri

"Çocuklar niçin spor yapar ?" sorusuna cevap vermeye çalışmak, bu konu ile ilgili açıklamalara ulaşmamızı kolaylaştıracaktır. Genel olarak ele alındığında, yapılan çalışmalar çocukların;

- Yeni beceriler öğrenmek.
- Eğlenmek,
- Birlikteliği sağlamak,
- Heyecan duymak,
- Güç geliştirmek,
- Yarışmak, kazanmak için spora katıldıklarını ortaya koymaktadır.

Çocuklar yönünden bakıldığı zaman sıralanan bu başlıklara yetişkinler yönünden okul sporunun amaçlarına ve içeriğine şu konu başlıkları da eklenebilir:

- Sağlık yönünden kendilerini iyi hissetmelerini,
- Fiziksel, psikolojik aktivite gereksinimlerini karşılamak,
- Sosyalleşmelerine katkı sağlamak,
- Sporsal verimlerini arttırmak,
- Kazandıkları olumlu alışkanlıkları yaşamı süresince devam ettirme

bilinci ve alışkanlığını kazandırmaktır. (Muratlı, 2003, s.54-55)

1.3.3.1. Hareket İhtiyacı ve Rekabet

Çevreyle faal bir karşılıklı ilişki içerisinde çocuğun hareket ihtiyacı bebeklikten ergenlik çağına kadar gelişir ve kuvvetlenir. Doğal olgunlaşma süreçleri, taklit etme, merak ve oyun davranışları, başarılı olma çabası ve sosyal uyum gösterilmesiyle bir uyum içerisinde. Harekette bulunma ihtiyacı ve çevreyle ilişkili olarak hareketin fonksiyonu açısından denemek ve onu iyileştirmek, çocuğun temel güdülerinden birisini oluşturur ve sporda ideal uygulanma alanı bulur.

Çocuğun harekete geçme eğilimi, ona sunulan hareketin kalitesine bağlıdır. Hareketsizlik, hareketlerin kısıtlanması, hareket ihtimallerinin azlığı sonucunda performansta düşme ve öğrenme zorlukları gözükür. Bunlar aynı, aşırı uyarılma ve saldırganlık gibi kontrolsüz davranışa yol açan performans düşüklüğü ve hatalı davranışların da sebebi olan hareket fazlalığı gibi zararlıdır. Spor dersleri ve faaliyetleri çocuğun bedenî özellikleri ve halihazırdaki hareket ihtiyacıyla bir dengede olmalıdır. Aşırı harekete geçirilme tehlikesine, denge eğitimi gibi dikkati yoğunlaştırma çalışmaları ve kendisine yönelik beklentilerin azaltılması yoluyla karşı konabilir. Hareket tembelliği gösteren ve güduları az olan çocuklar cazip görevlere ve hareketlendirici özelliği yüksek olan gruplara katılmaya ihtiyaç duyar.

Çocuklardaki hareket zorlamasının özel bir ifade şekli de rekabettir. Psikolojik bir güdü olan rekabet, çocuğun kendisini başkalarıyla karşılaştırma, kendi yeteneklerini değerlendirme ihtiyacından doğar. Rekabet ayrıca, verilen durumların üstesinden gelebilme merakı olarak da ortaya çıkar. Böylece çocuk, kendisini daha iyi tanıma ve benlik tasavvuru geliştirme yolunda bir adım daha atacaktır Çocuklar arasındaki rekabet, güdü fonksiyonuyla ilgili olarak organize bir müsabakaya veya müsabaka şartlarına gerek göstermez.

Örnek: Sekiz yaşındaki öğrencilerden oluşan bir grup spor salonunun bir kenarında dururken, diğer kenardan onlara doğru bir top yuvarlanır. Topun görünmesiyle birlikte, kim önce ona ulaşacak diye, öğrenciler birçoğu kendiliğinden topa doğru koşmaya başlar.

Bir güdü elemanı olarak rekabet sadece, performansların nicelik yönünden karşılaştırılması amacıyla kullanılmamalıdır. Daha süratli olmak, daha yükseğe sıçramak ve rakibini yenmek daima yenilene de gerek gösterir. Bu sebeple rekabet, faaliyetlerin kalitesinin karşılaştırılmasına yönelik olarak teşvik edilmelidir (İkizler, 2000).

1.3.3.2. Kendini Gerçekleştirme

Maslova (1977,s. 89) göre kendini gerçekleştirme, "kişinin kendisiyle ilgili düşünce ve beklentilerini yerine getirme, yani imkânları içerisinde olanı gündeme getirmesiyle ilgilidir. Bu eğilim aynı zamanda "yetenekleri ölçüsünde kişi ne yapabilecekse, bunun en fazlasını yapmalıdır" beklentisi şeklinde de ifade edilebilir.

Meslek hayatı bireysel yetenekleri geliştirme ve şahsî istekleri gerçekleştirme imkânını çok nadir olarak sağlar. Günlük hayattan arındırılmış gerçekliği içerisinde spor, özellikle de oyunun gerçeklerden uzak karakteri sayesinde, insana meslek hayatının eksikliklerini telâfi imkânını verir.

Kendi kişiliklerini geliştirmek için gençler, sporda serbest bir hareket bulmayı ümit eder. Antrenörün hoşgörüsüzlük ve otoriter baskısı, korku ve ket vurmaları olumsuz eleştiri ve okul şampiyonası bu ümit ve beklentiye karşı gelebilir. Meslekî yeterliliği sayesinde karşısındakinin duygu ve düşüncelerini hissetme yeteneği, bir örnek ve otorite olarak gösterdiği doğruluk ve dürüstlük, gencin bir yandan hürriyet, diğer yandan yönlendirilme şekli çelişki dolu gayretine uygun bir cevap verebilmek için antrenör veya beden eğitimi öğretmenin sahip olduğu bir araçtır (İkizler, 2000, s.100).

1.3.3.3. Sosyal İhtiyaçlar

Birçok insan grup içerisinde kendisini daha emniyetli ve huzurlu hisseder. Grup, insanın tek başına üstesinden gelemeyeceği hedeflere ulaşabilmek için sorumluluklar dağıtır, fırsatlar yaratır veya insan daha sağlam kendine güven ve böylece kişilik gelişimine yardımcı olacak geri bildirim ve onaylamalar edinir.

Sportaki ihtiyaçlar hem yönlendiren hem de öğrenci ve sporcular açısından farklılıklar arzeder. Yönlendiren kişi, himayesi altındakilerin davranışı üzerindeki kendi sosyal öneminin farkında olmalıdır. Ayrıca, kendi değer sistemini gözden geçirmeli ve bazen de takdir edilme ve onaylanma ihtiyacını sporcunun istek ve ihtiyaçlarının

arkasına koymalıdır. Başarı ve başarısızlık konusunda yönlendiren kişi bir önder, uzman, ilgi kurulan ve örnek alınandır.

Sporla önemli yer tutan ihtiyaçların başlıcaları şunlardır:

1. İlişki kurma ve sosyal olma
2. Başkalarının duygularını paylaşma
3. Yardım etme ve destekleme
4. Sosyal takdir
5. Aşağılanmadan kaçınma
6. Birlikte eylemde bulunma ve hareket etme (İkizler, 2000, s. 91-93)

Çocuk ve genç için sosyal kabul çok önemlidir. Bu nedenle, birlikte duyan, birlikte davranan yaklaşık aynı yaşlardaki kişilerden oluşan arkadaş gruplarına girerler. Arkadaş grupları çocuk üzerinde büyük etkisi olan referans gruplarıdır. Bunlar niteliklerine göre olumlu ya da olumsuz etkileyici niteliği olan çevrelerdir. Örneğin, suça meyilli çocuk çeteleri, olumsuz etkileyici niteliği olan gruplardır. Spor grupları ise olumlu etkileyici gruplardır. Çocuk böyle gruplarda enerjisini yaratıcı ve uyumlu bir şekilde kullanır (Öztürk, 1998).

1.3.3.4. Psikolojik Beklentiler

Fiziksel hareketler, oyun ve spor çalışmaları insan hayatındaki gelişme sürecine önemli katkıda bulunur. Çocuk fiziksel kontrollerini sağladıkça, kendisini başarılı bularak güven duygusu gelişir. Zaten çocuklar hareketleri öğrenmek için çok isteklidirler ve bunları denedikçe sevinç duyarlar (Öztürk, 1998).

Her şeyden önce, düzenli olarak yapılan spor, psikolojik olarak bir takım değişikliklere yol açmaktadır. Ruhsal sağlığın parametreleri arasında sayılan duygu durumu, kaygı, depresyon ve benlik algısına yardımcı olmaktadır (İkizler, 2000). Sportif etkinliklere katılan çocuklar, hareket aracılığı ile duygularını ifade etme imkânı bulacaklardır. Saldırganlık, öfke, kıskançlık vb. gibi duygularında boşalma sağlar ve bunları kontrol etmesini öğrenir (Erkal ve Ark., 1998, s.120-123).

Başarılı olma ihtiyacı, önemli motivelerindendir ve doyurulması gerekir. Oyun ortamında uygun koşullar yaratılarak çocukların başarıya ulaşmaları sağlanabilir. Böylece çocuğun kendine olan güveni artar (Erkal ve Ark., 1998, s.120-123). Çocuğun motor becerilerinin gelişmesiyle ilgili tecrübeleri, onun benlik tasarımı yanında kişiliğinin de şekillenmesinde rol oynar. Sık yaşanan olumsuz tecrübeler kişilik gelişimine ket vurur ve özgüveni zedelenir. Kendisine yeteri kadar güvenmemesi nedeniyle çocuğun bir takım hareketleri yapmaktan kaçınması hareket gelişmesinde ilerlemesini engelleyecek ve bu da kendisine yönelik güvensizliğini ve kaygılarını artıracaktır. Hareket gelişiminin, psikolojik gelişimin hem etkeni hem de sonucu olduğunu söyleyebiliriz (İkizler, 2000).

1.3.3.5. Zihinsel Beklentiler

Sporda becerilerin kazanılması otomatik değildir, öğrenilir. Bu nedenle bireyin öğrenmesini sağlayan zihinsel malzemeye gereksinimi vardır. Becerilerin öğrenilmesi öncelikle beyin ile kaslar arasında bir koordinasyon kurulmasının düşünülmesini, bunun yanı sıra zihinsel uyanıklılık, hazırlık ve çabayı da gerektirir. Becerinin öğrenilmesi yalnız o beceriye ilişkin düşünmeyi değil, buna bağlı olarak kurallar, teknikler, yöntemler ve terimlerin de öğrenilmesini içerir (Aracı, 2001, s.26-32).

Sportif etkinlik içerisinde çocuk sürekli olarak oyunun kurallarını, rakip oyuncuların durumlarını ve kendi yeteneklerini mukayese etme durumundadır. Bu yapmış olduğu kıyaslama sonucu, kendi yeteneklerini de göz önünde bulundurarak, kuralların izin verdiği ölçüde kendine veya grubuna avantaj sağlamaya çalışır, yani taktik geliştirir. Çocuğun oyunda girmiş olduğu bu zihinsel çalışma doğru olarak; algılama, yorumlama, değerlendirme ve karar verme gibi zihinsel yeteneklerinin gelişmesini sağlar (Hazar, 2000, s.12-17).

Spor etkinlikleri aracılığıyla birey sağlık ilkelerini ve hareketin yaşamdaki önemini kavrar. Bu gerçeklere ilişkin bilgi birikimi ile etkinlikler yeni bir anlam kazanacak bu da her bir bireyin daha sağlıklı ve amaçlı yaşam sürdürmesine yardımcı

olacaktır(Aracı, 2001, s.26-32).

1.3.3.6. Sağlık Beklentisi

Düzenli spor faaliyetleri sonunda sağlığımızda ne gibi değişikliklerin olduğunu açıklayabilmek için, öncelikle sağlık kavramının tanımının yapılması gerekir. Çağdaş yaklaşıma göre sağlık, insanın fiziksel, psikolojik ve sosyal iyilik halidir (İkizler, 2000).

Yaşadığımız bu çağda şehirleşme hızla artmış ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak toplumlarda endüstrileşme ve çarpık yapılaşmanın getirdiği sosyo-ekonomik, kültürel problemlerle birlikte psikolojik gerginliğe sebep olan faktörlerde (gürültü, yoğun trafik vs.) ortaya çıkmıştır (Zorba, 2001, s.2). İnsanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte stresler, solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları, özellikle gelişmiş ülkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan faktörlerdir. Spor, insanın karşısına dikilen bu tehlikelere karşı dinamik ve stresten uzak tutan bir ortam yaratarak sağlıklı yaşam biçimiyle koruyucu tıbbi yardımcı olmaktadır (Öztürk, 1998).

Çocuklar bugün yirmi yıl öncesi çocuklarına nazaran daha hareketsiz, daha kilolu ve daha yağlı oldukları acı bir gerçektir (Kalis, 1998). Şişmanlık özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Şişmanlığı oluşturan nedenler arasında kalıtsal, çevresel faktörler, beslenme alışkanlığı ve hareketsiz yaşam sayılabilir. Ancak şişmanlığın önlenmesinde en önemli değişken beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmaktır (Aracı, 2001).

Aktivite içerisine özellikle mücadele gerektiren oyunlarda, çocuklar sürekli olarak koşmak, zıplamak, çekmek, itmek kısaca vücut özellikleriyle mücadele etmek zorundadırlar. Çocuğun içerisine girmiş olduğu hareketlilik öncelikle solunum, dolaşım ve sindirim sistemini olumlu etkilemektedir, ayrıca iç salgı bezlerinden daha fazla salgılama yapılmasına katkıda bulunarak gelişini hızlandırmaktadır. Her şeyden önce, beslenme yoluyla aldığı kaloriyi hareketle tükettiği için iştahının açılmasına, dolayısıyla sağlıklı beslenmesine yardımcı olmaktadır (Hazar, 2000).

Çocuklar değerlendirilirken bir yetişkin olarak ele alınmamalı, onların dünyasının yetişkin dünyasının dışında olduğu unutulmamalıdır. Çocuk tüm insanlarda olan bir kısım biyolojik mirasla donatılır. Bu miras ilgilenip, keşfederek, test ederek ve güçlerini denetleyerek kendi yeterliliğini geliştirmeye çalışır (Orlick ve Moster, 1978, s.27-39). Çocuklar bunu etkinliğin tatlı hissinden dolayı yaparlar ve böyle bir içsel davranışın ne sosyal ödüllere ne de başkaları tarafından onaya gereksinimi vardır. Yeteneklerin ortaya çıkartılması ve kazanılması çocukların kendi dünyalarını idare etmelerine olanak sağlar. Kişisel kontrole sahip olma ve yeterlik duygularının sonuçları çocukların yalnız normal işlevlerini sürdürebilmesi için değil, ayrıca gelecekteki psikolojik sağlıkları içinde önemlidir. Genellikle spor onların kendi etkinliklerine sahiplenme fırsatları ile doludur. Küçük elit sporcular zorlukların ve meydan okumaların üstesinden gelme çabalarıyla birlikte kişisel yeterlik ve kontrol duygularını kısaca içsel motivasyonlarını geliştirirler. Çoğu spor etkinlikleri çocuklar için birer içsel motive edicidir ve hiçbir yetişkin müdahalesine, dış ödül yapılarına ve basın-yayın kuruluşlarına gereksinim duymazlar.

Birçok yetişkin gençlik sporlarıyla yarışma ruhunu aşılamanın önemine inandığı için çocuğunu bu sağlığa yararlı etkinliklere katılmaya zorlar. Oysa onlar yeterlik, dürtü ve gereksinimlerini karşılamak için ve 10–11 yaşlarına değin yarışmalı oyunlara artan ilgileri nedeni ile gençlik sporları tarafından motive edilirler. Ancak bu motivasyonel eğilimler müdahaleci ebeveynler, antrenörler ve diğerleri tarafından engellenebilirler (Bayar, 1997).

Şu ana değin yapılan araştırmalarda çocuk sporlarının yapısında aşırı derecede yarışmacılığın bulunmadığı ve yarışmacı takım sporlarında kaybetmenin çocuklar için aşırı endişe yaratıcı ve stres dolu olmadığı, katılımcıların kazanmak için motive edilmedikleri, oyun sonucunun ve etkisinin kendiliğinden olmasının çocuk sporlarının çekiciliğinin gücünü oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Bu gençlik sporlarında her şeyin iyi olduğu anlamına gelmez. Burada bir önemli sorun yetişkinlerin müdahalesi ve çocuklardaki bu içsel motive edici faktörlerin çocukların işi ve yetişkinlerin eğlencesi şekline gelmesidir (Bayar, 1997).

1.3.3.7. Serbest Zaman Değerlendirme Beklentileri

Serbest zamanı değerli olarak kullanılması ailede baslar. Bir ailenin, bireylerine öğretimde bulunacağı serbest zaman değerlendirme faaliyetleri, genellikle o ailenin ekonomik düzeyine bağlıdır. Bizim ülkemizde genellikle bu faaliyetlere katılmada anne ve baba, çocuğun isteğinden çok önce kendi isteklerini kabul ettirme biçimiyle etkili olmaktadır (Kılıçgil, 1998).

Eğlenme ve dinlendirme işlevinin yanı sıra eğitim işlevini de üstlenen etkili serbest zaman yönlendirilmesi, çocukların toplumsallaşma ve kişilik gelişimi sağlama açısından büyük önem taşımaktadır (Kılbas, 2001, s.69).

Spora başlama yaşının üç yaşına kadar inebileceğini göz önüne aldığımızda serbest zaman faaliyetlerinin değişik yaş grupların su özelliklerini karşılamaktadır.

4–6 yaş: En önemli gereksinimleri arkadaşlık olup, kavramaya heveslidirler. Dikkat süreleri kısa olup, toplum ilişkileri bu döneme baslar.

6–9 yaş: Bu yaş grubu iddiacı, sabırsız ve tez canlıdır. Düşünmeden hareket ederler ve yerinde duramaz. Çok meraklı ve gürültücüdür.

9–12 yaş: Toplu halde yaşama ruhu başlamıştır. Kendi yaş gruplarını önemserler. Bağımsızlık gelişirken, kendi seçimini kendi yapmak ister. Üst ekstremiceler zayıf ve kuvvetsizdir. Yüksek organizeli etkinlikler ilgilerini geliştirir.

12–15 yaş: Ergenlik çağı olan bu dönemde gelişme çabuk görülür. Posterleri zayıftır ve beceriksizdirler. Başkalarına karşı hassastırlar. Çevresindekilerden anlayış arzusu içinde olup öfkelerini nadiren baskı altında tutarlar.

1.4. ÇOCUKLARIN SPORA KATILIMI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ

ÇALIŞMALAR

Çocukların spora katılımı ile ilgili yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu çocukların spora katılımını etkileyen faktörler üzerine odaklanmaktadır. Bu faktörler içinde en göze çarpanı aile olmuştur. Spora katılım ile ilgili yapılmış araştırma sonuçları şunlardır:

1. Sallis ve arkadaşları (Akt. Kılıçgil, 1998) dokuz yaş çocuklarının fiziksel aktivitelerinde ailelerin davranışlarının yeri adlı çalışmalarında, ailelerin çocuklarını bizzat kendilerinin bir spor merkezine götürmelerine yardımcı olmaları gerektiğini, çünkü, çocuğun spora yönelmede bu durumun daha önemli olduğunu bulmuşlardır. Ailenin geçmişinde spor yapmasının, spora yönelmede söz ile teşvikten daha etkili olduğu görülmüştür. Ailenin çocuk ile oynaması, spor yapması spora yönelmede etkili bulunmuştur. Bireyin spor yapmasında çevresel faktörler önemlidir. Aile bireylerinin çocuğun spora yönelmesinde çok büyük etkileri vardır. Değişik araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlara göre, aile bireylerinin spora katılmasının, çocuğun ana okulundan gençlik çağına kadar spora yöneliminde önemli etkisi vardır. Yine bu araştırma sonuçlarına göre aile bireyleri spora yönelmede model teşkil etmektedirler. Çalışan ailelerin çocuklarına az zaman ayırmaları, çocuklarının spora yönelmelerini engellemektedir.

2. Spreitzer ve Synder (1976, s.238-245), ailenin ilgisi ve cesaretlendirmesinin spora yönelmede etkili olduğunu bulmuşlardır. Fakat bu unsurlar önemli görünmesine rağmen bazen yetersiz kalmaktadırlar, bunların yanında psikolojik ve fiziksel faktörler de önemli olmaktadır.

3. Spreitzer ve Synder (1973, s. 249-255), başka bir çalışmalarında ailelerin değişik spor dallarına ilgilerinin, özellikle babanın, hem kız hem erkek çocukların sporun içinde olmalarıyla pozitif korelasyonu olduğunu bulmuşlardır. Yani spor yapan ailelerin çocuklarının spora yönelmeleri daha kolay olmaktadır.

4. Watkins ve Regmi'nin (1939, s.557-658) 196 erkek 202 kız, toplam 398 Nepal'li 11 - 14 yaş (ortaokul) arası çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada çocukların spora yönelmelerinin sadece cinsiyetle ilişkili değil, ailelerin eğitim düzeyiyle de ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Önceleri zengin ve boş zaman olanların yaptığı sporun daha sonraları genelleştiği, eğitim düzeyi yüksek ailelerden gelen çocukların spora yönelmelerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu araştırmadan çıkan sonuç, erkek çocukların spor konusun da daha aktif ve eğitilmiş ailelerin spora yöneltmede önemli olduğudur.

5. McElroy ve Kinkendal 'ın bilgileri ayrıca kişilerin yaptıkları sporlara karşı yönelimlerinin ana babalarının psikolojik desteğinden önemli derecede etkilendiğini ortaya çıkartmıştır. Özellikle kazanma yöneliminin, çocukların ailelerinin kendi yaptıkları sporda çocuklarını başarılı görmek istediklerini belirten erkek katılımcılar, ailelerinin çocuğun yaptığı spordaki başarısına önem vermediğini belirtmişlerdir. Fakat bayan katılımcılarda bu tür bir farklılık gözlenmemiştir. Ayrıca erkeklerin kişisel performans yöneliminin, ailelerinin sporsal yeteneklerine verdiği yüksek değerle birlikte arttığı bulunmuştur. Benzer bir şekilde katılım yöneliminin ailelerin, çocuklarının sporsal yeteneklerine verdikleri düşük değerle birlikte arttığı saptanmıştır. Bu bulgular ailelerin çocuklarının gençlik sporlarına katılımındaki sosyal etkileri ışığında şaşırtıcı değildir. Bunlar sporun sosyalleşmesi işleminde ailelerin önemini vurgulamakta ve çocukların spora karşı davranışsal yöneliminin ailelerin psikik desteğinden etkilenmekte olduğunu göstermektedir.

6. Aynı zamanda, ailelerin psikik desteği önemli gibi görünmesine karşın, kesin bir dille anlatılmaya çalışıldığı gibi gerçekte etkinin büyüklüğü önemlidir. Atletik başarının aileleri için önemli olmadığını belirten erkek katılımcıların % 9.4'ü oynanan oyunlarda kazanma yöneliminin en önemli şey olduğunu belirtirken, atletik başarının ailesi için önemli olduğunu belirtenlerde ise bu rakam sadece % 15'e ulaşmaktadır. Bunları göz önüne aldığımızda, ailelerin psikik desteğinin gençlik sporları katılımcılarının kazanma yönelimlerini arttırmasına karşın bu etki asla köklü ya da dramatik değildir. Çoğu çocuklar (erkek ve kızların % 46'sı) ailelerin onların sporsal başarısına çok önem vermesine karşın sporda esas yönelim olarak kazanma yerine

kişisel performansı seçmesinin vurgulanmasının daha önemli olduğunu belirtmektedirler. Bu çoğu çocuğun gençlik sporları tarafından içsel olarak motive edildiğini göstermektedir. Bu sonuçla tutarlı olarak Watson (Iso-Ahola ve Hatfield, 1986) oyunun çekiciliğinin etkisinin, herhangi bir yetişkin tarafından verilen dış ödüllerden daha kuvvetli olduğunu göstermiştir.

7. Şirin, Yetim, Mülazımoğlu, Ayan ve Erdoğan (2006), 12-14 yaş kız futbolcuların sosyo-ekonomik düzeylerinin futbola başlamasına etkilerini değerlendirdikleri çalışmalarında, sosyo-ekonomik düzeyin spora başlamada önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuşlardır.

8. Onay Özkaya ve Güzel (2006) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilere spora katılma kararlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulduğunda, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, sosyalleşme, sağlık, eğlence, kendini geliştirme, aile üyelerinin isteği, özgürlük, mücadeleci olmayı sevme, beğenilme, boş vakitleri değerlendirme, kilo sorunu, para ve ünlü olma isteği şeklinde yanıtlara ulaşıldığını belirtmişlerdir.

9. Öpözlü, Özdilek, Kalkavan ve Demirel (2006)'in sağlık bilincinin sportif etkinliklere katılım düzeyine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, bireylerin büyük oranda sağlığını korumak için serbest zaman etkinliğini tercih ettiklerini belirlenmişlerdir.

10. Spora katılım ve yapılan spor dalının sürdürülmesi, yeni bir şey öğrenme isteği, başarıma arzusu, yaptığı işten haz alma, bir grubun üyesi olma isteği vb. gibi içsel nedenlerden dolayı olabileceği gibi, kupa, övgü alma, statü kazanma vb. gibi dışsal nedenlerden dolayı da olabilmektedir. Genelde hiçbir çocuk spora başlarken para kazanmayı, bir başka deyişle dışsal ödülleri düşünmez, daha çok arkadaşları ile birlikte olmayı, onlarla ortak iş yapmayı ve akranları ile oynamayı düşünür. Dolayısıyla fiziksel aktiviteye katılmaya karar veren bireylerin asıl katılma nedenleri haz ve memnuniyettir (Toros, Z., 2001).

11. Çağlar, Aşçı ve Deliceoğlu (2005), algılanan yetenek düzeylerine göre genç futbol oyuncularının katılım motivasyonlarını araştırdıkları çalışmalarında, kendini üst düzeyde yetenekli olarak algılayan sporcular, kendini düşük yetenekli olarak algılayan sporculara göre daha çok başarı/statü için spora katıldıklarını belirlenmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Yöntem

Bu bölümde araştırma grubu, veri toplama teknikleri, araştırma tekniği ve uygulanan istatistik yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

2.2. Çalışma Evreni

Çalışmanın evrenini Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında okuyan yaşları 9 ile 14 arasında değişen öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma örneklemini ise 2005-2006 eğitim öğretim yılında Kütahya ilinde rasgele yöntemle seçilmiş toplam 597 sporcu oluşturmaktadır.

2.2.1. Araştırma Grubu

Araştırmaya Kütahya ilindeki ilköğretim okullarından küme raslantı yöntemiyle seçilen sporcular katılmıştır. Atletizm, bisiklet, cimmastik, güreş, hentbol, judo, karate, masa tenisi, okçuluk, teakwando, yüzme, badminton, voleybol, basketbol, futbol branşları ile uğraşan 238'i kız (yaşları (12.22 ± 1.58)) ve 359'u erkek (yaşları (12.11 ± 1.74)) olmak üzere toplam 597 sporcu (yaşları (12.15 ± 1.68)) çalışmamızın örneklemini oluşturmaktadır. Ölçek, 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde takımlar arasından seçilmiş sporculara uygulanmıştır.

2.3. Araştırma Tekniği

Araştırmanın yürütülmesinde birincil kaynak araştırmaları arasında yer alan anket yöntemi kullanılmıştır (Kurtuluş, 1989, s.32). Anket yöntemi ekonomik olusu, uygulanabilirliği, dağınık ve büyük kitlelerden kısa zamanda bilgi imkanı sağlaması nedeniyle bu çalışmada araştırma yöntemi olarak tercih edilmiştir. Mart-Nisan-Mayıs-Haziran 2006 tarihlerinde anket yöntemi uygulanarak derlenen veriler daha sonra SPSS programı kullanılarak incelenmiştir.

Araştırmalar genelde yaptıkları çalışmayla ilgili uygun testler bulunmadığı için çalışma yaptıkları alanlarla ilgili yeni ölçüm teknikleri geliştirmektedirler (Kalkavan, 2001, s.10). Bu araştırma da , araştırma verilerinin elde edilmesinde, Gill, Gross, ve Huddleston (1983, s.1-14)'nın genç bireylerin spora katılma sebeplerini belirlemek amacı ile geliştirdikleri ve 9-17 yaşları arasındaki Türk öğrencileri için Oyar; Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2000; 2001, s.21-32) tarafından uyarlaması yapılan “Katılım Motivasyonu Envanteri (Participation Motivation Questionnaire)” kullanılmıştır.

Katılım Motivasyonu Envanteri (PMQ), bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 maddeden ve 8 alt ölçekten oluşmaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda madde 30'un belli bir faktör yükü almadığı belirlenmiştir.Bu nedenden dolayı madde 30 ölçekten çıkarılmış,tüm değerlendirmeler 29 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir.Bu altölçekler, Beceri Geliştirme (3 madde), Takım Üyeliği/Ruhu (4 madde), Eğlence (4 madde), Arkadaşlık (3 madde), Başarı/Statü (5 madde), Enerji Harcama/Fiziksel Uygunluk (5 madde), Hareket/Aktif olma (2 madde) ve Yarışma (3 madde)'dir.

Bireylerin spora katılım nedenleri “Çok Önemli (1)”, “Az Önemli (2)”, ve “Hiç Önemli Değil (3)” şeklinde 3'lü değerlendirme basamağına göre değerlendirilmektedir. Dolayısıyla alt ölçekten alınan puan arttıkça, bu faktörün öneminin birey için azaldığı düşünülür. Ortalama puan azaldıkça bu faktörün birey için önemi artmaktadır.

PMQ' nun Gill ve ark (1983) tarafından belirtilen iç tutarlılık katsayısı .76 (Başarı/statü) ile .30 (Arkadaşlık) arasındadır. 9-17 yaşları arasındaki Türk öğrencileri için Oyar; Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu tarafından 97 öğrenci ile geçerlik ve güvenilirliği yapılan envanterin iç tutarlık değerleri ise 0.61 ile 0.78 arasında olduğu belirtilmiştir (Ek 3). Bu çalışmada da Katılım Motivasyonu Envanterine ait alt ölçeklere ilişkin güvenilirlik testi yapılmış ve elde edilen bulgular Ek 6'da sunulmuştur.

Araştırmada kullanılan envanterdeki 8 alt ölçek, cinsiyet, spor dalı ve yaşa göre incelenmiştir. İlk olarak alt ölçek puanları elde edilmiş (Ek. 5), daha sonra grup ortalama puanına ulaşılmıştır. Tüm değerlendirmeler grup ortalamalarına göre yapılmıştır.

2.4. Genel Protokol

Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda sportif başarıları olan ilköğretim okulları tespit edilmiştir. Anketlerin doldurulmasıyla ilgili gerekli tüm bilgiler öğrencilere anlatılmıştır. Ayrıca anketlerin doldurulması sırasında öğrencilerin gözetim altında tutulmaları sağlanmıştır. Anket formlarının doldurulması işlemi toplam 4 ayda tamamlanmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve İstatistiksel İşlemler

Çalışmada ilk olarak Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında yer alan spor ile ilgilenen öğrencilerin değişkenlere ait önce betimsel istatistiklerine bakılmış, daha sonra bayan ve erkek sporcuların ile bireysel ve takım sporu ile uğraşan sporcuların Katılım Motivasyonu Envanteri' ne ait alt ölçeklerden aldıkları puanların ortalamaları arasında farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amacı ile verilere bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Cinsiyet ve spor dalı göz önünde bulundurularak yaş ile Katılım Motivasyonu Envanteri alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler SPSS (versiyon 12) paket programında değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ANKETÖRLERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, çalışmaya katılan kız ve erkek sporcuların cinsiyet, yaş ve spor dallarına göre genel bilgileri incelenmiştir. Cinsiyet, yaş ve spor dalına ilişkin frekanslar, yüzdeler, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların cinsiyete göre dağılımı

CİNSİYET	n	%
Kız	238	39.9
Erkek	359	60.1
TOPLAM	597	100

Tablo 2’de araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, araştırma grubunun % 60.1’ini erkek sporcuların, % 39.9’unu kız sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların yaşa göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

		n	\bar{X}	Ss
AŞ	Kız	238	12.22	1.58
	Erkek	359	12.11	1.74

	TOPLAM	597	12.15	1.68
--	--------	-----	-------	------

Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların yaşa göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te verilmiştir. Kız sporcuların 12.22 yaş ortalamasına, erkek sporcuların 12.11 yaş ortalamasına sahip olduğu ve genel yaş ortalamasının 12.15 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan sporcuların spor dallarına göre dağılımı

SPOR DALLARI	n	%
Atletizm	53	8.9
Badminton	9	1.5
Basketbol	99	16.6
Bisiklet	2	0.3
Jimnastik	2	0.4
Futbol	193	32.3
Güreş	3	0.5
Hentbol	51	8.5
Judo	2	0.3
Karate	2	0.3
Masa ten	5	0.8
Okçuluk	1	0.2
Teakwando	6	1.0
Tenis	1	0.2
Voleybol	158	26.5
Yüzme	10	1.7

TOPLAM	597	100
--------	-----	-----

Tablo 4'te araştırmaya katılan sporcuların spor dallarına göre dağılımları verilmiştir. Buna göre, futbol (n=193) ve voleybol (n=158) spor dallarından katılan sporcuların sayılarının araştırma grubunun % 58.8'ini oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan sporcuların bireysel spor ve takım sporu dallarına göre dağılımları

SPOR DALLARI	n	%
Bireysel Spor	96	16.1
Takım Sporlu	501	83.9
TOPLAM	597	100

Araştırmaya katılan sporcuların bireysel spor ve takım sporu dallarına göre dağılımları Tablo 5'te verilmiştir. Buna göre, araştırma grubunun %16.1'ini bireysel sporlarla uğraşan sporcuların, %83.9'unu takım sporları ile uğraşan sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

3.2. CİNSİYET, SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?

3.2.1. Cinsiyete Göre Spora Katılım Nedenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların Beceri gelişimi, Takım üyeliği/ruhu, Yarışmak, Fiziksel uygunluk/enerji harcama, Hareket/aktif olma, Arkadaşlık, Eğlence ve Başarı/statü alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri verilmiştir.

3.2.1.1. Araştırmaya Katılan Kız ve Erkek Sporcuların Alt Ölçeklerden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 6. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

ALT ÖLÇEK	Kız		Erkek	
	n	Ss	N	Ss
Beceri gelişimi	1.06	0.17	1.09	0.21
Takım üyeliği/ruhu	1.19	0.32	1.17	0.29
Yarışmak	1.47	0.45	1.32	0.36
Fiziksel uygunluk/enerji	1.37	0.30	1.38	0.31

harcama				
Hareket/aktif olma	1.19	0.34	1.25	0.39
Arkadaşlık	1.34	0.39	1.40	0.43
Eğlence	1.45	0.39	1.45	0.39
Başarı/statü	1.35	0.33	1.33	0.33

Araştırmaya katılan kız öğrencilerin alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 6), en yüksek ortalamanın ‘Yarışmak’ boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, kız öğrenciler için diğer alt ölçeklere göre yarışmak boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, tüm altölçekler ortalamasının altında bir değere sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 6), en yüksek ortalamanın ‘Eğlence’ boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, erkek öğrenciler için diğer alt ölçeklere göre eğlence boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, tüm altölçekler ortalamasının altında bir değere sahip olduğu görülmektedir.

3.2.2. Cinsiyete Göre Spora Katılım Nedenlerinin Karşılaştırılması

Kız ve erkek sporcuların Katılım Motivasyonu Envanteri alt ölçeklerinden almış oldukları ortalama puanlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

3.2.2.1. Beceri Alt Ölçeği

Tablo 7. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Beceri gelişimi” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.06	0.17	-1.65
Erkek	359	1.09	0.21	

Tablo 7’de 238 kız ve 359 erkek sporcunun “Beceri gelişimi” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Beceri gelişimi” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.65$; $p > 0.05$).

3.2.2.2. Takım Üyeliği / Ruhı

Tablo 8. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.19	0.32	0.94
Erkek	359	1.17	0.29	

Tablo 8’de 238 kız ve 359 erkek sporcunun “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 0.94$; $p > 0.05$).

3.2.2.3. Yarışmak Alt Ölçeği

Tablo 9. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Yarışmak” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.47	0.45	4.53**
Erkek	359	1.32	0.36	

**p<0.01

238 kız ve 359 erkek sporcunun “Yarışmak” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir (Tablo 9). Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Yarışmak” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($t = 4.53$; $p < 0.01$). Buna göre, araştırmaya katılan erkek sporcuların “Yarışmak” alt ölçeğine ilişkin ortalama puanları, kızların ortalama puanından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Bu bulgu, erkek sporcular için Yarışmak boyutunun kız sporculara göre daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.2.4.Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama Altölçeği

Tablo 10. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.37	0.30	-0.39
Erkek	359	1.38	0.31	

Tablo 10’da 238 kız ve 359 erkek sporcunu “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Fiziksel

uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0.39$; $p > 0.05$).

3.2.2.5.Hareket/Aktif Olma Altölçeği

Tablo 11. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Hareket/aktif olma” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.19	0.34	-1.79
Erkek	359	1.25	0.39	

238 bayan ve 359 erkek sporcunun “Hareket/aktif olma” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir (Tablo 11). Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Hareket/aktif olma” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = -1.79$; $p > 0.05$).

3.2.2.6.Arkadaşlık Altölçeği

Tablo 12. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Arkadaşlık” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.34	0.39	-1.77
Erkek	359	1.41	0.43	

Tablo 12’de 238 kız ve 359 erkek sporcunun “Arkadaşlık” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Arkadaşlık” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.77$; $p>0.05$).

3.2.2.7.Eğlence Altölçeği

Tablo 13. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Eğlence” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.45	0.39	-0.04
Erkek	359	1.45	0.39	

238 kız ve 359 erkek sporcunun “Eğlence” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir (Tablo 13). Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların “Eğlence” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = -0.04$; $p>0.05$).

3.2.2.8.Başarı/Statü Altölçeği

Tablo 14. Araştırmaya katılan kız ve erkek sporcuların “Başarı/statü” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

CİNSİYET	n	\bar{X}	Ss	t
Kız	238	1.35	0.33	0.72
Erkek	359	1.33	0.33	

Tablo 14'te 238 kız ve 359 erkek sporcunun "Başarı/statü" alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek sporcuların "Başarı/statü" alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 0.72$; $p > 0.05$).

3.3. SPOR DALI SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?

3.3.1. Spor Dalına Göre Spora Katılım Nedenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan sporcuların spor dallarına göre Beceri gelişimi, Takım üyeliği/ruhu, Yarışmak, Fiziksel uygunluk/enerji harcama, Hareket/aktif olma, Arkadaşlık, Eğlence ve Başarı/statü alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri verilmiştir.

3.3.1.1. Bireysel Spor ve Takım Sporu İle Uğraşan Sporcuların Alt Ölçeklerden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 15. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu ile uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	Bireysel Spor	Takım sporu

ALT ÖLÇEK	n	Ss	n	Ss
Beceri gelişimi	1.28	0.29	1.35	0.34
Takım üyeliği/ruhu	1.13	0.24	1.19	0.31
Yarışmak	1.35	0.36	1.39	0.42
Fiziksel uygunluk/enerji harcama	1.37	0.28	1.38	0.31
Hareket/aktif olma	1.20	0.37	1.23	0.37
Arkadaşlık	1.32	0.46	1.39	0.41
Eğlence	1.36	0.35	1.47	0.40
Başarı/statü	1.28	0.29	1.35	0.34

Çalışmaya katılan bireysel sporla uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 15), en yüksek ortalamanın 'Fiziksel uygunluk/enerji harcama' boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bireysel sporlarla uğraşan sporcular için diğer alt ölçeklere göre fiziksel uygunluk/enerji harcama boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, takım üyeliği/ruhu boyutunun bireysel sporlarla uğraşan sporcular için önemli katılım nedeni olarak görünmektedir.

Çalışmaya katılan takım sporları ile uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 15), en yüksek ortalamanın 'Eğlence' boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bireysel sporlarla uğraşan sporcular için diğer alt ölçeklere göre eğlence boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, Takım üyeliği/ruhu boyutunun takım sporu ile ilgilenen sporcular için en önemli katılım nedeni olarak görünmektedir.

3.3.2. Spor Dalına Göre Spora Katılım Nedenlerinin Karşılaştırılması

Bireysel spor ve takım sporu ile uğraşan sporcuların Katılım Motivasyonu Envanteri alt ölçeklerinden almış oldukları ortalama puanlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

3.3.2.1.Beceri Gelişimi Altölçeği

Tablo 16. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Beceri gelişimi” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.28	0.29	-1.11
Takım sporu	501	1.35	0.34	

Tablo 16’da 96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Beceri gelişimi” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Beceri gelişimi” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.11$; $p>0.05$).

3.3.2.2.Takım Üyeliği/Ruhu Altölçeği

Tablo 17. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.13	0.24	-1.87
Takım sporu	501	1.19	0.31	

Tablo 17’de 96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Takım üyeliği/ruhu” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.87$; $p>0.05$).

3.3.2.3.Yarışmak Altölçeği

Tablo 18. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Yarışmak” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.35	0.36	-0.75
Takım sporu	501	1.39	0.42	

96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Yarışmak” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir (Tablo 18). Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Yarışmak” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = -0.75$; $p > 0.05$).

3.3.2.4. Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama Altölçeği

Tablo 19. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.37	0.28	-0.07
Takım sporu	501	1.38	0.31	

Tablo 19’da 96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0.07$; $p > 0.05$).

3.3.2.5. Hareket /Aktif Olma Altölçeği

Tablo 20. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Hareket/aktif olma” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.20	0.37	-0.74
Takım sporu	501	1.23	0.37	

96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Hareket/aktif olma” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görölmektedir (Tablo 20). Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Hareket/aktif olma” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = -0.74$; $p > 0.05$).

3.3.2.6. Arkadaşlık Altölçeği

Tablo 21. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Arkadaşlık” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	T
Bireysel Spor	96	1.32	0.46	-1.56
Takım sporu	501	1.39	0.41	

Tablo 21’de 96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Arkadaşlık” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görölmektedir. Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Arkadaşlık” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.56$; $p > 0.05$).

3.3.2.7. Eğlence Altölçeği

Tablo 22. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Eğlence” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	t
Bireysel Spor	96	1.36	0.35	-2.45*
Takım sporu	501	1.47	0.40	

*p<0.05

96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Eğlence” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir (Tablo 22). Bu sonuca göre, bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Eğlence” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t = -2.45; p<0.05). Bireysel sporlarla uğraşan sporcuların ortalama puanları takım sporu ile uğraşanlara göre daha düşüktür. Bu bulgu, bireysel sporlarla uğraşanlar için Eğlence boyutunun takım sporu ile uğraşan sporculara göre daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.2.8. Başarı/Statü Altölçeği

Tablo 23. Araştırmaya katılan bireysel spor ve takım sporu sporcularının “Başarı/statü” alt ölçeğine ilişkin t testi sonucu

SPOR DALI	n	\bar{X}	Ss	t
Bireysel Spor	96	1.28	0.29	-2.09*
Takım sporu	501	1.35	0.34	

*p<0.05

Tablo 23'te 96 bireysel spor ve 501 takım sporu ile ilgilenen sporcunun “Başarı/statü” alt ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t

testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların “Başarı/statü” alt ölçeğindeki ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t = -2.09$; $p < 0.05$). Bireysel sporlarla uğraşan sporcuların ortalama puanları takım sporu ile uğraşanlara göre daha düşüktür. Bu bulgu, bireysel sporlarla uğraşanlar için Başarı/Statü boyutunun takım sporu ile uğraşan sporculara göre daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

3.4. CİNSİYET VE SPOR DALINA GÖRE ,YAŞ İLE SPORA KATILIM NEDENLERİ ARASINDA İLİŞKİ VAR MIDIR?

3.4.1 Cinsiyete Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasında İlişkinin Değerlendirilmesi

Cinsiyete göre yaş ile Katılım Motivasyonu Envanterinin alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi değerlendirilmek amacıyla, Pearson korelasyon katsayısı değerlerine bakılmıştır.

3.4.1.1. Yaş ve Cinsiyete Bağlı Olarak Altölçeklere Ait Puanların Değerlendirilmesi

Tablo 24. Araştırmaya katılan sporcuların yaş ve cinsiyete bağlı olarak altölçeklere ait puanlarının değerlendirilmesi.

	YAŞ	
ALT BOYUTLAR	Kız	Erkek

Beceri gelişimi	0.14*	0.15**
Takım üyeliği/ruhu	0.22**	0.12*
Arkadaşlık	0.19**	0.28**
Fiziksel uygunluk/enerji harcama	0.07	0.20**
Yarışmak	0.04	-0.06
Hareket/aktif olma	0.06	0.04
Eğlence	-0.05	-0.02
Başarı/statü	0.12	0.01

*p<0.05

**p<0.01

Tablo 24, kız ve erkek sporcuların Katılım Motivasyonu Envanteri'ne ait altölçekler ile yaş arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buna göre, bayan sporcuların yaşı ile 'Beceri gelişimi ($r = 0.14$; $p < 0.05$); takım üyeliği/ruhu ($r = 0.22$; $p < 0.01$), arkadaşlık ($r = 0.19$; $p < 0.01$)' altölçekleri pozitif ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Erkek sporcularda ise yaş, 'Beceri gelişimi ($r = 0.15$; $p < 0.01$); takım üyeliği/ruhu ($r = 0.12$; $p < 0.05$), arkadaşlık ($r = 0.28$; $p < 0.01$) ve fiziksel uygunluk/enerji harcama ($r = 0.20$; $p < 0.01$) altölçeği ile pozitif ilişki göstermektedir.

3.4.2. Spor Dalına Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Spor dalına göre yaş ile Katılım Motivasyonu Envanterinin alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi değerlendirilmek amacıyla, Pearson korelasyon katsayısı değerlerine bakılmıştır.

3.4.2.1. Yaş ve Spor Dalına Bağlı Olarak Altölçeklere Ait Puanların Değerlendirilmesi

Tablo 25. Araştırmaya katılan sporcuların yaş ve spor dalına bağlı olarak altölçeklere ait puanlarının değerlendirilmesi.

ALT BOYUTLAR	YAŞ	
	Bireysel Spor	Takım Sportu
Beceri gelişimi	0.04	0.16**
Takım üyeliği/ruhu	0.03	0.17**
Arkadaşlık	0.29**	0.23**
Fiziksel uygunluk/enerji harcama	0.24**	0.13**
Yarışmak	-0.08	-0.01
Hareket/aktif olma	0.00	0.05
Eğlence	0.10	-0.08
Başarı/statü	0.07	0.03

**p<0.01

Tablo 25, bireysel spor ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların altölçeklere ait puanları ile yaş arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buna göre, bireysel spor ile ilgilenen sporcuların yaşı ile ‘arkadaşlık ($r = 0.29$; $p < 0.01$) ve fiziksel uygunluk ($r = 0.24$; $p < 0.01$)’ altölçekleri pozitif ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Takım sporu ile ilgilenen sporsularda ise, sporcuların yaşı, ‘Beceri gelişimi ($r = 0.16$; $p < 0.01$), takım üyeliği/ruhu ($r = 0.17$; $p < 0.01$), arkadaşlık ($r = 0.23$; $p < 0.01$) ve fiziksel uygunluk/enerji harcama ($r = 0.13$; $p < 0.01$)’ altölçekler ile pozitif ilişki göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 TARTIŞMA

Çalışmada ilk olarak öğrencilerin alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistiklere bakılmış, daha sonra katılım motivasyonu envanterinin alt ölçeklerinin cinsiyetler açısından değerlendirilmesine, katılım motivasyonu envanterinin alt ölçeklerinin bireysel ve takım sporları açısından değerlendirilmesine ve katılım motivasyonu envanterinin alt ölçekleri ile yaş arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.1.1. Anketörlerin Genel Özellikleri

Bu çalışmanın amacı, Kütahya ilinde bulunan ilköğretim okullarında yer alan yaşları 9-14 arasında değişen öğrencilerin spora katılım sebeplerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Kütahya ilinde 2005-2006 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında okuyan toplam 597 sporcuya ulaşılarak spora katılım nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1. Cinsiyet

Araştırmaya, 238'i kız ve 359'u erkek olmak üzere toplam 597 sporcu katılmıştır. Kız sporcular örneklemin % 39.9'unu oluştururken, erkek sporcular % 60.1'ini oluşturmaktadır. Bu da araştırmaya katılan erkek sporcuların örneklemin büyük çoğunluğunu oluşturduğunu göstermektedir.

4.1.1.2. Spor Dalı

Atletizm 53 kişi (%8.9), Badminton 9 kişi (% 1.5), Basketbol 99 kişi (%16.6), Bisiklet 2 kişi (% 0.3), Cimnastik 2 kişi (% 0.4), Futbol 193 kişi (% 32.3), Güreş 3 kişi (% 0.5), Hentbol 51 kişi (% 8.5), Judo 2 kişi (% 0.3), Karate 2 kişi (% 0.3), Masa tenisi 5 kişi (% 0.8), Okçuluk 1 kişi (% 0.2), Teakwando 6 kişi (% 1.0), Tenis 1 kişi (% 0.2), Voleybol 158 kişi (% 26.5), Yüzme 10 kişi (% 1.7) olmak üzere çalışmada 15 farklı spor dalından sporculara yer verilmiştir. % 32.3 oranıyla en fazla katılımın Futbol dalından olduğu görülmektedir. Bu spor dalını ikinci sırada Voleybol izlemektedir.

4.1.1.3. Yaş

Araştırmaya katılan sporcular yaş değişkeni açısından incelendiğinde, kız sporcular ile erkek sporcuların yaş ortalamalarının birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Yaşları 9 ile 14 arasında değişen sporcuların genel olarak 12 yaş ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.1.2. CİNSİYET, SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?

4.1.2.1. Anketörlerin Genel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Kız ve erkek sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanlar genel olarak incelendiğinde, çalışmaya katılan kız öğrencilerde en yüksek ortalamanın 'Yarışmak' alt ölçeğinde ve en düşük ortalamanın 'Beceri geliştirme' alt ölçeğinde olduğu

belirlenmiştir. Bu durum, kız öğrenciler için diğer alt ölçeklere göre yarışmak boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Erkek öğrencilerde ise en yüksek ortalamanın 'Eğlence' alt ölçeğinde ve en düşük ortalamanın 'beceri geliştirme' altölçeğinde olduğu görülmektedir. Bu durum, erkek öğrenciler için diğer alt ölçeklere göre 'Eğlence' boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kız ve erkek öğrencilerin daha çok 'Beceri geliştirmek' için belli bir aktiviteye katıldığını ortaya koymaktadır.

4.1.2.2. Cinsiyete Bağlı Olarak Alt Ölçeklerin Değerlendirilmesi

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Beceri gelişimi altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t testi sonucu incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların beceri geliştirmek amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır. Ortalama puan değerleri incelendiğinde tüm katılım nedenleri arasında beceri gelişimi alt ölçeğinin en düşük ortalamaya sahip olması da hem kız hem de erkek sporcuların daha çok beceri geliştirmek için sportif aktiviteye katıldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla her iki cinsiyet için bu katılım nedeninin aynı şekilde önemli olduğu söylenebilir.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Takım üyeliği/ruhu altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların bir takımın üyesi olma, bir grupla hareket etmek amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Yarışmak altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu belirlenmiştir. Erkek sporcuların ortalama puanlarının kız sporculara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, yarışma erkek sporcular için bayan sporculara göre daha önemli bir katılım nedenidir.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Fiziksel uygunluk/enerji harcama alt ölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların fiziksel olarak daha iyi görünme, zinde kalma ve rahatlamak amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Hareket/aktif olma alt ölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların hareket etme ve aktif olmak amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Arkadaşlık alt ölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların arkadaş edinmek, çevre kazanmak amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Eğlence alt ölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların eğlenmek, hoş vakit geçirmek amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak çocukların Başarı/Statü alt ölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kız ve erkek sporcuların belli bir başarı elde etmek ve toplum içerisinde kabul edilebilir bir statü kazanmak amacıyla spora katılma eğilimlerinin yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

4.1.3. SPOR DALI, SPORA KATILIM NEDENLERİNİN FARKLILAŞMASINDA ETKEN MİDİR?

4.1.3.1. Anketörlerin Genel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Çalışmaya katılan bireysel sporla uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamanın 'Fiziksel uygunluk/enerji harcama' boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bireysel sporlarla uğraşan sporcular için diğer alt ölçeklere göre fiziksel uygunluk/enerji harcama boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, takım üyeliği/ruhu boyutunun bireysel sporlarla uğraşan sporcular için önemli katılım nedeni olarak görünmektedir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamanın 'Eğlence' boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bireysel sporlarla uğraşan sporcular için diğer alt ölçeklere göre eğlence boyutunun daha az önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, Takım üyeliği/ruhu boyutunun takım sporu ile ilgilenen sporcular için en önemli katılım nedeni olarak görünmektedir.

4.1.3.2. Spor Dalına Bağlı Olarak Alt Ölçeklerin Değerlendirilmesi

Çalışmada spor dalına bağlı olarak çocukların Beceri gelişimi altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, bireysel spor ile uğraşan bireyler ile takım sporu ile ilgilenen bireylerin beceri geliştirme isteğinden dolayı spora katılımına ilişkin düşüncelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Takım üyeliği/ruhu altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, bireysel spor ile uğraşan bireyler ile takım sporu ile ilgilenen bireylerin bir grubun ya da takımın üyesi olma isteğinden dolayı spora katılımına ilişkin düşüncelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Yarışmak altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, bireysel spor ile uğraşan bireyler ile takım sporu ile ilgilenen bireylerin yarışma, mücadele etme isteğinden dolayı spora katılımına ilişkin düşüncelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Fiziksel uygunluk/enerji harcama altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, bireysel spor ile uğraşan bireyler ile takım sporu ile ilgilenen bireylerin fiziksel olarak iyi halde olma isteğinden dolayı spora katılımına ilişkin düşüncelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Hareket/aktif olma altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile

ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Arkadaşlık altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, bireysel spor ile uğraşan bireyler ile takım sporu ile ilgilenen bireylerin arkadaş edinme isteğinden dolayı spora katılımına ilişkin düşüncelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Eğlence altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu belirlenmiştir. Bireysel spor ile ilgilenen sporcuların 'eğlence' alt ölçeği ortalama puanlarının takım sporu ile ilgilenen sporculara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, 'eğlence' nin bireysel sporu ile ilgilenenler için daha önemli olduğu anlamına gelmektedir.

Spor dalına bağlı olarak çocukların Başarı/Statü altölçeği ortalamaları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde, bireysel sporlar ile takım sporları ile ilgilenen sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır. Bireysel spor ile ilgilenen sporcuların 'başarı/statü' alt ölçeği ortalama puanlarının takım sporu ile ilgilenen sporculara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, 'başarı/statü' nün bireysel sporu ile ilgilenenler için daha önemli olduğu anlamına gelmektedir.

4.1.4. CİNSİYET VE SPOR DALINA GÖRE, YAŞ İLE SPORA KATILIM NEDENLERİ ARASINDA İLİŞKİ VAR MIDIR?

Spora katılım nedenleri ile yaş arasındaki ilişki, hem cinsiyetler hem de spor dalları açısından incelenmiştir.

4.1.4.1. Cinsiyete Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasında İlişkinin Değerlendirilmesi

Yapılan korelasyon analizi sonuçlarında, yaş ile spora katılım nedenleri arasında kız ve erkek sporcular açısından ve spor dalları açısından pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu belirlenmiştir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Beceri gelişimi altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların beceri gelişimi alt ölçeği puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, yaş arttıkça, Beceri gelişimi alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça beceri geliştirmek için spora katılım hem kız hem de erkek sporcular için daha az önemli hale gelmektedir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Takım üyeliği/ruhu altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların Takım üyeliği/ruhu alt ölçeği puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, yaş arttıkça, Takım üyeliği/ruhu alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça bir takımın üyesi olmak için spora katılım hem kız hem de erkek sporcular için daha az önemli hale gelmektedir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Yarışmak altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Fiziksel uygunluk/enerji harcama altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, erkek öğrencilerin fiziksel uygunluk/enerji harcama alt ölçeği puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki belirlenmiştir. Bu sonuç, yaş arttıkça, Fiziksel uygunluk/enerji harcama alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça fiziksel olarak iyi olmak için spora katılım erkek sporcular için daha az önemli hale gelmektedir. Fiziksel gelişim; bireyin fiziki yapısı, sinir ve kas sisteminin işlevlerindeki değişim ve dengelenme süresi ile ilgilidir (Hickson ve Rosenkdetter, 1981). Çocuklarda kuvvet gelişimi 10-11 yaşlarından itibaren cinsiyet farklılıklarının görülmesi ile birlikte, gelişimi hızlandırılmaktadır. 13-14 yaşlarında bu gelişim büyük oranda artmaktadır (İbiş, Gökdemir ve İri, 2004). Yaş arttıkça yaşanan bu fiziksel değişimler ve bu değişimlerin olumlu sonuçları çocukların uğraşmış oldukları spor dalına katılımlarını arttırabilir. Fiziksel olarak daha iyi görünme, beğenilme ve daha önemlisi çocuğun yaşamış olduğu bu değişimlerden kişisel haz almasının bu sportif aktivitelere katılımın artmasına neden olduğu düşünülebilir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Hareket/aktif olma altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Arkadaşlık altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, kız ve erkek sporcuların Arkadaşlık alt ölçeği puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, yaş arttıkça arkadaşlık alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça arkadaş edinmek için spora katılım hem kız hem de erkek sporcular için daha az önemli hale gelmektedir. Sportif aktiviteye bir grubun üyesi olarak katılma; çocukta yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma gibi duyguları geliştirir. Bu araştırma sonucundan bu duyguların erken yaşlarda daha ön plana çıktığı yaş ile birlikte önemini kaybettiği anlaşılmaktadır. Yaşla birlikte elde ettiği nin çocuk için yeterli hale geldiği, spora katılım için başka nedenlerin ön plana çıktığı söylenebilir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Eğlence altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır. Eğlenmek ve hoş vakit geçirmek özellikle çocuklar için çok önemlidir. Bu duyum, onların aktiviteye katılımlarını sürdürmelerinde de önemli bir etkidir. Elde edilen bu bulgu, bir aktiviteye katılmak için gerekli olan haz duyumunun her yaş kesimi çocuklarda bulunduğunun göstergesidir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Başarı/Statü altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır. Sporcu statüsüne bağlı olarak, toplumda örnek insan davranışları sergilemesi, antrenmanlarına düzenli devam etmesi, müsabakalarda kendinden beklenen teknik, taktik ve performansı sergilemesi gibi görevleri vardır. Bunun yanında da spor alanlarına ücretsiz girme, spor malzemelerinin kulübü tarafından karşılanması, genel giderlerini karşılayacak bir miktar para alması gibi hakları bulunur (Kızılcelik ve Ergen, 1996). Dolayısıyla 9-14 yaş arasındaki çocuklarda bu gereksinimin bulunduğu söylenebilir.

4.1.4.2. Spor Dalına Göre Yaş İle Spora Katılım Nedenleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Spor dalı değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Beceri gelişimi altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, takım sporu ile uğraşan sporcuların beceri gelişimi alt ölçeği ile yaşları arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu bulgu, yaş arttıkça, beceri gelişimi alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, takım sporu ile uğraşan sporcuların yaşları arttıkça beceri gelişimine daha az önem verdiğidir.

Spor dalı değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Takım üyeliği/ruhu alt ölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, takım sporu ile uğraşan sporcuların takım üyeliği/ruhu alt ölçeğinden aldıkları puan ile yaşları arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yaş arttıkça, takım üyeliği/ruhu alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça bir takımın üyesi olmak için spora katılım takım sporu ile uğraşan sporcular için daha az önemli hale gelmektedir.

Spor dalı değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Yarışmak alt ölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bunun nedeninin başkalarına karşın üstünlük sağlama ve kazanma arzusunun yaşantının her kesiminde öne plana çıkması olabilir.

Spor dalı değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Fiziksel uygunluk/enerji harcama alt ölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, bireysel sporlarla ve takım sporları ile uğraşan sporcuların fiziksel uygunluk/enerji harcama alt ölçeğinden aldıkları puan ile yaşları arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yaş arttıkça, fiziksel uygunluk alt ölçeğine ilişkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaş arttıkça fiziksel olarak iyi olmak için spora katılım hem takım sporları hem de birey sporlarla uğraşan sporcular için daha az önemli hale gelmektedir.

Spor dalı değişkeni göz önünde bulundurularak çocukların Yaş ile Hareket/aktif olma altölçeği puanları arasında ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak

anlamli iliŖki bulunamamıŖtır. Hareket etme ihtiyaçı çocukların temel ihtiyaçlarından biridir. Dolayısıyla yaŖ ile bağlantılı olarak

Spor dalı deėiŖkeni göz önünde bulundurularak ocukların YaŖ ile ArkadaŖlık altölçeği puanları arasında iliŖki incelendiğinde, bireysel sporlarla ve takım sporları ile uėraŖan sporcuların arkadaŖlık alt leğinden aldıkları puanlar ile yaŖları arasında pozitif anlamli iliŖki olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yaŖ arttıka, arkadaŖlık alt leğine iliŖkin puanın arttığını göstermektedir. Bunun anlamı, yaŖ arttıka arkadaŖ kazanmak için spora katılım hem takım sporları hem de birey sporlarla uėraŖan sporcular için daha az önemli hale gelmektedir. Dereobalı (2005), ocuğun kendini daha gerçekçi değerlendirmeyi öğrenmesinin ancak çocuğu arkadaŖlık iliŖkileri yönünden desteklenmesi ile mümkün olduğunu belirtmiŖtir. Bu nedenle arkadaŖ edinme duyumunun canlı tutulması önemli gibi görünmektedir.

Spor dalı deėiŖkeni göz önünde bulundurularak ocukların YaŖ ile Eğlence altölçeği puanları arasında iliŖki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamli iliŖki bulunamamıŖtır.

Spor dalı deėiŖkeni göz önünde bulundurularak ocukların YaŖ ile BaŖarı/Statü altölçeği puanları arasında iliŖki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamli iliŖki bulunamamıŖtır.

4.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.2.1. Sonuç

Çalışma bulguları genel olarak incelendiğinde, sportif aktiviteye katılımın ilk yıllarında kız ve erkek sporcuların temel katılım nedeninin beceri gelişimi olduğunu görmekteyiz. Bu durum, her iki cinsiyet için katılımın daha içsel kaynaklı olduğunun göstergesidir. Benzer çalışmada da genç sporcuların, öğrenme ve beceri gelişiminden kaynaklanan başarı duygusu ve haz gibi nedenlerden dolayı fiziksel aktivitelere katıldığı belirlenmiştir (Weiss ve Ferrer-Caja, 2002, s.101-183). Genç sporcuların içsel olarak motive olması, onların beden eğitimi ve fiziksel aktiviteyi daha pozitif algılamasına neden olmaktadır (Weiss, 2000, s.1-8). İçsel motivasyonun temel fikirlerinden biri, seçim ya da kontrol algısıdır. Bireyin bu duygulara sahip olması katılımını olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışmamızda, yarışma erkek sporcular için bayan sporculara göre daha önemli bir katılım nedeni olduğu belirlenmiştir. Genç sporcular, diğer sporcularla bağlantılı olarak kendi yeterliklerini yargılama eğilimindedirler (Roberts, 1984, s.251-

282). Bu bağlamda kendi yeterliğini en iyi değerlendirebilecekleri yarışma ortamlarına yaklaşma davranımı sergilerler. Bu duyumun erkek sporcularda daha fazla öne çıktığı ve erkek sporcuların yeterliğini kanıtlama konusunda daha çok motive olduğu çalışma sonucundan anlaşılmaktadır.

Eğlence ve başarı/statü'nün bireysel sporlarla ilgilenenler için daha önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bireysel sporlarda elde edilen derece yada skorun direkt kişiye yükleneceği düşünülecek olunursa, kendine ilişkin yeterlik duyumunu daha fazla yaşamak isteyen birey bireysel spora yönelebilir. Birey bu duyumu takım sporu ile ilgilenen kişilere göre daha fazla yaşama şansına sahip olabilir. Cratty, Vanek ve Cratty bireysel spor yapanların takım sporu yapanlara göre kendine daha yeterli ve daha bağımsız olduklarını belirtmektedir (Tiryaki, 2000). Kontrol algısının kendisinde olduğu bilgisi uğraşmış olduğu spor dalından daha fazla haz almasına neden olabilir.

Yaş ile katılım nedenleri cinsiyet ve spor dalları göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde, 9-14 yaş aralığında olan sporcular için yaş arttıkça katılımın daha dışsal nedenlere kaydığı görülmektedir. İnsanların yaşı ilerledikçe içsel güdülenmesinin azaldığı düşünülmektedir (Kazak, 2004, s.191-206). Bunun temel nedeninin dışsal ödüller olduğu belirtilmektedir. Aktivite esnasında kişinin almış olduğu dışsal ödüller, içsel güdülemenin zayıflamasına neden olmaktadır. Ödül almak için çalışma, pekiştireç kaynağının değişimine neden olmaktadır. Eğer kişi, içsel ödüller alırsa (hedefine ulaştığında aldığı doyum gibi) ve ayrıca başarıları için dışsal ödül alırsa, dışsal pekiştirme beklemeye başlayabilir ve özendirici olarak kişisel doyum üzerinde daha fazla durmayabilir. Eğer ödüller, aktivitenin nedeni olursa, kişi sadece ödüller olduğunda davranımda bulunmaya eğilimli olacaktır (Weiss ve Chaumeton, 1992, s.61-77). Bundan dolayı sportif aktiviteye katılımı dışsal ödüllerin en uygun biçimde sunulması önemlidir ve dikkat edilmesi gereken bir unsurdur.

Bu çalışma sonuçlarından, 9-14 yaş aralığındaki genç sporcuların spora katılımında temel nedenin içsel faktörler olduğu anlaşılmaktadır. Spora katılım ve katılımın sürdürülmesinde önemli olan eğlence, haz, yeterlik duyumu gibi içsel faktörlerin sporcu için temel olacak düzenlemelere gidilmesi ve dışsal ödüllerle de

optimal biçimde desteklenerek sporcuların ileriki yaşlarda uğraşmış oldukları spor dalındaki devamlılığı sağlanmalıdır.

Sporda başarıya ulaşmak için en önemli unsurlardan birisi psikolojik faktörlerdir. Motivasyon sportif başarıyı etkileyen faktörler içinde en önemlisi olarak kabul edilebilir. Sportif başarının elde edilmesi için sporcunun uzun ve yoğun antrenman koşullarına katlanarak fizyolojik olarak hazırlanması yanısıra bu şartlara psikolojik olarak hazır olması da çok önemlidir. Bir başka deyişle davranışı sergilemeye ilişkin motivasyonunun olması gereklidir. Farklı nedenlere bağlı olarak bir davranışta bulunmak veya bulunmamak, bir işi yapmak ya da yapmamak motivasyonun hangi yönde ve ne kadar kuvvetli olduğu ile ilişkilidir. Dolayısıyla sporcunun motivasyonel yönelimi bir davranışı sürdürüp sürdüremeyeceğini belirleyen unsurdur.

Spordaki devamlılığın sağlanması için sporcunun spora katılım nedenlerinin ortaya konması şarttır. Sporcunun motivasyonunu, performansını olumlu şekilde etkileyecek biçimde kullanmak bu devamlılığı arttıracaktır. Antrenörün sporcusunu iyi tanınması, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmesi bu bağlamda önem taşımaktadır. Antrenör ya da beden eğitimi öğretmenleri sporcusu ile ilgili bilgilere dayalı olarak; sporcularının spora katılımlarını sürdürmeleri, onların yapmış oldukları spordan haz almaları, hür iradeleri ile aktiviteyi sürdürmesi gibi istenir davranışları sağlamada, bir başka ifadeyle içsel motivasyonu sürdürme ve artırmada etkin rol oynayabilir. Özellikle genç sporcuların gelişim dönemleri de göz önüne alınarak sporcunun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabileceği sportif ortamlar yaratılarak katılımın sürdürülmesi sağlanabilir. Sosyalleşme gereksinimi göz önünde bulundurulmalıdır. Günaydın, Bayazıt ve Cantürk (2006, s.52-55) yaptıkları çalışmada, sportif etkinliklerin belki de eğitimden önce bireyleri sosyalleştiren en önemli olay olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda spor eğitmenlerinin ve beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirdikleri çocukların motivleri hakkında bilgi sahip olması ve buna göre motivasyonlarını en üst düzeye çıkaracak biçimde düzenlemeler yapması gerekmektedir.

4.2.2.Öneriler

Bu çalışma sonuçlarına dayanarak sportif aktivite ortamlarında dikkat edilmesi gereken durumlara ilişkin olarak şu değerlendirmeler yapılabilir:

1. Spora yeni başlayanlar ya da spor yaşantılarının ilk yıllarını yaşayan bireylerin motivasyonel özelliklerinin bilinmesi önemlidir. Bu özellikler, bireylerin spor yaşantısının belirleyicisi durumundadır. Beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ya da spor eğitmenlerinin spor psikolojisi hakkında optimal bilgiye sahip olmalı gereklidir. Bu bilgiler ışığında sporcusunu daha iyi anlayabilir ve sporcusunun yaşadığı bilişsel süreçleri daha kolay biçimde yorumlayabilir. Bu nedenle, beden eğitimi öğretmeni ya da antrenör yetiştirme programlarında spor psikolojisi ile ilgili eğitim programının bulunması önem taşımaktadır.

2. Beden eğitimi öğretmenlerinin ya da antrenörlerin, sporcularının gelişim dönemlerini bilinmesi ve özellikle cinsiyetlere göre bu dönemlerin nasıl geçtiğine ilişkin bilgiye sahip olması önemlidir. Bu durum sporcunun ilgi ve ihtiyaçlarının düzenlenmesinde önemli bir faktördür. Dolayısıyla, beden eğitimi öğretmenlerinin ya da antrenörlerin eğitim sürecinde, gelişim ve öğrenme ile ilgili temel bilgilerin verilmesi önemlidir. Kalkavan ve Kerkez (2000,s.229), nitelikli öğretmenin yetiştirilmesinde öğretmen yetiştiren kurumların, öğrenci seçiminin, lisans programının amaca uygun hazırlanmasının en önemli nedenler olduğunu belirtmektedirler.

3. Sportif ortamlar, bireyin kendini ifade edebilmesini sağlar ve kişilik yapılanmasında önemli etkileri bulunmaktadır. Sporcu-eğitmen ilişkisinin sağlıklı yürümesi açısından, beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Yapıcı ve arkadaşları (2006,s.872-877), nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirmede ilk koşulun uygun yetenek sınavı seçimi olduğunu belirtmişler ve lisans programlarının daha etkin ve çağın gereklerine uygun olarak düzenlenmesinin mesleği daha yararlı ve saygın hale getireceğini belirtmişlerdir.

4. Genç sporcuların buldukları sportif ortamdan haz almaları, sporda devamlılık için önemli bir faktördür. Beden eğitimi öğretmenlerinin ya da antrenörlerin yarattıkları sportif ortamların, bu açıdan zenginleştirilmiş olması önemlidir. Yaptıkları

programlarda birincil gizil hedef, sporcuların haz alması olmalıdır. Oyunla eğitim özellikle yeni başlayan ya da spor yaşantısının ilk yıllarında olan sporcularda tercih edilen bir eğitim tarzı olarak benimsenmelidir.

5. Sporcunun yapmış olduğu spor dalında yeterli olduğuna ilişkin olumlu geribildirim alması sporcunun aynı zamanda yaptığı işten haz almasını da sağlar. Beden eğitimi öğretmenlerinin ya da antrenörlerinin optimal düzeyde sporcusuna olumlu geribildirim sağlaması sporcusunun haz almasına, dolayısıyla da sporda devamlılığını sağlayabilir.

6. Beden eğitimi öğretmenleri ya da antrenörler, sporcularına bireysel değerlendirmede bulunurken dikkatli olması ve sporcusunun yeterlik algısını olumsuz etkileyecek söz ve tavırlardan kaçınması gereklidir. Yeterlik algısının spora katılımı ve katılımın sürdürülmesini etkileyen önemli faktör olduğu düşünülecek olunursa, bu duyumu beslemek önemlidir.

7. Spora katılımın olumlu sonuçları hakkında öğrencileri bilgilendirmek gereklidir. Özellikle arkadaş edinme, bir takım üyesi olma, birlikte hareket etme gibi gereksinimlerin bu yolla giderilebileceği ifade edilmelidir. Çocuğun bir grubun üyesi olması onun kurallara uymasını ve gruba göre hareket etmesini sağlayacaktır. Kalkavan ve arkadaşlarının (2005,s.111-118) yapmış oldukları çalışmada, sporcu öğrencilerde oyun kurallarına uymanın kazanmaktan daha önemli olduğunu belirlemişlerdir.

8. Sağlık kazanımları sporculara aktarılmalıdır. Sağlığını korumak için çocuğun sportif faaliyetlere katılması sağlanmalıdır. Öpözlü ve arkadaşları (2006, s.1260-1264)'nın sağlık bilincinin sportif rekreasyona katılım düzeyine etkisi araştırdıkları çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun sağlığını korumak için sportif aktivitelere katıldıklarını belirlemişlerdir.

KAYNAKLAR

ABELE, A., BREHM, W. (1990) Sportliche Aktivitat Als Gesundheitsbezogenes Handeln, İçinde: R. Schwarzer. **Gesundheitspsychologie**, Göttingen, Hogrefe, s. 131-50.

ALDERMAN, R.B. (1974). **Psychological Behavior in Sport**, Philadelphia: W. B. Saunders.

ANSHEL, M. H. (1997). **Sport Psychology: From Theory To Practice**, 3rd ed. Scottsdale, Arizona: Gorsuch Scarisbrick. s. 115-151.

ARACI, H. (2001). **Okullarda Beden Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara ,s..26,32

ARACI, H. (2000). **Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi**, Ankara :Bağırgan Yayıncılık.

ARAL, N., BULUT, S. (2000). **Çocuk Gelişimi**, Ya-pa Yayıncılık Pazarlama, İstanbul, s. 23-25.

ARGAN, M., KATIRCI, H. (2002). **Spor Pazarlaması**, Nobel Yayıncılık, Ankara, s.3.

ARSLAN, R. (1979). **Beden Eğitimi Bilgileri**, s.102, Ankara.

ATLI, M. (1986). **Beden Eğitimi ve Spor Teksiri**, Çoğaltılmış Ders Notu, Van s.1

BAĞIRGAN, T. (1992). **Spor Bilimlerinin Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri**, H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu Yayını No:3 Ankara, s.197.

BAŞARAN, F. (1992). **Psiko-Sosyal Gelişim**, A. Ü. Basımevi, ANKARA.

BAUMANN, S. (1994) **Uygulamalı Spor Psikolojisi** (Çev: H.C. İkizler, A.O. Özcan), İstanbul, Alfa Yayınları, 1994: s.26.

BAYAR, P. (1997). **Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı**, 7-8 Haziran, Ankara.

BOHUS, J. (1986). **Sport Geschichte**, München Wien Zürich, s.65.

BRETTSCHNEIDER, W.D.; KRAMER, H.J. (1978). **Sportliche Interessen bei Schülern und Jugendlichen**. Berlin: Bartels & Wernitz.

BROOK, C., M. (1994) **Sport Marketing Competitive Business Strategies For Sports**, p. 31-33, Prentice Hall.

BURTON, D. (1992). The jekyll/hyde nature of goals: Reconceptualizing goal setting in sport. İçinde: Horn, T. (Ed.). **Advances in Sport Psychology**. Champaign, Illinois, Human Kinetics. s.123-146.

COAKLEY, J. (1983). Play, Games and Sports, Developmental Implications for Young People. İçinde: J. Harris and R. Park, **Play, Games and Sports in Cultural Contexts**, Human Kinetics, Champaign.

COAKLEY, J. (1993). **Social Dimensions of Intensive Training and Participation in Children's Sports**, Cahill, B. R. , Pearl, A. J. , Human Kinetics.

COX, R.H. (1998). **Sport Psychology: Concepts and Applications**. 4th ed. The McGraw-Hill, s. 236-271.

ÇAĞLAR, E. AŞCI, F.H., DELİCEOĞLU G. (2005). Does participation motivation of youth soccer players change with regard to their perceived ability? **The 46th ICHPER-SD Anniversary World Congress**. İstanbul, November 9-13. s.270.

ÇAKMAKLI, K. (1992). **Anne-Baba Olmak**, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları No 43, Kılıçaslan Matbaacılık, s.21, 55-57, Ankara.

DEREOBALI, N. (2005). **Okul Çağı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, Morpa Kültür Yayınevi, İstanbul.

DOĞAN, İ. (1990). **Bilgi Toplumu ve Ailenin Çocuk Üzerindeki Değişen İşleri**, s. 57, Türkiye Aile Yıllığı, Ankara.

DÖNMEZER, İ. (2003). **Eğitim Psikolojisi, Gelişim ve Öğrenme**, Dördüncü Baskı, s.184.

DUDA, J.L. (1987). Toward a Developmental Theory of Motivation in Sport, **Journal of Sport Psychology**. 9,s.130-145.

DUDA, J.L. (1993). Goals: a social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport, İçinde: R.N. Singer, M. Murphey, ve L.K. Tennant (Eds.), **Handbook on Research on Sport Psychology** (pp.421-436). New York: Macmillan.

ENGLIH H. B., ENGLISH A.C.A. (1969). **A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms**, Human Socialization, California, Wadsivorth, P. Co.

ERDEMLİ, A. (1990). Hümanizma Olarak Spor, **Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri** 15-16 Mart 1990 Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s.12.

ERDOĞAN, İ. (1997). **İletişimde Egemenlik Mücadeleye Giriş**, s. 209, İmge Kitapevi, Ankara.

ERGÜN, M. (1992). **Eğitim Sosyolojisine Giriş: Eğitim ve Toplum**, s. 21, Ankara.

ERKAL M.E., GÜVEN Ö., AYAN, D. (1998). **Sosyolojik Açıdan. Spor**. Derya Yayınları, İstanbul, s. 20- 123.

ERKAL, M . (1998). **Sosyolojik Açıdan Spor**, İstanbul: Der Yayınları.

ERKAL, M E. (1982). **Sosyolojik Açıdan Spor**, Filiz Kitabevi, s.119, İstanbul.

FICHTER, J. (1994). Çev. Çelebi N., **Sosyoloji Nedir**, Atilla Kitapevi, Ankara, s. 23.

FİŞEK, K. (1985). **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, s.5-8.

FOX, K.; GOUDAS, M.; BIDDLE, S.; DUDA, J.; ARMSTRONG, N.(1994). **Children's Task and Ego Goal Profiles in Sport**. Erişim tarihi: 03 Mayıs 2000, adres: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov>.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI (1973). **İlkokullarda Beden Eğitimi**, Başbakanlık Basımevi,Ankara.

GEORGE, H. (1979). Sport and The Social Science, **Annals, Aapss** Vol. 445 September, s.9

GILL, D. L., GROSS, J. B., HUDDLESTON, S. (1983). Participation motivation in youth sports. **International Journal of Sport Psychology**, s.14,1-14.

GÖKTAS, Z. (1994). Farklı Sosyo Ekonomik Yapıdaki Ortaöğretim Kurumlarında Öğrencilerin Spora Katılımına Etki Eden Faktörler, s. 27, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

GÜNAYDIN, G., BAYAZIT, B., CANTÜRK, M. (2006). 13-14 yaş okul çağı ergenlik döneminde uygulanan dans, yüzme ve tenis etkinliklerinin çocuğun sosyal gelişimine etkisi. **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı**, 3-5 Kasım 2006, Muğla,s.52-55

HAZAR M. (2000), **Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim**, Tutubay Yayınları,Saray Matbaası, Ankara, s. 12, 17

HARMANDAR, İ.H., ÖZDİLEK, Ç., GÖRAL, M. (2000). **Özel Öğretim Yöntemleri**. Alp Ofset.

HICKSON,R. C., ROSENKDETTTER, M.A. (1981). Reduced Training Frequencies and Maintenance of Increased Aerobik Power, **Med. And Science in Sports and Exercise**, s.13,13-16

HIMBERGH, C., HUTCHINSON, E. G., ROUSSELL, M. F. (2003). **Teaching Secondary Physical Education: Preparing Adolescents to Be Active for Life**, p. 51, 55, Human Kinetics, United States.

<http://www.sporbilim.com>.Erişim Tarihi:14 Ocak 2007

ISO-AHOLA, S.E. (1980). **The Social Psychology of Leisure and Recreation**. Iowa: Wm.C.Brown Company Publishers.

ISO-AHOLA, S.E., HATFIELD, B. (1986). **Psychology of Sports: A Social**

Psychological Approach. Iowa: Brown Company Publishers

İBİŞ, S., GÖKDEMİR, K., İRİ, R. (2004). 12-14 Yaş grubu futbol yaz okuluna katılan ve katılmayan çocukların bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin incelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt:12, No:1,s. 285-292

İKİZLER C.H. (2000), **Sporda Sosyal Bilimler**, Alfa Basım Yayım Dağıtım: 817, Dizi no:04, Bursa, s. 3, 24, 119, 120, 122,

KALISH S. (1998). **Çocuğunuz için Spor ve Fitnes**. Çev. T.Büyükonat Beyaz Yayınları, İstanbul, s., 4,5,215

KALKAVAN, A. (2001). **Çocuklarda Psikomotor Gelişim**, Ders Notları, Trabzon.

KALKAVAN, A., ÖZDİLEK, Ç., KARAKUŞ, S., KALFA, M., ŞENTÜRK, A., MUHARREMOĞLU, A. (2005). Üniversiteli sporcu öğrencilerin sporda erdemlik anlayışının araştırılması. **46. ICHPER-SD Dünya Kongresi**, 9-13 Kasım, İstanbul, s.111-118.

KALKAVAN, A., ve ARK. (2001). KTÜ Beden Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenliği ile ilgili Görüş ve Önerileri, **II. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu**, 21-23 Aralık, Bursa.

KALKAVAN, A., KERKEZ, F. (2000). “Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavı Kriterlerinden Spor Dalı Uygulamasının Öğrencinin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi”, Marmara Üniversitesi, **3. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, İstanbul,s.229

KAZAK, Z. (2004) Sporda Güdülenme Ölçeği –SGÖ-” nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. **Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Dergisi**.

KAZANCI, O. (1989) **Eğitim Psikolojisi, Kuram ve İlkelerden Uygulamaya**, Kazancı Matbaacılık A.Ş. Ankara.

KENYON, G.S., GROGG.T.M. (1970). **Contemporary Psychology of Sport: Proceedings of the Secorid International Congress of Sport Psychology**, The Athletic Institue, p.42, Chicago.

KESKİN, V. (2006). Çocuklarını spora yönlendiren anne ve babaların beklentileri. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**.

KETEN, M. (1974). **Türkiye’de Spor**. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

KIDD, T.; WOODMAN, W. (1975) Sex orientations toward wining in sport, **Research Quarterly for Exercise and Sport**.s. 46, 476-483.

KILBAŞ S. (2001), **Rekreasyon**, Anaca Yayınları, Adana, s. 69.

KILCIGİL E. (1998), **Sosyal Çevre-Spor İlişkileri**, Kültür Ofset, Bağrgan Yayımevi, Ankara. s. 27,35,43, 92, 95

KIZILÇELİK, S., ERGEN, Y., (1996). **Açıklamalı Spor Sözlüğü**, Saray Kitabevleri, İZMİR.

KLAUSMEIER, H.J.; GOODWIN, W. (1975). **Learning and Human Abilities**. Educational Psychology, Harper and Row Publishers, NY.

KOÇ, S. (2005). **Beden Eğitimi ve Sporda Beceri Gelişimi**. Morpa Kültür yayınları.

KOÇ, Ş. (1994). **Spor Psikolojisine Giriş**. İzmir: Saray Kitabevi.

KOTTMANN, L., KÜPPER, D., PACK, R.P. (1994). Bewegung, Spiel und Sport als Bausteine einer ‘Gesunden Schule’, İçinde: B Priebe, G. Israel, K. Hurrelman, **Gesunde Schule**, Basel, Beltz Verlag, s. 250-266.

KURTULUŞ, K. (1989). **İşletmelerde Araştırma Yöntembilimi**. İstanbul: İ.Ü. İşletme

Fakültesi Yayını.

KÜÇÜK, V. (1997). Sporda Yönlendirmenin Yeri ve Önemi: Futbol Örneği, s. 21, 68, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

MARTENS, R. (1978) **Joy and Sadness In Children's Sports**, Human Kinetics Publishers, Champaign, Illinois.

MC ELROY, M.A; KINKENDAL, D.R. (1980). Significant others and professionalized sport attitudes, **Research Quarterly For Exercise and Sport**, 51,s.645-653.

M.E.B. (1997). **İlk-Ortaöğretim Kurumları Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi**, Ankara.

MENGÜTAY, S. (2005), **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Spor**, Morpa Kültür yayınları.

MORPA ANSİKLOPEDİSİ (1996) **Cilt 4** Kültür Yayınları İstanbul s.216

MURATLI S. (2003). **Çocuk ve Spor**. Nobel Yayın Dağıtım.

NUTTIN, J. (1959). **La Motivation**, PUF Florance.

ONAY ÖZKAYA, M., GÜZEL, P. (2006). Spora aktif katılım kararını etkileyen örnek bir davranış modeli. **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı**, 3-5 Kasım 2006, Muğla.

ORLICK, T.D., MOSTER, R. (1978) Extrinsic reward and participant motivation in a sport related task. **International Journal of Sport Psychology**, s.9,27-39.

OYAR, Z.B., AŞCI, F.H., ÇELEBİ, M., MÜLAZIMOĞLU, Ö. (2001). Spora katılım güdüsü ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. **Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Dergisi**. 12 (2), s.21-32.

OYAR; Z.B., AŞCI, F.H., ÇELEBİ, M., MÜLAZIMOĞLU, Ö (2000). Spora katılım güdüsü ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. **VI. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**. 3-5 Kasım, Ankara.

OZANKAYA, Ö. (1987). **Toplum Bilimine Giriş**, s. 32, Ankara.

ÖPÖZLÜ, A.K., ÖZDİLEK, Ç., KALKAVAN, A., DEMİREL, A. (2006). Çağımızda değişen sağlık bilincinin sportif rekreasyona katılım düzeyine etkisinin araştırılması (Kütahya Örneği). **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı**, 3-5 Kasım 2006, Muğla,s.1260-1264.

ÖZBAYDAR, S. (1983). **İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi**, Altın Kitaplar Yayınevi, Ankara, s.31.

ÖZER, K., ÖZER, D. S. (1998). **Çocuklarda Motor Gelişim**, Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Antalya, s. 80.

ÖZER, K., ÖZER, D. S. (2001). **Çocuklarda Motor Gelişim**. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 51-52.

ÖZGÜVEN, M. (1996). **Toplum Bilimlerine Giriş**, Ekin Kitabevi, BURSA, s.156.

ÖZMEN, Ö. (1999). **Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni**. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

ÖZTÜRK F. (1998), **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**, Bağırhan Yayınevi, Ankara, s.9,21,48, 51-53, 61-63

ÖZTÜRK, Ü. (1982). **Orta Dereceli Okullarda Beden Eğitimi**, Güven Matbaası,

İstanbul, s.9.

ROBERTS, G.C. (1984). **Achivement Motivation in Children's Sport. Development of Achivement Motivation.** (Ed.) J.Nicholls Greenwich C.T: JAI,s. 251-282.

ROBERTS, G.C. (1992). Motivation in sport and exercise: Conceptual constraints and convergence. İçinde: G.C. Roberts (Ed.), **Motivation in Sport and Exercise** (pp.3-29). Champaign, IL: Human Kinetics.

ROBERTS, G.C., SPINK, K.S., PEMBERTON, C.L. (1999). **Learning Experiences in Sport Psychology.** 2nd ed. Champaign,IL: Human Kinetics. s.115-118.

SAN, H. (1990). Bilimsel sporun anlamı ve tarihi. **Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri** (15-16 mart 1990). Ankara: Hacettepe Üniv.

SANAY, E. (1990). Türk Ailesinin Eğitim Yapısı, **Türk Aile Yıllığı**, Ankara s. 54.

SCHWENKMEZGER, P. (1993) Psychologische Aspekte des Gesundheitssports. İçinde: H Gabler, J.R. Nitsch, R. Singer, **Einführung im die Sportpsychologie-Teil 2**, Schorndorf, Hofmann, s.204-21.

SEZAL, İ. (1990). Aile, Bugünden Yarına Bir Sonuç Denemesi, s. 263, **Türkiye Aile Yıllığı**, Ankara.

SINGER, R.; WEBLING-LÜNNEMANN, G. (1993). Psychologische Aspekte des Schulsports. In H. Gabler (Hrsg.), **Einführung in die Sportpsychologie** (s. 110-147). Schorndorf: Verlag Karl Hofmann.

SKINNER, C.E. (1968) **Educational Psychology.** Prentice-Halle of India Private Limited, New Delhi.

SONE, M.E. (1972). **Psychological Foundation of Education**, USA.

SPREITZER.E., SYNDER. E.E. (1976). Socialization into Sport: An Exploratory Path Analysis. **The Research Quarterly**, Vol 47, s. 238-245.

SPREITZER, E. SYNDER. F.E. (1973). Family influence and involvement in Sports. **The Research Quarterly**, Vol 44, s. 249-255.

STRCMEYER, H. (1983). **Leizbeserziehung Und Shculssport**, Osterrichhiseber Bundeswerby s.190.

ŞİMŞEK, K.Y. (2005). Çocukların spora yönlendirilmesinde ailenin görüşlerinin değerlendirilmesi (2005 Eskişehir il örneği). Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**.

ŞİRİN, E.F., YETİM, A.A., MÜLAZIMOĞLU, O., AYAN, V., ERDOĞDU, M. (2006). Ankara'da yaşayan (12-15 yaş) futbolcuların sosyo-ekonomik düzeylerinin futbola başlamasına etkileri ve futboldan beklentileri. **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı**, 3-5 Kasım 2006, Muğla.

TAMER, K. (1987). **Beden Eğitimi Oyun Öğretimi**, AÜ AÖF Yayını No:101 Ankara, s.6.

THOMAS, S., COARL, L.. (1982). Negligence and The Physical Education Teacher, Legal Procedures and Guideliens. **Physical Educator**.

THOMAS, A. (1995) **Einführung in die Sportpsychologie**. Göttingen, Hogrefe.

TİRYAKİ, Ş. (2000). **Spor Psikolojisi. Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama**. Ankara: Eylül Kitabevi.

TOROS, Z. (2001). Elit sporcuların güdüsel yönelimleri: Voleybolcular üzerine bir çalışma. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, **Yayımlanmış Yüksek lisans tezi.**

TÜMER S. (2001), Gençleri Spora Yönlendirmede Ailenin Etkisi, **Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya.

UZEL, A. (1978). Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğrenim Program Tercihleri ile Kendi Yetenek İlgi ve Meslek Olgunluk Düzeyi Arasındaki İlişki. Ankara:Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Doktora Tezi.**

WATHINS.D., REGMI. M. (1939). Participation in Sport- A Nepalese Investigation, **Perceptual**, 69. p 557, 658.

WEINBERG, R.S., GOULD, D. (1995). **Foundations of Sport and Exercise Psychology**. Champaign,IL: Human Kinetics. s.59-72, 137-160.

WEINFARTEN, O., FURST, D., TENENBAUM, G., SCHAEFER, U. (1984). Motives of Israel: Youth for Participation in Sport. **Proceedings of The International Symposium “Children 10 Champions”** (Ed.) J.L. Callaghan Los Angeles: Academics Publishers. s.145-153.

WEISS, M.R. (2000). Motivating kids in physical activity, **The President’s Council on Physical Fitness and Sports Research Digest**, 3 (11), s.1-8.

WEISS, M.R., CHAUMETON, N. (1992). Motivational orientations in sport. İçinde: T.S. Horn, (Ed.), **Advances in Sport Psychology**. Champaign, IL: Human Kinetics (p.61-77).

WEISS, M.R., FERRER-CAJA, E. (2002). Motivational orientations and sport behavior. İçinde: T.S. Horn, (Ed.), **Advances in Sport Psychology** (2. Baskı, s.101-183). Champaign, IL: Human Kinetics.

YAPICI, A.K, KALKAVAN, A., DEMİREL, M., EYNUR, B. BİŞGİN, H. ERSOY, A., ÖZDİLEK, Ç. (2006). Beden eğitimi öğretmenlerinin meslek ile ilgili görüş ve beklentilerinin araştırılması (Kütahya ili örneği). **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı**, 3-5 Kasım 2006, Muğla,s.872-877

YAVAŞ, M., İLHAN, A. (1996). **Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri**. Melisa Matbaacılık.

YAVUZER, H. (1993). **Anne-Baba-Çocuk**, Remzi Kitapevi, İstanbul, s. 48.

YÖRÜKOĞLU, A. (1983). **Aile ve Çocuk**, s. 43, Ankara.

YÖRÜKOĞLU A. (1994), **Çocuk Ruh Sağlığı**, Acar Matbaacılık, Özgür Yayınları,İstanbul, s.131.

ZORBA E.(2001), **Fiziksel Uygunluk**, Basak Ofset, Ankara, s. 2.

DİZİN**A**

Aşçı 73, 101, 102

B

Başarı hedefi yaklaşımı 84

Beden Eğitimi 2, 6, 9, 12, 17, 18

Bilişsel değerlendirme kuramı 87, 88

C-Ç

Çocuk sporu 46

D

Deci ve Ryan 88

Durum merkezli görüş 80

E-F

Ego katılım	83, 84
Etkileşimsel görüş	80, 81

G

Görev katılım	83, 84
---------------	--------

H

Hareket eğitimi	21
Harter	82
Homeostasis	78

I-İ-J

İçsel Motivasyon	32, 42, 90, 91
İnteractional view	80

K-L

Katılımcı merkezli görüş	80
--------------------------	----

M

Motivasyon	77, 79, 80, 82, 91, 92, 95
Mülazımoğlu	73, 101, 102

N

Nicholls	84
O-Ö	
Okul sporu	28, 29, 35, 39, 43
Oyar	73, 101, 102
Özellik merkezli görüş	80
P-R	
Participant-centered view	80
S-Ş	
Situation-centered view	80
T-U-Ü	
Trait-centered view	80
V-Y-Z	
Yeterlik motivasyonu	82, 85

EKLER

- EK-1. Katılım Motivasyonu Envanteri
- EK 2. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Altölçekler
- EK - 3. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Tutarlılık Katsayıları
- EK - 4. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Faktör Örüntüleri
- EK - 5. Katılım Motivasyonu Envanteri'ne ilişkin Alt Ölçek Puanlarının Elde Edilmesi
- EK – 6. Güvenirlik Testi Sonuçları
- EK - 7. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS çıktıları
- EK - 8. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Yapılan Spor Dalına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS çıktıları
- EK - 9. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki Korelasyona İlişkin SPSS çıktısı
- EK -10 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne Dilekçe
- EK -11 Anket Çalışma Dilekçesi
- EK-12 Anket Uygulama İzni

EK-1. Katılım Motivasyonu Envanteri

Yaş :.....

Cinsiyetiniz : Kız Erkek

Spor Branşı :.....

Yönerge: Aşağıda verilmiş olan ifadeler, kişilerin spora (aktivite vb.) katılımlarını sağlayan sebepler ile ilgili ifadelerdir. Lütfen her ifadeyi çok dikkatli okuyunuz ve okuyun ve SİZİN SPORA KATILIM SEBEBİNİZİ TANIMLAYAN İFADEYE KARAR VERİN İfadelerde doğru yada yanlış yanıt yoktur. Bu nedenle daha önce verdiğiniz yanıtlara dönüp kontrol etmenize gerek yoktur. Yalnızca tüm sorulara yanıt verdiğinizden emin olunuz. Sizin düşünceniz, bizim için çok önemlidir ve araştırmamıza katkı sağlayacaktır. Teşekkür ederim

	Çok Önemli	Az Önemli	Hiç Önemli Değil
1. Becerilerimi geliştirmek istiyorum	1	2	3
2. Arkadaşlarımla olmak istiyorum	1	2	3
3. Kazanmayı severim	1	2	3

4. Enerjimi tüketmek istiyorum	1	2	3
5. Seyahati severim	1	2	3
6. Formumu korumak istiyorum	1	2	3
7. Heyecanı severim	1	2	3
8. Takım çalışmasını severim	1	2	3
9. Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor	1	2	3
10. Yeni beceriler öğrenmek istiyorum	1	2	3
11. Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum	1	2	3
12. İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim	1	2	3
13. Stresimi atmak istiyorum	1	2	3
14. Ödül kazanmayı severim	1	2	3
15. Egzersiz yapmayı severim	1	2	3
16. Birşeylerle uğraşmak hoşuma gider	1	2	3
17. Hareketi severim	1	2	3
18. Takım ruhunu severim	1	2	3
19. Evden çıkmayı severim	1	2	3
20. Rekabeti severim	1	2	3
21. Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider	1	2	3
22. Takımda olmayı severim	1	2	3
23. Branşımda yükselmeyi isterim	1	2	3
24. Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum	1	2	3
25. Popüler olmak isterim	1	2	3
26. Meydan okumayı severim	1	2	3
27. Liderleri, antrenörleri veya eğiticileri severim	1	2	3
28. Statü ve saygınlık kazanmak isterim	1	2	3
29. Eğlenceyi severim	1	2	3
30. Malzeme ve tesislerden faydalanmak isterim	1	2	3

EK - 2. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Altölçekler

ALTÖLÇEKLER	
BAŞARI/STATÜ	
12.	İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim
14.	Ödül kazanmayı severim
21.	Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider
25.	Popüler olmak isterim
28.	Statü ve saygınlık kazanmak isterim
FİZİKSEL UYGUNLUK/ ENERJİ HARCAMA	
4.	Enerjimi tüketmek istiyorum
6.	Formumu korumak istiyorum
13.	Stresimi atmak istiyorum
15.	Egzersiz yapmayı severim
24.	Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum
TAKIM ÜYELİĞİ/RUHU	
8.	Takım çalışmasını severim
18.	Takım ruhunu severim
22.	Takımda olmayı severim
27.	Liderleri,antrenörleri veya eğiticileri severim

ARKADAŞ	
2.	Arkadaşlarımla olmak istiyorum
9.	Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor
11.	Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum
EĞLENCE	
5.	Seyahati severim
7.	Heyecanı severim
19.	Evden çıkmayı severim
29.	Eğlenceyi severim
YARIŞMA	
3.	Kazanmayı severim
20.	Rekabeti severim
26.	Meydan okumayı severim
BECERİ GELİŞİMİ	
1.	Becerilerimi geliştirmek istiyorum
10.	Yeni beceriler öğrenmek istiyorum
23.	Branşımda yükselmeyi isterim
HAREKET /AKTİF OLMA	
16.	Birşeylerle uğraşmak hoşuma gider
17.	Hareketi severim

EK - 3. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Tutarlılık Katsayıları

ALT BOYUTLAR	KIZ n=420 α (Alfa)	Erkek n=557 α (Alfa)	Toplam n=977 α (Alfa)
Beceri Gelişimi	0.62	0.61	0.61
Takım Üyeliği/Ruhu	0.67	0.61	0.64
Eğlence	0.61	0.63	0.63
Başarı/Statü	0.82	0.74	0.78
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	0.61	0.63	0.63
Yarışmak	0.63	0.62	0.62
Hareket/Aktif olma	0.64	0.72	0.70
Arkadaşlık	0.67	0.62	0.64
Toplam ölçek	0.85	0.87	0.86

EK - 4. Katılım Motivasyonu Envanterine Ait Faktör Örüntüleri

FAKTÖRLER	Başarı/ statü	Fiziksel uygunluk/ enerji harcama	Takım üyeliği/ ruhu	Arkadaş	Eğlence	Yarışma	Beceri gelişimi	Hareket /aktif olma
Özdeğer	3.00	2.289	2.139	2.035	1.876	1.772	1.735	1.585
Açıkladığı Varyans	10.01	7.63	7.13	6.79	6.25	5.93	5.78	5.28
Toplam Varyans	10.01	17.64	24.77	31.56	37.81	43.74	49.52	54.81

ALT ÖLÇEKLER	Başarı/ statü	Fiziksel uygunluk/ enerji harcama	Takım üyeliği/ ruhu	Arkadaş	Eğlence	Yarışma	Beceri gelişimi	Hareket /aktif olma
-----------------	------------------	--	---------------------------	---------	---------	---------	--------------------	---------------------------

EK - 5. Katılım Motivasyonu Envanteri'ne ilişkin Alt Ölçek Puanlarının Elde Edilmesi

Maddeler	12	4	8	2	5	3	1	16
	14	6	18	9	7	20	10	
	21	13	22	11	19	26	23	
	25	15	27		29			
	28	24						

Değerlendirme:

Her alt ölçek için kişinin puanı: İlgili alt ölçekten elde edilen toplam puanın alt ölçekteki madde sayısına bölünmesi ile bulunur.

EK – 6. Güvenirlik Testi Sonuçları

Başarı / Statü Alt Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,561	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s12	1,1089	,32750	597
s14	1,2429	,53058	597
s21	1,2429	,50465	597
s25	1,8492	,76679	597
s28	1,2613	,51036	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s12	5,5963	2,439	,155	,576
s14	5,4623	1,934	,332	,499
s21	5,4623	1,856	,432	,445
s25	4,8559	1,516	,318	,538
s28	5,4439	1,861	,419	,451

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
6,7052	2,705	1,64465	5

Fiziksel Uygunluk / Enerji Harcama Alt Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,419	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s4	1,7889	,74569	597
s6	1,1960	,46716	597
s13	1,4204	,61507	597
s15	1,3903	,57938	597
s24	1,0787	,29338	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s4	5,0854	1,367	,256	,340
s6	5,6784	1,863	,225	,363
s13	5,4539	1,664	,205	,375
s15	5,4841	1,623	,278	,316
s24	5,7956	2,163	,138	,416

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
6,8744	2,368	1,53897	5

Takım Üyeliği / Ruhu Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlilik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,625	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s8	1,1424	,38621	597
s18	1,1742	,43713	597
s22	1,1139	,37150	597
s27	1,2898	,53856	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s8	3,5779	,966	,437	,538
s18	3,5461	,906	,420	,544
s22	3,6064	,984	,441	,539
s27	3,4305	,806	,363	,610

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
4,7203	1,447	1,20282	4

Arkadaşlık Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlilik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,476	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s2	1,2714	,52782	597
s9	1,4874	,65941	597
s11	1,3819	,59490	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s2	2,8693	,996	,274	,417
s9	2,6533	,801	,278	,420
s11	2,7588	,834	,346	,290

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
4,1407	1,564	1,25062	3

Eğlence Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlilik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,514	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s5	1,4941	,66205	597
s7	1,3836	,60362	597
s19	1,6951	,69817	597
s29	1,2245	,48798	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s5	4,3032	1,440	,383	,365
s7	4,4137	1,773	,218	,515
s19	4,1022	1,498	,294	,458
s29	4,5729	1,792	,350	,420

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
5,7973	2,487	1,57714	4

Yarısmak Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,401	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s3	1,1826	,42785	597
s20	1,2647	,54678	597
s26	1,7002	,77863	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s3	2,9648	1,135	,183	,404
s20	2,8827	,875	,303	,197
s26	2,4472	,563	,270	,288

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
4,1474	1,485	1,21858	3

Beceri Gelişimi Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,390	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s1	1,0771	,27919	597
s10	1,0888	,31275	597
s23	1,0720	,28350	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s1	2,1608	,192	,310	,146
s10	2,1491	,174	,284	,181
s23	2,1658	,236	,108	,510

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
3,2379	,346	,58823	3

Hareket / Aktif Olma Alt Ölçeğine ilişkin Güvenirlilik Testi Sonucu

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,348	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
s16	1,2647	,50862	597
s17	1,1926	,44278	597

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s16	1,1926	,196	,213	.
s17	1,2647	,259	,213	.

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
2,4573	,551	,74203	2

EK - 7. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS Çıktıları

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Basari/ Statü	Equal variances assumed	,099	,753	,720	595	,472	,01979	,02751	-,03423	,07381
	Equal variances not assumed			,716	498,905	,474	,01979	,02765	-,03452	,07411

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Yarismak	Equal variances assumed	20,546	,000	4,525	595	,000	,15120	,03341	,08558	,21682
	Equal variances not assumed			4,342	435,037	,000	,15120	,03482	,08275	,21964

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Takim üyeliği / ruhu	Equal variances assumed	1,493	,222	,943	595	,346	,02371	,02514	-,02566	,07309
	Equal variances not assumed			,920	463,505	,358	,02371	,02578	-,02694	,07437

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Arkadaslik	Equal variances assumed	7,207	,007	-1,774	595	,077	-,06169	,03478	-,13000	,00662
	Equal variances not assumed			-1,813	543,582	,070	-,06169	,03404	-,12855	,00517

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Fiziksel uygunluk	Equal variances assumed	,078	,780	-,385	595	,700	-,00992	,02575	-,06049	,04064
	Equal variances not assumed			-,387	516,437	,699	-,00992	,02562	-,06025	,04040

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Beceri gelisimi	Equal variances assumed	8,708	,003	-1,652	595	,099	-,02704	,01637	-,05918	,00510
	Equal variances not assumed			-1,738	580,435	,083	-,02704	,01556	-,05760	,00352

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Eglence	Equal variances assumed	,181	,671	-,040	595	,968	-,00133	,03299	-,06611	,06345
	Equal variances not assumed			-,040	500,541	,968	-,00133	,03312	-,06641	,06374

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Hareket / Aktif olma	Equal variances assumed	6,158	,013	-1,787	595	,074	-,05532	,03096	-,11611	,00548
	Equal variances not assumed			-1,834	549,680	,067	-,05532	,03017	-,11458	,00394

EK - 8. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçeklerinin Yapılan Spor Dalına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin SPSS Çıktıları

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Basari / Statü	Equal variances assumed	1,888	,174	,041	66	,968	,00327	,08072	-,15789	,16443
	Equal variances not assumed			,044	25,706	,965	,00327	,07421	-,14936	,15590

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Yarismak	Equal variance assumed	,303	,584	-,889	66	,377	-,09182	,10330	-,29806	,11441
	Equal variance not assumed			-,875	22,085	,391	-,09182	,10490	-,30932	,12567

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Takim Uyeligi / Ruhü	Equal variance assumed	,087	,769	,219	66	,827	,01541	,07026	-,12487	,15568
	Equal variance not assumed			,227	23,725	,822	,01541	,06788	-,12478	,15560

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Arkadaslik	Equal variance assumed	,468	,496	-,198	66	,843	-,02516	,12682	-,27837	,22805
	Equal variance not assumed			-,218	26,199	,829	-,02516	,11533	-,26214	,21182

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Fiziksel Uygunluk	Equal variances assumed	,980	,326	,775	66	,441	,05937	,07661	-,09358	,21232
	Equal variances not assumed			,975	34,497	,336	,05937	,06089	-,06431	,18305

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Beceri Gelisimi	Equal variances assumed	,001	,972	-,011	66	,991	-,00042	,03758	-,07546	,07462
	Equal variances not assumed			-,012	24,861	,991	-,00042	,03525	-,07304	,07220

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Eglence	Equal variances assumed	,087	,769	-,519	66	,605	-,04591	,08840	-,22242	,13059
	Equal variances not assumed			-,508	21,895	,616	-,04591	,09035	-,23334	,14152

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Hareket / Aktif Olma	Equal variances assumed	1,042	,311	,754	66	,453	,08365	,11089	-,13775	,30504
	Equal variances not assumed			,726	21,435	,476	,08365	,11518	-,15559	,32289

EK - 9. Katılım Motivasyonu Envanteri'nin Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki Korelasyona İlişkin SPSS Çıktısı

Correlations

		Yaş	Basari / Statü	Yarismak	Takim üyeliği / ruhu	Arkadaslik	Fiziksel uygunluk	Beceri Gelisimi	Eglence	Hareket / Aktif olma
Yaş	Pearson Correlation	1	,049	-,014	,158*	,245*	,146*	,143*	-,031	,043
	Sig. (2-tailed)		,229	,725	,000	,000	,000	,000	,446	,294
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Basari / Statü	Pearson Correlation	,049	1	,362*	,339*	,253*	,298*	,119*	,424*	,270*
	Sig. (2-tailed)	,229		,000	,000	,000	,000	,003	,000	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Yarismak	Pearson Correlation	-,014	,362*	1	,293*	,066	,227*	,159*	,335*	,237*
	Sig. (2-tailed)	,725	,000		,000	,109	,000	,000	,000	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Takim üyeliği/ Ruhu	Pearson Correlation	,158*	,339*	,293*	1	,310*	,322*	,346*	,170*	,407*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Arkadaslik	Pearson Correlation	,245*	,253*	,066	,310*	1	,324*	,194*	,333*	,345*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,109	,000		,000	,000	,000	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Fiziksel uygunluk	Pearson Correlation	,146*	,298*	,227*	,322*	,324*	1	,298*	,384*	,441**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Beceri Gelisim	Pearson Correlation	,143*	,119*	,159*	,346*	,194*	,298*	1	,059	,254*
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,000	,000	,000	,000		,148	,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Eglence	Pearson Correlation	-,031	,424*	,335*	,170*	,333*	,384*	,059	1	,353*
	Sig. (2-tailed)	,446	,000	,000	,000	,000	,000	,148		,000
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597
Hareket / Aktif olma	Pearson Correlation	,043	,270*	,237*	,407*	,345*	,441**	,254*	,353*	1
	Sig. (2-tailed)	,294	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	597	597	597	597	597	597	597	597	597

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

EK-10

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda yapmış olduğum "9-14 Yaş Arasındaki Çocukların Spora Katılım Nedenlerinin Değerlendirilmesi" konulu tezinde kullanılmak üzere "Katılım Motivasyonu Envanteri" konulu bir anket çalışması yapılacaktır. Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres: Yıldırım BeyazıtMah.
İkbal Sk.Mert Kent B Blok
No:8 Kütahya

28.04.2006
Ömer Orçun KAZAK

EK-11

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : B.30.2.DPÜ.0.E1.00.00/510-850
Konu : Anket Çalışması

28/04/2006

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor yüksek lisans programı öğrencilerinden Ömer Orçun KAZAK, **“9-14 Yaş Arasındaki Çocukların Spora Katılım Nedenlerinin Değerlendirilmesi”** konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgili olarak anket çalışması yapacaktır.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

Oğuz YÖŞÜMAZ
Enstitü Sekreteri

EK-12**T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : B.08.4.MEM.4.43.00.05.1.510- **6343**
Konu : Anket Uygulama İzni

03 MAYIS 2006

**VALİLİK MAKAMINA
KÜTAHYA**

İlgi : a)Ömer Orçun KAZAK'ın 02.05.2006 Tarihli Dilekçesi.
b)Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 28.04.2006 Tarihli ve 800 Sayılı Yazısı.

İlimiz merkez Tekel Pansiyonlu İlköğretim Okulu Beden Eğitimi Öğretmeni ve Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ömer Orçun KAZAK İlimizdeki İlköğretim Okullarında "9-14 Yaş Arasındaki Çocukların Spora Katılım Nedenlerinin Değerlendirilmesi" konulu tezinde kullanılmak üzere "Katılım Motivasyonu Envanteri" konulu anketin uygulamasını yapmak istediği ilgi (a) dilekçe ve ilgi (b) yazıda belirtilmektedir.

Anket çalışmasının İlköğretim Okullarında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Ali MANAK
İl Milli Eğitim Müdürü V.

OLUR:
02/05/2006

B.Sıtkı KOCAKUNDAKÇI
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Valilik Binası KÜTAHYA
İnternet : <http://kutahya.meb.gov.tr>
E-Posta : kutahyamem@meh.gov.tr
Tel : 0274 223 62 41 - Fax : 0274 223 62 54

DANISMA
444 0 632
H A T T I

EGİTİM
%100
DESTEK